

সাহিত্য সৌৰভ

(উচ্চতৰ মাধ্যমিক দ্বিতীয় বাৰ্ষিকৰ পাঠ্যপুথি)

অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদ

মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা

পাঠটো নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য :

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাক আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ কাণ্ডাৰী বুলি কোৱা হয়। কবিতা, নাটক, উপন্যাস, চুটিগল্প আৰু প্ৰবন্ধ — সকলো ক্ষেত্ৰতে তেওঁ উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়াই অসমীয়া সাহিত্য সমৃদ্ধ কৰিছে। ‘সাহিত্যৰথী’ খিতাপেৰে অভিহিত বেজবৰুৱাৰ ৰচনাৰাজি অসমৰ জাতীয় সম্পদ স্বৰূপ। সেইবাবে অসমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বেজবৰুৱা আৰু তেওঁৰ ৰচনাৰ বিষয়ে জ্ঞান লাভ কৰাটো নৈতিক কৰ্তব্যৰ ভিতৰত পৰে। বেজবৰুৱাই আত্মজীৱন-কথা ‘মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ’ত প্ৰকাশ কৰাৰ উপৰিও আলোচনীৰ পাতত কেইবাটাও আত্ম-জীৱনীমূলক প্ৰবন্ধ আৰু ভ্ৰমণ কাহিনী লিখিছিল। তেওঁৰ আন গদ্য-ৰচনাৰ দৰে, সাহিত্যিক সৌন্দৰ্যৰ বিচাৰত নিমজ কথাশৈলীত ৰচিত এই প্ৰবন্ধকেইটিও উৎকৃষ্ট সৃষ্টি হিচাপে চিহ্নিত। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক বেজবৰুৱাৰ তেনে ৰচনাৰ সোৱাদ দিয়াৰ উদ্দেশ্যে এই পাঠটি নিৰ্বাচন কৰা হৈছে।

লেখক পৰিচিতি :

সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ (১৮৬৪ - ১৯৩৮) জন্ম হয় অবিভক্ত নগাঁও জিলাৰ আঁহতগুৰিত। শিৱসাগৰ চৰকাৰী হাইস্কুলৰ পৰা ১৮৮৬ চনত এণ্ট্ৰেন্স পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ তেওঁ উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণৰ বাবে কলকাতালৈ যায়। কলকাতাৰ জেনেৰেল এছেম্ব্লি ইনষ্টিটিউশ্যনৰ পৰা তেওঁ বি. এ. পাছ

কৰে আৰু ইংৰাজীত এম. এ আৰু আইন পঢ়া আৰম্ভ কৰে যদিও সিবোৰত ডিগ্ৰী নোলোৱাকৈয়ে এৰে। তেওঁ কলকাতাত থকা কালতে ‘অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা’ (অ. ভা. উ. সা. সভা)ৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰু ‘জোনাকী’ আলোচনী প্ৰকাশত আগভাগ লয়। বংগৰ বিখ্যাত ঠাকুৰ পৰিয়ালৰ কন্যা প্ৰজ্ঞা সুন্দৰী দেৱীৰ লগত তেওঁৰ বিবাহ সম্পন্ন হয়।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ নেতৃত্বত ‘জোনাকী’ৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যলৈ ৰমন্যাসৰ ধল প্ৰবাহিত হয়। তেওঁ অসমীয়া চুটিগল্পৰ জনক। ‘জোনাকী’ৰ পাতত, তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত গল্পৰ জৰিয়তে অসমীয়া চুটিগল্পৰ শুভাৰম্ভ ঘটি বিকাশৰ যাত্ৰাৰ সূচনা হয়। বেজবৰুৱাৰ প্ৰতিভা বহুমুখী। কবিতা, নাটক, চুটিগল্প, ৰম্যৰচনা, প্ৰবন্ধ, সমালোচনা, জীৱনী আদি অসমীয়া সাহিত্যৰ সকলো দিশতে তেওঁৰ বৰঙণি অতুলনীয়। তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থসমূহ হ’ল : ধেমেলীয়া নাটক — লিতিকাই, পাচনি, নোমল, চিকৰপতি-নিকৰপতি; বুৰঞ্জীমূলক নাটক — জয়মতী কুঁৱৰী, চক্ৰধ্বজ সিংহ, বেলিমাৰ; উপন্যাস — পদুম কুঁৱৰী; কবিতা — কদমকলি; চুটিগল্প — জোনবিবি, সাধুকথাৰ কুঁকি, সুৰভি, কেহোকলি; সাধুকথা — বুঢ়ী আইৰ সাধু, ককাদেউতা আৰু নাতি-ল’ৰা, জুনুকা; হাস্য-ব্যংগ ৰচনা — কৃপাবৰ বৰবৰুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা, কৃপাবৰ বৰুৱাৰ ওভতনি, বৰবৰুৱাৰ বুলনি, বৰবৰুৱাৰ ভাবৰ বুৰবুৰণি; জীৱনী — ডাঙৰীয়া দীননাথ বেজবৰুৱাৰ সংক্ষিপ্ত জীৱন চৰিত, শ্ৰীশ্ৰীশংকৰদেৱ, মহাপুৰুষ শ্ৰীশংকৰদেৱ আৰু শ্ৰীমাধৱদেৱ; আত্মজীৱনী — মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ; তত্ত্বমূলক গ্ৰন্থ — তত্ত্বকথা, শ্ৰীকৃষ্ণকথা। বেজবৰুৱাই ‘বাঁহী’ আলোচনী সম্পাদনা কৰিছিল। ১৯২৪ চনত গুৱাহাটীত অনুষ্ঠিত হোৱা অসম সাহিত্য সভাৰ অধিৱেশনত তেওঁ সভাপতিত্ব কৰিছিল।

বেজবৰুৱাই সাতটা খণ্ডত ৰচনা কৰা ‘মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন’ শীৰ্ষক দীঘলীয়া অসম ভ্ৰমণ কাহিনীটোৰ প্ৰথম তিনিটা খণ্ড পাঠ হিচাপে নিৰ্বাচন কৰা হৈছে। পাঠটো ড° নগেন শইকীয়া সম্পাদিত বেজবৰুৱা ৰচনাৱলী (প্ৰথম খণ্ড)ৰ পৰা লোৱা হৈছে।

মূল পাঠ :

প্ৰথম আধ্যা

ডেৰকুৰি কি দুকুৰি বছৰৰ মূৰত এইবাৰ মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন ঘটিল। ইমান বছৰ মই মোৰ জীৱনটো বাহিৰে বাহিৰে কটায়ৈই বুঢ়া কৰিলোঁ। কাৰ্যটো নিশ্চয় আপচু। কিন্তু কিয় যে তেনে হৈছিল, তাৰ সন্তোষজনক কৈফিয়ৎ মই দিব নোৱাৰোঁ। মহাপুৰুষৰ কীৰ্তনঘোষাত আছে, —

‘নকৰিলোঁ শিৰে মাধৱক নমস্কাৰ।

ইটো মাথাপোট মোৰ ভৈল মহাভাৰ।’

ইত্যাদি পদবোৰো মোৰ বিষয়ে খটাই চলাই দিব পাৰি; মাথোন মাধৱৰ ঠাইত মাতৃ শব্দটো বহুৱাই দিলেই হ’ব। সিদিনা শিৱসাগৰত বহা এখন সভাত মোৰ ডেকা বন্ধু এজনে মোৰ এনে আচৰণৰ বিষয়ে কাৰণ এটা দিছিল; — মই হেনো গপ বা ওফোন্দ পাতিহে এনে কৰি আছিলোঁ। মই অৱশ্যে তেওঁক তেতিয়াই কৈ দিবলৈ নহ’ল, যে ‘ৰামশ্চন্দ্ৰ! সেইবোৰ একো নহয় দেওহে। গপো নহয় ওফোন্দো নহয়। হয় যদি ই এটা শাওপাতহে।’ শাওপাতত পৰিলে মানুহে পানীত এডিঙিলৈকে নামিও পিয়াহত শুকাই মৰে। মহাত্মা কবীৰে কৈছিল —

‘পানীমে মীন পিয়াসী।

মোক শুনত শুনত লাগে হাসি!!’

শাওপাত — সন্নিপাতে পোৱা দুটা প্ৰাণীয়ে নৈখনৰ ইপাৰে এটা আৰু সিপাৰে আনটো থাকি একেলগ হ’বলৈ নাপায়, ওৰেৰাতি চিঞৰি কান্দি মৰে। এনেকুৱা শাওপাততে পৰিয়েই একঠা মাটিৰ নিমিত্তে দুই ভায়ে কিলাকিলি মৰামৰি গোচৰ ফৰিয়াদ কৰি সৰ্বস্বান্ত হৈ মৰে, তথাপি আপোচে মিতমাত কৰি মিলিজুলি পৈতুক সম্পত্তি খাইমেলি থাকিব নোৱাৰে। এনে শাওপাতৰ নিমিত্তেই দুৰ্যোধনে পাঁচ পাণ্ডৱক পাঁচখন গাঁও দিয়ক ছাৰি বেজীৰ আগটোৱে ঢাকিব পৰা মাটিকণ পৰ্যন্ত নিদিওঁ বুলি যুঁজ কৰি মৰিল। শাওপাত

বা খোদাৰ গজপত পৰি দুই ভাই হিন্দু মুছলমানে ফুটুকাৰ ফেন সোপা বা নকটা খেৰৰ নশ-মুঠিৰ ভাগ বিচাৰি, মিছাতে দ্বন্দ্ব-হাই কটাকটি কৰি মৰি লোকৰ হাঁহিয়াতৰ পাত্ৰ হ’ব লাগিছে, তথাপি তেওঁলোকৰ গালৈ চেতন অহা নাই। মথুৰা আৰু বৃন্দাবনৰ মাজত ব্যৱধান ছমাইল কি দহ মাইল। বিধিৰ এনে বিধানতে পৰিয়েই বৃন্দাবনচন্দ্ৰই এইফেৰাকে ডেই মথুৰাৰ পৰা গৈ বৃন্দাবনত মাক-বাপেক আৰু গোপীসকলক দেখা দিব পৰা নাছিল। সাঁতোৰা বিদ্যাত পানীৰ পোক যেন একোজন নিয়তিৰ হাতত পৰি একাঠু পানীত পৰি বুৰি মৰে। বিধিলিপি আগ্ৰাহ্য কৰিব নোৱাৰিয়েই অমুক লক্ষপতিয়ে ধন খৰচৰ ভয়ত লঘোনে থাকি আঁঠুমূৰীয়া চুৰিয়া পিন্ধি জীৱন কটায়। এনে শাওপাতৰ পাকত পৰিয়েই অমুক মাৰোৱাৰী মহাজনে ডাক্তৰক ভিজিট দিবৰ ভয়ত, ধন আৰু নোটৰে খুন্দা খাই থকা লোৰ পেৰাৰ সঁচাৰকাঠীটো নিজৰ গাৰুৰ তলত থৈ ডাক্তৰক নামাতি লেকেটীয়া নৰিয়াত ভুগি মৰি যায় আৰু এনে গঢ়ৰ শাওপাতত পৰিয়েই ছশ ৰূপ দৰ্মহা পোৱা অমুক ছব্জজে খৰচৰ ভয়ত জাৰকালি মাথোন ফটা কঁথা এখন গাত মেৰিয়াই লৈয়েই চালপীৰাত বহি জজমেন্ট লেখি জীৱন কটায়। সেইদেখি মুঠতে কওঁ যে মোৰ এই কাৰ্য গপ, অহংকাৰ, অভিমান বা ওফোন্দৰ শাৰীৰ নহয়। ই বিধিৰ বিতং বিধানং অদৃষ্টৰ ফল; বলৱন্ত নিয়তিৰ নিয়মিত। ৰাৱণে কৰিবলৈ পাণ্ডি থোৱা স্বৰ্গৰ জখলাটো কৰিব নোৱাৰিলে, লোণ সাগৰখন বুলিলেও, সিঁচি পেলাই, লংকাৰ চাৰিওফালে গাখীৰৰ সাগৰখন বোৱাই আনিব নোৱাৰিলে, ঠিক এনেকুৱা দৈৱৰ বলতেই।

কোনো মানুহক সবাহলৈ নিমন্ত্ৰণ কৰা আৰু তাক টেকেলা লগাই ধৰাই লৈ যোৱা, এই দুটাৰ ভিতৰত প্ৰভেদ বিস্তৰ। নিমন্ত্ৰণ পাওঁতাজনৰ সবাহলৈ যাবৰ মন থাকিলেও আৰু সবাহত তেওঁৰ অপাৰ আনন্দ লাভৰ সম্পূৰ্ণ আগমুক থাকিলেও, অনেক সময়ত এলাহ, ভাগৰ, থেৰোগেৰো ইত্যাদি এশ এটা মনে-গঢ়া আত্মকাল তাৰ ভিতৰত সোমাই সেইবোৰে জুমুৰি দি ধৰি

গোটেইখন খেলিমেলি লগাই তাত ব্যাঘাত জন্মায়। কিন্তু তেওঁক ধৰি লৈ যাবলৈ অহা টেকেলাৰ লাখুটিৰ লগত সেই মকৰা জালবোৰ আৰু থাকিব নোৱাৰে। যাম, যোৱাটো উচিত, গ'লে ভাল, নোযোৱাটো বেয়া ইত্যাদিবোৰ যদিও ধুনপেচ মৰা গাভৰুৰ দলৰ দৰে তথাপি হামি, হেকটি, ভাগৰ, খৰচৰ ভয় প্ৰভৃতি নিগনি, শলিয়া, বিছা, চেলা, পইতাচোৰাৰ হঠাৎ তেওঁলোকৰ আগত আৱিৰ্ভাৱ হ'লে, সেই দলটি সম্ভৱতঃ ছেদেলি-ভেদেলি হ'ব। 'আহিবই লাগিব, এৰণ নাই' এইষাৰ 'আহক, অহা উচিততকৈ' নিশ্চয় বলী। মাতৃভূমিয়ে এই চিৰপ্ৰসূৰাক সদায় মাতি আছিল, কিন্তু সেই মতা ৰাজহুৱা ডাক। এই ডাক যদিও বিৰাট তথাপি সি নিৰ্দিষ্ট আকৃতি গ্ৰহণ কৰি মোৰ আগত দেখা দিয়া নাছিল দেখি তাৰ শক্তি মোৰ পক্ষে বিক্ষিপ্ত আৰু দুৰ্বল হৈ আছিল। বিষুও সৰ্বব্যাপী সৰ্বস্থিত ব্যাপ্ত অৱস্থাত এই বিভূৰ শক্তি যদিও বিৰাট মহান, তথাপি সৰ্বসাধাৰণ বিষয়ী সংসাৰীৰ পক্ষে সি ক্ষীণ। কিন্তু যেতিয়া তেওঁ ভক্তৰ আহ্বানত নিৰ্দিষ্ট মূৰ্তি পৰিগ্ৰহ কৰি বাহিৰ হয়, তেতিয়া সি ঘোৰ নৰসিংহৰূপী, হিৰণ্যকশিপুৰ কালান্তক আৰু প্ৰাদৰ প্ৰশান্ত পুৰুষ তেতিয়া সেই শক্তি অগ্ৰাহ্য অমান্যৰ স্ফটিকৰ স্তম্ভৰ বাহিৰত। মাতৃৰ ব্যাপ্ত অশৰীৰী ডাকে যেতিয়া মূৰ্তি পৰিগ্ৰহ কৰি বাজ হ'ল, তেতিয়া আৰু এই অধম সন্তানৰ মূৰ তেওঁৰ চৰণত ভক্তি গদগদভাৱে স্বভাৱতে নত হৈ পৰিল। তেতিয়া এলাহ, অমনোযোগ, শৈথিল্য, সকলোবোৰ নৃসিংহৰ আগত দৈত্যেন্দ্ৰৰ নিচিনা ক্ষুদ্ৰাতিক্ষুদ্ৰ হৈ পৰিল।

'নেদেখিয় দৈত্যেন্দ্ৰক নৃসিংহৰ পাশে।

লুকাই পতঙ্গ যেন অগনিত জাসে।।'

দুৰ্গা পূজাৰ বন্ধত ৰে'ল কোম্পানীয়ে যাত্ৰীক ভেৰোণৰ সুবিধা কৰি দিয়া সুবিধাকে লৈ ১৯৩০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ১৯ ছেপ্টেম্বৰত অসমলৈ বুলি যাত্ৰা কৰি আমি সম্বলপুৰ এৰিলোঁ। লগত মোৰ সহধৰ্মিণী আৰু সৰুটি কন্যা। মানুহৰ মুখে মুখে প্ৰচলিত একাষাৰ সংস্কৃত শ্লোক আছে যে 'পথে নাৰী বিবৰ্জিতা।'

ক'ব নোৱাৰোঁ সেই শ্লোক কোনে কৰিছিল। মই কিন্তু তাৰ অনুশাসন মানি নচলোঁ। নিশ্চয় শ্লোক কৰোঁতাই তিবোতাক গলগ্ৰহ ভাবি সেই শ্লোক ৰচনা কৰিছিল। হ'ব পাৰে, নানা কাৰণত শ্লোক ৰচকৰ তেনে অৱস্থাত দুৰৱস্থা ঘটিছিল। সেইদেখি শ্লোক ৰচক পুতৌৰহে যোগ্য, খঙৰ নহয়। মই কওঁ মোৰ বহুদৰ্শনত 'পথে নাৰী বিবৰ্জিতা' নহয় সম্পূৰ্ণিতাহে। বয়বস্ত্ৰ দেখাশুনা, লাগিলে ৰে'লৰ টিকেট পৰ্যন্ত কিনা, ঘণ্টাই ঘণ্টাই ফলটো, পিঠাখন, চাহপানীটোপা যতনাই খুৱাই বাটৰ ভোকক ৰে'লৰ খোঁটালীৰ ভিতৰৰ পৰা গতিয়াই উলিয়াই দিয়া, শুবলৈ পাটীখন পাৰি দিয়া, গাৰুটো মূৰৰ তলত গুজি দিয়া, আৱশ্যক হ'লে বিচনীৰে মূৰৰ ওপৰত বিচি ঘামৰ কণকটীয়া মৰা ইত্যাদি এশ এটা সৰু-বৰ কাম ৰে'লৰ পথত আমাৰ তেওঁৰ দ্বাৰাই সুসম্পাদিত হৈ যাত্ৰা সুখাতিসুখকৰ মোৰ পক্ষে সদায় হয়। সেইদেখি মই ক'বলৈ বাধ্য যে মোৰ পক্ষে নাৰী পথত যে গলগ্ৰহ নহয়েই বৰং গলৰ মালাহে হৈ পৰে আৰু কবিতা কৰি ক'লে, সিয়ো মালতীৰ মালা।

বি. এন. আৰ. অৰ্থাৎ বেংগল-নাগপুৰ ৰে'লৰ ঝাৰচোগোড়া জংছন সম্বলপুৰৰ পৰা ৩১ মাইল দূৰত। গধূলি চাৰে পাঁচ বজাত সম্বলপুৰত ৰে'লত উঠি দুঘণ্টামানৰ মূৰত ঝাৰচোগোড়া পোৱাগৈ যায়। তাত চাৰে সাত বজাত কলিকতাৰ ফালে যোৱা বোম্বাই মেইল গাড়ীত উঠিব লাগে। কিন্তু সেইদিনা আমাৰ কপালত দুৰ্গতি লেখা আছিল, গতিকে ডাকগাড়ীৰ সৈতে আমাৰ ৰাহি নাছিল। আমি ঝাৰচোগোড়া পোৱাৰ আগতে বোম্বাই মেইলে আমাৰ বুকুত বিৰহৰ অগনি জ্বালি দি গুচি গ'ল। ডাকগাড়ী হেৰুৱাই আমি না-জল না-স্থলত পৰিলোঁ। আমাৰ সম্বলপুৰৰ গাড়ীয়ে যে পলম কৰি আহি মেইল ধৰিব নোৱাৰিলে, তাকে গুণি-গাথি আমাৰ বিলাই-বিপত্তিৰ কাৰণে সম্বলপুৰৰ গাড়ীক পাৰোঁ মানে গালি পাৰি ঝাৰচোগোড়া ষ্টেশ্যনতে বহি আছোঁহঁক। এনেতে কোনোবাই ক'লে যে ৰাতি দুই কি তিনিমান বজাত এখন পেছেঞ্জাৰ গাড়ী ঝাৰচোগোড়াৰ পৰা কলিকতালৈ যায়, সেইখনতে আমাৰ যোৱা উচিত।

নিৰুপায় হৈ টোপনি ক্ষতি কৰি খাপ দি সেই শেহৰাতীয়া গাড়ীখনতে উঠিলোঁহঁক। ফলত, ৰাতি বাকীডোখৰ আৰু পিছদিনাৰ গোটেইটো দিন, সেই ঢেকেৰ ঢেকেৰ পেছেঞ্জাৰ গাড়ীতে খপি কুৰি তাৰিখে ৰাতি আঠমান বজাত কলিকতা পালোঁগৈ। বাটত আমাৰ অনাহাৰ বুলিলেও, সৰহকৈ বঢ়াই কোৱা নহয়। যাওঁতে মনত খেলাইছিল যে হিচাপৰ বহীত ইমান বছৰৰ বাকী পৰি থকা আঁউসী, একাদশীবোৰে সিহঁতৰ পাওনা ৰাচিল কৰিবলৈ যেন হাতত ৰামটাঙোন লৈ কাবুলীৰ দৰে আমাৰ গাড়ীৰ খোঁটালীৰ দুৱাৰমুখত থিয় দি আছে আৰু লাখুটিৰ আগেৰে বাকী পাওনা আদায় কৰি লৈহে উভতি যাব। আচলতে মেইল গাড়ীত মাথোন ৰাতিটো গৈ পুৱাই কলিকতা পামগৈ বুলি আমি লগত খাবলৈ প্ৰায় একোকে নিয়া নাছিলোঁ। প্ৰায় এইবাবে বুলিছোঁ যে দিনৌ চাৰি সাজকৈ খাই বদঅভ্যাসত পৰা আমাৰ লগত যি আছিল, সি নিঃ + ৰস সন্ধিৰ 'ৰ'ৰ আগৰ পৰা বিসৰ্গ লোপ হৈ নীৰস হোৱাৰ দৰে এসাজতে নীৰস হৈ লুপ্ত হৈ গ'ল। পেছেঞ্জাৰ গাড়ীত ডাইনিং কাৰ নাথাকে। বাটৰ দুঠাইত-এঠাইত যি 'ৰিফ্ৰেছমেণ্ট ৰুম' আছে, সেইবোৰে পেছেঞ্জাৰ গাড়ীৰ অধীনতা স্বীকাৰ নকৰে। তথাপি গাৰ্ডক কৈ খৰগপুৰ আৰু চক্ৰধৰপুৰ ৰিফ্ৰেছমেণ্ট ৰুমৰ মেনেজাৰলৈ মই টেলিগ্ৰাম কৰালোঁ, যাতে আমালৈ অলপ আহাৰৰ আয়োজন কৰি থয়। কিন্তু ক'ৰ টেলিগ্ৰাম ক'লে উৰি গ'ল, তাৰ কৰ্তা কৰ্ম কৰণ অধিকৰণসকলেহে জানে। সেই দুই ঠাইতে ৰিফ্ৰেছমেণ্ট ৰুমৰ মেনেজাৰে আমালৈ একো আয়োজনকে নকৰি, টেলিগ্ৰাম নাই পোৱা বুলি কৈ গা সাৰিলে; যদিও আমি আমাৰ পেটৰ ভোকক তেনেকৈ কিবা এটা কৈফিয়ৎ দি গা সাৰিব নোৱাৰিলোঁহঁক। ফুটা নাৱত চিৰচিৰকৈ পানী সোমোৱাদি ওৰে দিনটো আমাৰ পেটত ভোকে চিৰচিৰাই আছিল। নাৱৰীয়াই নাৱৰ ফুটাত ফটাকাৰিৰ সোপা দিয়াদি, ষ্টেশ্যনত বিক্ৰী কৰা কচুৰি শিঙৰা এসোপাকৈ কি নি লৈ আমি যদিও ভোকৰ ফুটাত সোপা দিবলৈ ধৰিলোঁ, কিন্তু গাখীৰৰ হেঁপাহ ঘোলে কেনেকৈ পলুৱায়? তেনে অৱস্থাবেই ভোকত

লেকাত লাগি গৈ আমি ৰাতি কলিকতা পালোঁগৈ। য'ত উঠিলোঁগৈ, তাত লৰালৰিকৈ ভাত আৰু মাহৰ আঞ্জা ৰন্ধাই খাই পেটক প্ৰবোধ দি সেই ৰাতিৰ নিমিত্তে শুই থাকিলোঁহঁক। ক'বলৈ পাহৰিছোঁ যে বাটত আমাৰ অশাস্তি বাহিৰে-ভিতৰে সমানে চলিছিল। মগনিয়াৰে বাটৰ এফালৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ঘৰে ঘৰে মাগি পইচা বুটলি ফুৰাদি পেছেঞ্জাৰ গাড়ীয়ে প্ৰায় সকলো ষ্টেশ্যনতে ৰৈ ৰৈ যাত্ৰী বুটলি ফুৰে। আমি বাৰচোগোড়াৰ পৰা যাওঁতে আমাৰ দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ খোঁটালীত আন কোনো নাছিল। কিন্তু লাহে লাহে আমাৰ গাড়ীখনে দুজন-এজনকৈ যাত্ৰী বুটলি আমাৰ খোঁটালী ভৰাই পেলালে। আটাইতকৈ আত্মকালৰ কথা হৈছিল, বাটৰ এটা ষ্টেশ্যনত। উঠিব নোৱাৰা বৰ নৰিয়া পৰা ল'ৰা এটাক মাক-বাপেকে কোলাত লৈ, দুটা-তিনিটা মানুহেৰে সৈতে আমাৰ খোঁটালীত সোমালহি। ল'ৰাটোক কলিকতাত চিকিৎসা কৰাবলৈ লৈ গৈছিল। তেওঁলোক সোমায়ৈই খোঁটালীটোৰ খিৰিকী-দুৱাৰবোৰ মাৰি দিলে,— নৰিয়াৰ গাত চেঁচা বতাহ লাগে বুলি। ফলত, যাত্ৰীৰে খুন্দ খোৱা খোঁটালীটো চিৰাজদৌলাৰ অন্ধকূপ যেন হ'ল। ভদ্ৰতা আৰু পৰহিতৰ অনুৰোধত আমি সেই জুলুম নীৰৱে সহিবলগীয়াত পৰিছিলোঁ।

দ্বিতীয় আখ্যা

একেশ ছেপ্টেম্বৰ তাৰিখে শিয়ালদহ ষ্টেশ্যন এৰি বাইশ তাৰিখে গুৱাহাটী পালোঁগৈ। ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হোৱা জাহাজখন পাণ্ডুঘাটৰ ওচৰ চাপিলতে আমাক লৈ যাবলৈ অহা মোৰ অতি প্ৰিয় দুজন মানুহৰ মুখত হাঁহিমুখ দেখি আমাৰো মুখত হাঁহি বিৰিঙিবলৈ ধৰিলে। সেই হাস্যবদন দুখনৰ গৰাকী 'মাজিউ' আৰু 'জ্ঞান'। তেওঁলোকে আগেয়েই আমি অহা খবৰ পাই আমাক লৈ যাবলৈ আহিছিল। 'মাজিউ' আৰু 'জ্ঞান' এই দুটা গুৱাহাটীৰ দুজন প্ৰখ্যাত লোকৰ নাম— অৱশ্যে সুকীয়াকৈ মোৰ নিমিত্তে। মই তেওঁলোকক সেই সেই নামেৰে মাতি সুখ পাওঁ দেখি তেওঁলোকৰ জনাজাত ডাঙৰ নামে তাত ব্যাঘাত নজনায়। মাজিউ নামটো সুকৰি সুবিখ্যাত চাহ খেতিয়ক সদাগৰ

শ্ৰীযুত চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা ডাঙৰীয়াৰ আৰু জ্ঞান নামটো আৰ্ল ল কলেজৰ প্ৰসিদ্ধ প্ৰিন্সিপাল, উদাৰহৃদয় মিস্টাৰ জে. বৰুৱা বেৰিষ্টাৰ এট্-লৰ। এই দুটি উজ্জ্বল তৰাই মোৰ নিমিত্তে গুৱাহাটীখন পোহৰাই ৰাখিছে। সেইদেখি গুৱাহাটীৰ ফালে মুখ কৰিলেই মোৰ মনত সুখৰ লহৰী উঠে। তেওঁলোকৰ ঘৰ মোৰ নিজৰ ঘৰ হৈ পৰে। তেওঁলোকৰ আদৰ, যত্ন আৰু মৰমে মোৰ জঁয় পৰা জীৱনটোত জীপ দি ঠন ধৰায়।

আৰু অনেক কাৰণত গুৱাহাটীক মোৰ ভাল লাগে। তাৰে গোটাদিয়েক হৈছে এই — (১) প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য, (২) ঐতিহাসিক উৎকৰ্ষ, (৩) প্ৰাচীন জ্ঞান-গৌৰৱৰ গৰিমা। অসমীয়াৰ জীৱন-বেদৰ পাত এইবোৰে প্ৰথমতে গুৱাহাটীতেই মুকলি কৰি দেখুৱায়। কালৰ পীড়নত আজিৰ অসম জীৰ্ণ-শীৰ্ণ-দীৰ্ণ। তথাপি গুৱাহাটীৰ বুকুত সেইবোৰ অবিলুপ্ত। অসমযাত্ৰী বিদেশীয়ে অসমীয়াৰ ঢকুৱাৰ বেৰ গুৱাহাটীত নেদেখে বৰং যিমানকৈ চকু মেলে সিমানলৈ বৰচুৰিয়াৰ ফেৰহে দেখিবলৈ পাব। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজৰ উমানন্দ, পাৰৰ কামাখ্যা, অশ্বক্ৰান্ত আদি অলেখ অতুলনীয় প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যই সেই বিদেশীৰ চকুত জলক লগাব। তীৰ্থযাত্ৰীৰ প্ৰাণৰ তীৰ্থস্পৃহা গুৱাহাটীয়ে পলুৱাব। পৰিশ্ৰমী প্ৰত্নতাত্ত্বিকক প্ৰাচীন জ্ঞানৰ দুৱাৰ গুৱাহাটীয়ে মুকলি কৰি মনত বিস্ময় লগাই দিব। কবিৰ হৃদয়ৰ কোমল কুসুমকলি গুৱাহাটীয়ে ফুলাই দি তেওঁৰ জীৱন আমোলমোল কৰি দিব আৰু পিছত সেই কবিৰ ৰচনাই কাব্যৰসৰ মন্দাকিনী নমাই বোৱাই আনি কাব্যমোদীসকলৰ অন্তঃকৰণ সজীৱ সচেতন কৰি দিব। তত্ত্ব আৰু তথ্যানুসন্ধিৎসুৰ আগত বৰভঁৰালৰ বৰদুৱাৰ মেলি দি অক্ষয় ৰত্নৰাজি প্ৰকাশ কৰি দিব গুৱাহাটীয়ে। এনেকুৱা গুৱাহাটীয়ে যে অসমৰ আন সকলোবোৰ জিলাতকৈ এই লেখকৰ মনত বেছি প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিব, তাত আশ্চৰ্য কি?

সম্বলপুৰতে মোৰ গাত ঘুঘুয়া জ্বৰে বাহ লৈছিল। ডাক্তৰৰ দ্বাৰা তাৰ নামকৰণ হৈছিল ‘মেলিৰিয়া’। সকলোৱে জানে যে এই লেখক বেজবৰুৱা

ঘৰৰ ল’ৰা। মই মোক ল’ৰা বোলাত আশা কৰোঁ পাঠকসকলে নাহাঁহিব। ল’ৰা শব্দটোৰ মানে এইখিনিত কি, সেইটো কোৱাই বাহুল্য। লেখকৰ পিতৃদেৱতা ৰাজঘৰীয়া বেজ আছিল। আয়ুৰ্বেদ শাস্ত্ৰত যে তেওঁৰ জ্ঞান সুপৰিপক্ব আছিল, এই কথা আগৰ তৰপৰ অসমীয়াই জানে। তেওঁৰ মুখত মেলিৰিয়া জ্বৰ কথাটো মই কেতিয়াও শুনা নাছিলোঁ। মেলিৰিয়া কথাটো আয়ুৰ্বেদৰ অবিদিত, ইংৰাজী সভ্যতা আৰু ডাক্তৰী শাস্ত্ৰৰ দ্বাৰাই আনীত। এই কলীয়া চাবোন, চুৰট, চেলেউৰ দৰে যদিও সি বিদেশৰ আমদানি তথাপি সি আজিকালি আমাৰ ঘৰৰে এটা হৈ পৰিছে; সেইদেখি তাক অগ্ৰাহ্য কৰিবৰ উপায় নাই। দিনৌ আবেলিৰ পৰা মোৰ গাত অলপ অলপ জ্বৰ উঠি সেই জ্বৰ প্ৰায় আদখিনিমান ৰাতিলৈকে থাকিছিল। কিন্তু মই গুৱাহাটী পালতে, বৰ আনন্দৰ হেঁচাত বোধকৰোঁ মেলিৰিয়া টেপা খাই পলৰীয়া হ’ল; যদিও সি তাৰ লগৰীয়া কৰ্পটিক মোৰ গাত চৰিবলৈ এৰি থৈ যাবলৈ পাহৰা নাছিল। কটন কলেজৰ মোৰ ছাত্ৰ-বন্ধুসকলে সেইদিনাই গধূলি সভা পাতি মোক অভিনন্দন দি সন্মানিত কৰিলে। সভালৈ যাওঁতে মোৰ গাত জ্বৰ নাছিল যদিও তাৰ বাবে মোৰ গাত বন্ধ খাই থকা ডাঠ কৰপাৰ অভাৱ নাছিল। কিন্তু আগ্ৰহ, সমাদৰ আৰু অনুৰোধ অমান্য কৰিবৰ শক্তি ঈশ্বৰে মোক দিয়া নাই; গতিকে ‘যথা নিযুক্তোহস্মি তথা কৰোমি’। সভালৈ গৈ দেখিলোঁ, মোৰ ছাত্ৰ-বন্ধুসকলৰ কি উৎসাহ! কি আনন্দ! মই সমাজিকতো ভবা নাছিলোঁ যে তেওঁলোকৰ হৃদয়ৰ এছোৱা এই অকামিলা এলাবাব্দু লেখকে কেনেকৈ এইদৰে অধিকাৰ কৰি থৈছিল! একো একোটি ডেকা ল’ৰাৰ গঢ়িত প্ৰফুল্ল মুখ দেখি সঁচাকৈয়ে মই উৎফুল্ল হৈ, মোৰ বৃদ্ধ জ্বৰত পৰিহাৰ কৰি তেওঁলোকৰ লগতে ডেকা হৈ পৰিছিলোঁ। তেওঁলোকৰ একোজনে শূৱলাকৈ ইংৰাজী আৰু অসমীয়া ভাষাত বক্তৃতা দিছিল। জনচেৰেকে সুললিত কণ্ঠেৰে সংগীত গাইছিল আৰু জনচেৰেকে ওজাপালি হৈ সুন্দৰ অংগী-ভংগীৰে হাস্যৰসপূৰ্ণ বিয়াহ গাই আমাক নথৈ আনন্দ দিছিল আৰু লগে লগে নুমাওঁ

নুমাওঁ হোৱা মোৰ সৰুকালৰ আনন্দসৰ বস্তুগছত তেল দি তাৰ শলাকানি বঢ়াই দিছিল। নিশ্চয় গুৱাহাটীত কলেজ আৰু শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰ হোৱাৰ নিমিত্তে যে এনে সুফল ফলিছে, তাক নক'লেও হ'ব। মোৰ মনত বৰ বং লাগিছে যে তাহানি গুৱাহাটীত কলেজ হোৱা উচিত নে কলিকতাত চৰকাৰী বৃত্তিৰ সংখ্যা বঢ়াই দি বেছিসংখ্যক অসমীয়া ছাত্ৰক পঢ়িবলৈ দিয়া উচিত, এই আন্দোলনত এই লেখকে গুৱাহাটীত কলেজ হোৱাৰ সপক্ষে যথাসাধ্য চেষ্টা কৰিছিল।

২৩ তাৰিখে গুৱাহাটী এৰি ডিব্ৰুগড় হৈ ২৪ তাৰিখে পুৱা ন মান বজাত ডিব্ৰুগড় পালোঁগৈ। ষ্টেশ্যনত অনেক চিনা-জনা মানুহেৰে সৈতে সাক্ষাৎ হ'ল আৰু তাৰ ভিতৰত মোৰ মাজুজনী ছোৱালী আৰু মাজু জোঁৱাইক আৰু মোৰ সৰু ভাইক দেখি মনত বৰ আনন্দ মিলিল। মই আগৰটো প্ৰবন্ধত (অৰ্থাৎ 'প্ৰথম আধ্যাত') ৰাজহুৱা ডাকতকৈও টেকেলাৰ ডাকৰ প্ৰবল প্ৰভাৱৰ কথা কৈছিলোঁ, কিন্তু সেইটোনো কোন টেকেলা, কাৰ টেকেলা, কেনে টেকেলা, তাৰ আঁতিগুৰিৰ বিষয়ে নকৈ কথাৰ তঁতখনত খৰকৈ মাকো চলাই গ'লোঁ। কাৰণটো আন একো নহয়, মাথোন এই ভাবি যে সি যথাস্থানত প্ৰকাশ পাব। এতিয়া কওঁ যে সেই প্ৰবল পৰাক্ৰমী টেকেলাটো হৈছে — মোক ডিব্ৰুগড়লৈ নিবলৈ মোৰ মাজু জী-জোঁৱাইৰ আহ্বানৰ আগ্ৰহাতিশ্য। বোধকৰোঁ অনেকে জানে যে মোৰ মাজু ছোৱালীজনীক ডিব্ৰুগড়ৰ সম্প্ৰান্ত পৰিয়ালৰ এঘৰৰ সুশিক্ষিত ডেকা এজনলৈ বিয়া দিছে। প্ৰায় দুবছৰ হ'ব লগা হ'ল, মোক মোৰ জী-জোঁৱায়ে ডিব্ৰুগড়লৈ মাতি আছিল, কিন্তু মই নানা লেঠাত পৰি আজি যাম, কালি যামকৈ যাব পৰা নাছিলোঁ। এইবাৰ সেইদেখি তেওঁলোকৰ তাবেদাৰ ৰোহ, ঠেহ, অভিমান — এই তিনিও আদালতৰ টেকেলা মোৰ আগত হাজিৰ হ'লহি। কাজেই এইবাৰ উপায় গৈ নিৰুপায়ৰ পদূলিমূৰ পালেগৈ। তাহানি হেনো এদিন পাৰ্বতীয়ে মহাদেৱক ধিক্কাৰ দি কৈছিল, যে মহাদেৱে ভাং, ধতুৰা খাই বহি থাকে, গৃহস্থৰ কাম-কাজ একো

নকৰে। আনকি ঘৰতে বৃষভটো আছে, সি ঘাঁহ-পানী খাই নোদোকাকটো হৈ পৰিছে, তাৰেই হাল বাই খেতি-বাতি কৰি এগাল ধানকে নাৰ্জে। ঘৈণীয়েকৰ এনে ককৰ্থনা শুনি মহাদেৱৰ মনত বৰ বেজাৰ লাগিল। তেওঁ তেতিয়াই খেতি কৰিবলৈ যাবলৈ দৃঢ়সংকল্প কৰি বৃষভটোৰ ওপৰত উঠি টুক টুক কৰে গৈ খেতি কৰিবলৈ লাগি গ'ল। তেখেত হ'ল দেৱাদিদেৱ মহাদেৱ, তেখেতে খেতিত ধৰিলে আৰু ৰাইখ কি? খেতি কৰি উভৈনদী কৰি পেলালে। তেওঁৰ খোৱা-শোৱা গুচিল। আনকি ঘৰলৈ আহিবলৈকো তেওঁ পাহৰিলে। পাৰ্বতীয়ে দেখিলে যে মহা মক্ষিলখন হ'ল। গিৰীয়েক অঁকৰা মৈত উঠিল আৰু মৈৰ পৰা ননমাই হ'ল। গিৰীয়েকক মাতি আনিবলৈ পাৰ্বতীয়ে নন্দী-ভূংগীকে আদি কৰি যোৰে যোৰে মানুহ পঠিয়াইহে পঠিয়ায়, গিৰীয়েক নাহে। একোকে উপায় নাপাই পাৰ্বতীয়ে নাৰদক ৰিপুৱা ধৰিলে। নাৰদে উভতি আহি ক'লে, যে মহাদেৱে কাৰো কথা নুশুনে, কোনো তেওঁৰ ওচৰকে চাপিব নোৱাৰে। অন্তত অনেক ভাবি-চিন্তি পাৰ্বতীয়ে অসংখ্য ডাঁহ, মহ, চেৰেপা-চৰ্জন কৰি মহাদেৱক আমনি কৰিবলৈ পঠিয়াই দিলে। তাৰ পিছতো হেনো হাহা হুহ নামৰ মানসপুত্ৰ দুটা চৰ্জ পঠিয়াইছিল। হাহা হুহৰে কি কৰিলেগৈ আমাক নালাগে, কাৰণ আমাৰ আখ্যানৰ নিমিত্তে মহ, ডাঁহ, চেৰেপাই যথেষ্ট। আমাৰ আখ্যানত অৱশ্যে মহ, ডাঁহ, চেৰেপা সৃষ্টিকাৰণী পাৰ্বতীস্বৰূপিনী আমাৰ ঘৰৰ ঘৈণী নহয়; সেইজনী আমাৰ আদৰৰ দুহিতাহে। যি হওক, হাহা হুহলৈ মই বাটকে নাচালোঁ, কাৰণ সিহঁতৰ অগ্ৰজ ডাঁহ, মহ, চেৰেপাই মোৰ পক্ষে যথেষ্ট হৈ পৰিছিল। লৰুৱাই ডিব্ৰুগড়ত পেলাই দিলেগৈ।

তৃতীয় আধ্যাত

আমি ডিব্ৰুগড় পোৱাৰ দিনাই, ৰাতিৰে পৰা তাত বৰষুণৰ ওৰা পাতিলে। বৰষুণ চেলেংপেটেং বিধৰ নহয়; ভালকৈয়ে গা সৰকি যোৱা। সেই লেলপেল বৰষুণ পোন্ধৰ দিনমানলৈকে চলি সি আমাৰ তেজ-মঙহ, হাড়-মগজু সোপাকে

সেঙেটা লগাই পেলাইছিল। বৰষুণৰ দৌৰাঘ্যত আমি ক'লৈকো হাষ্টচিন্তেৰে ফুৰিবলৈ ওলাই যাব নোৱাৰিছিলোঁ। ফলত আমি ৰাজনৈতিক বন্দীৰ দৰে একে ঠাইতে বন্দী হৈ ৰ'লোঁহঁক; — অৱশ্যে আজিকালি চৰকাৰ বাহাদুৰে শ্ৰেণীবিভাগ কৰাৰ দৰে এ-শ্ৰেণীৰ বা বি-শ্ৰেণীৰ বন্দী নহয়, ৰাজবন্দীহে। কাৰণ চাৰিবেৰৰ ভিতৰতে আমাৰ আহাৰ-বিহাৰ আৰু নিদ্ৰাসুখ নিৰ্বিয়ে সম্পাদিত হৈছিল, এই নিমিত্তে যে সেইবোৰ বিষয়ৰ জইণ্ট-ছুপাৰিণ্টেণ্ডেণ্ট অৰ্থাৎ যুটীয়া তত্ত্বাৱধায়ক আছিল আমাৰ জী-জোঁৱাই। বেটীয়ে বাঢ়নীৰ ওপৰত খং সৰাদি, দিনো আমাৰ মূৰৰ ওপৰত পানী বৰষা মেঘৰ ওপৰত আমি শাও বৰষি আমাৰ খং সাৰিছিলোঁ। কাইলৈ অ'ত ফুৰিবলৈ যাম, পৰহিলৈ ত'ত চিকাৰ কৰিবলৈ যাম, তাৰ পিছদিনা নাৱত উঠি গৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বালিত বালিভাত খাম ইত্যাদি কথাৰ সাতহাল ৰাতি মাৰি থাকি কটাইছিলোঁ; কিন্তু পুৱা বৰষুণে বিধি-পথালি কৰি আমাক এহালো মাৰিবলৈ নিদিছিল। স্বৰ্গৰ খবৰ অৱশ্যে নাজানো। শুনিছোঁ তাত হেনো এজন ৰজা আছে, তেওঁৰ নাম ইন্দ্ৰ। তেওঁ থকা পুৰীখনো হেনো সুন্দৰ আৰু তাৰ নাম অমৰাৱতী। ৰজা থাকিলেই ৰাজসভা থকাটো দস্তৰ। পাত্ৰমন্ত্ৰী, সভাসদ আৰু টেকেলা-বেঙেনা এইবোৰো তেওঁৰ থাকিবলগীয়া কথা। আৰু শুনিছোঁ স্বৰ্গৰ ৰজাই স্বৰ্গতো ৰাজত্ব কৰে আৰু পৃথিৱীৰ নৰমনিচবোৰৰ ওপৰতো তেনেকুৱা কিবা এটাকে কৰে। তোমাৰ মন গ'লে তাক ৰাজত্বও বুলিব পাৰা, Rule বা শাসনো বুলিব পাৰা। শাসিত নৰমনিচে সদায় ইবাৰ এইটো সিবাৰ সেইটো আমাক দিয়া বুলি ৰাজাধিৰাজ ইন্দ্ৰক আমনি কৰি থকাটোও জানো। বোধকৰোঁ নৰমনিচৰ বৰ আমনিত তৎ নাপাই ৰাজাধিৰাজে এইবাৰ তেওঁৰ সভাসদবোৰ গোটাই বৰ ডাঙৰকৈ মেল এখন পাতিছিল। তাত আলোচ্য বিষয় আছিল, পৃথিৱীৰ নৰমনিচক তেওঁলোকে কি দিব পাৰিব, কি দিব নোৱাৰিব, কি দিয়াটো উচিত আৰু কি দিয়াটো অনুচিত। অথবা দিবলগীয়াটোও কি উপায়েৰে নিদিয়া হ'ব পাৰে। কোনে জানে কিজানি এইবাৰ সাতোখন স্বৰ্গৰ

পৰা প্ৰতিনিধি নমাই মেলুৱৈসকলক মাতি আনি মেলখন ডাঙৰকৈয়ে পাতিছিল। শুনিছোঁ সুৰপুৰীৰ সুৰেশ্বৰসকলৰ পেটত সুৰা আৰু সৰু-সুৰা নোহোৱা গুৰুভোজন পৰিলে, তেওঁলোকৰ ভাৱনা-চিন্তাবোৰত খেলিমেলি লাগি পৰে, মুখ ভালকৈ মেল নাখায় আৰু মেল খালেও জিভা ভালকৈ দোৰোল নাখায়। আমাৰ ভাতৰ পাতত কথা নিষিদ্ধ; কিন্তু তেওঁলোকৰ ভাতৰ পাততহে বৰমঙহৰ বৰমেলখন সিদ্ধ হয়। সেইদেখি ইন্দ্ৰ মহাৰাজে, আমি ডিব্ৰুগড় পোৱা সময়তে সুৰপুৰীৰ মেলুৱৈসকলৰ নিমিত্তে বৰভোজৰ আয়োজন কৰিছিল যেন পাওঁ। আমাৰ ডিব্ৰু গমন আৰু ইন্দ্ৰৰ ভোজৰ আয়োজন এই দুটা একে সময়তে পৰাটো কাকতালী সংযোগ বুলিয়েই ধৰিব পাৰি। স্বৰ্গখনৰ আয়তন কিমান, ক'ব নোৱাৰোঁ আৰু সেই বৰভোজৰ কোন বস্তু ক'ত থৈছিল, তাকো ক'ব নোৱাৰোঁ। আমি তাহানি কলিকতাত থাকোঁতে দেখিছিলোঁ, ডাঙৰ বিয়া-সবাহত নিমন্ত্ৰিতসকলক খুৱাই-বুৱাই সুকলমে কাৰ্য সমাধা কৰিবৰ নিমিত্তে কৰ্মকৰ্তাই আহল-বহল ডাঙৰ ঘৰ ভেৰোণীয়াকৈ লৈ ডাঙৰ ৰভা পাতি সভা কৰে। ডিব্ৰুগড়ত বৰষুণৰ কোব দেখি অকস্মাতে মোৰ মনত খেলাইছিল যে ইন্দ্ৰ দেৱৰাজে তেওঁৰ ভোজত ব্যৱহাৰ্য পানীৰ বৰজকাটো ডিব্ৰুগড়তে পাতিছিল। ইন্দ্ৰৰ কেইকুৰি পানীভাৰী আছে, সন্তেদ নাজানো। কিন্তু কাৰ্য দেখি কুৰিৰ কথাই নাই, লাখচেৰেকৰ ওপৰেহে থকা যেন লাগে। যদি এই অনুমান সঁচা, তেন্তে কি ক'ম, কি শুনিবা! — গুৰিপৰুৱাৰ লানি যেন হৈ সেই ভাৰীবোৰে ভাৰে ভাৰে অবিৰাম পানী আনি সেই ডিব্ৰুগড়ত বহুৱা জকাত ঢালিছিল! অৱশ্যে এইবোৰ অনুমানৰহে কথা। এনে শাৰীৰ কথা সঁচা-মিছা কোনো বাপৰ পোৱে প্ৰমাণ কৰিব নোৱাৰে।

মই ডিব্ৰুগড়ত দুদিন থকাৰ পিছতে গুৱাহাটীত টেপা খাই থকা আৰু এৰি অহা জ্বৰ আকৌ মোৰ গাত লগিল। সি তাৰ কপটিকো মোৰ গাত চৰিবলৈ এৰি থৈ গৈছিল বুলি মই আগৰ প্ৰবন্ধত (অৰ্থাৎ দ্বিতীয় আধ্যাত) কৈ আহিছোঁ। কোনে জানে — হয়তো, পাপিষ্ঠ কপটিয়ে মোৰ গাত চৰি

সুবিধা দেখি গুৱাহাটীতে এৰি থৈ অহা সেই তাৰ জ্বৰ বন্ধুক বিজুলী-বাতৰি দি মাতি আনিলে? দ্বিৰা-গমনৰ দিনবোৰ চোৱাৰ দস্তৰ এই জ্বৰ নাই। তাক ওচ বুলিলেই হ'ল আৰু সি লৰি আহি গা জুৰি বহেহি। জী-জোঁৱায়ে আমাক তেওঁলোকৰ মাজত পাই আনন্দৰ প্ৰেৰণাত দিনো আমালৈ হাঁহ মাৰি ভাত খুৱাবৰ আয়োজন কৰিছিল। সংগীসকলে তাৰ সদ্ব্যৱহাৰ কৰে, কিন্তু মই বেচেৰাই কোনোদিনা এটেপা-আদটেপা খাওঁ, কোনো দিনা ভাতৰ পাতৰ আগত বহি টোপালি বাওঁ, সেপ ঢোকোঁ আৰু তৎপশ্চাৎ উঠি গৈ শয়ন কৰোঁ। বন্ধু-বান্ধৱ, মিত্ৰ-কুটুম্বৰ পৰাও সততে ভোজনৰ সাগ্ৰহ নিমন্ত্ৰণ পাওঁ, কিন্তু মোৰ দ্বাৰাই নিমন্ত্ৰণ ৰক্ষণহে হয়, ভক্ষণ নহয়, কাৰণ মই যে অক্ষম অৰ্থাৎ Hors de combat. থেৰোগেৰোকৈ কোনোদিনা তেনে নিমন্ত্ৰণলৈ যাওঁ, কোনোদিনা নাযাওঁ আৰু গ'লেও আহাৰৰ আয়োজনৰূপী নৈৰ পাৰতে বহি তাৰ ফেনফোটোকা চাই থাকোঁ; নহ'লে কেতিয়াবা তাৰ দুচলু-এচলু পানী পান কৰোঁ। নাইবা শিৰত লওঁ আৰু মোৰ আগতে সেই ওফোন্দা নৈয়ে মোৰ Patronage অৰ্থাৎ অনুগ্ৰহ নিগ্ৰহলৈ Care নকৰি অৰ্থাৎ অপেক্ষা নাৰাখি বেগেৰে দুয়োপাৰ ছাদি বৈ গৈ থাকে। এনেকুৱা অৱস্থা হৈছিল মোৰ।

দুৰ্গা পূজাৰ দিনচেৰেকৰ আগতে আমি ডিব্ৰু পাইছিলোঁ। ডিব্ৰুগড়ীয়া বাইজৰ উছাহ-আনন্দৰ কল্লোলৰ মাজত থিয়েটাৰ, গান-বাজনা ইত্যাদিৰে পূজা মহাসমাবোধেৰে সম্পাদিত হৈ গ'ল। নৰিয়া গাৰেই দুদিন-এদিন মই তেওঁলোকৰ আনন্দৰ ভাগ লৈছিলোঁ, কিন্তু গাত নৰিয়াৰ বাজে গজালি মেলি মোক বিকল কৰি পেলাইছিল। চৌদিশে উৰি ফুৰা আনন্দৰ ফুটকা পখিলাবোৰৰ লগতে নিৰানন্দৰ মহকেইটাই মোৰ গাত শুং ফুটাই কুণকুণাই ফুৰিছিল। যি হওক হৰ্ষ-বিষাদৰ সান-মিহলিতে মোৰ ডিব্ৰুগড়ীয়া দিনকেইটা একপ্ৰকাৰে কাটি গ'ল।

ভালেমান বছৰৰ মূৰত মই অসমলৈ গৈছিলোঁ। সেইদেখিয়েই বোধকৰোঁ মোৰ স্বদেশী বন্ধু-বান্ধৱৰ মোলৈ আগ্ৰহ অশেষ হৈছিল। তেওঁলোকে সভা-

সমিতি পাতি মোক নৰিয়া পাটীৰ পৰা টানি নি সেইবোৰত থিয় কৰি দিছিল। ময়ো মৰমৰ অত্যাচাৰ অতি হস্তচিন্তেৰে সহ্য কৰিছিলোঁ। বন্ধুবৰ শ্ৰীযুত প্ৰভাতচন্দ্ৰ দাস ডাক্তৰে প্ৰায় দিনো আহি মোক অতি যতন কৰি চিকিৎসা কৰিছিল আৰু তেওঁৰ যত্নতে মই লাহে লাহে গা-টঙাই উঠিলোঁ। মোৰ কৃতজ্ঞতাৰ আঁজলিৰ বাহিৰে এই উঠি অহা মনোভিৰাম ডাক্তৰ বন্ধুজনলৈ আৰু একো নাই।

ডিব্ৰুগড়ত গোটাচেৰেক কথাই মোক বৰ সন্তোষ দিছিল। তাৰে দুই-এটাৰ বিষয়ে কওঁ। প্ৰথমতে মই আনন্দ-বিমিশ্ৰিত আচৰিত হৈ পৰিছিলোঁ ডিব্ৰুগড়ৰ অসমীয়া তিৰোতাসকলৰ গঢ়গতি আৰু কাৰ্যকলাপ দেখি। তেওঁলোক মই তাহানি এৰি অহা অসমৰ, মহৰ দয়াত আৰু চৈচুকৰ ছাঁত বঢ়া চুকৰ বোৱাৰীৰ শাৰীত আৰু নাই। শিক্ষা, দীক্ষা আৰু ৰাজহুৱা কাৰ্যাদিত তেওঁলোক অগ্ৰণী। সকলো সজ কাৰ্যত পুৰুষৰ সমকক্ষ হ'বলৈ তেওঁলোকৰ আগ্ৰহ প্ৰদীপ্ত। ৰক্ষণশীল সমাজে তেওঁলোকৰ ভৰিত পিন্ধোৱা শিকলি— তেহেলৈ সেই সোণেৰে হওক বা লোৰে হওক তেওঁলোকৰ ভিতৰৰ অনেকে ছিঙিছে আৰু বাকীসকলেও ছিঙিবলৈ যত্ন কৰিছে। দেশৰ সেৱাত তেওঁলোকে পুৰুষৰ শাৰীত ঠাই লৈছেহি আৰু অনেক বিষয়ত শামুকখুজীয়া পুৰুষতকৈও আগবাঢ়িছে বুলি ক'লে বঢ়াই কোৱা নহয়। ডিব্ৰুগড়ত সভা-সমিতি পতাত তেওঁলোকেই আগবঢ়ুৱা হৈ পৰিছে আৰু ৰক্ষণশীল শাৰীৰ পুৰুষ চুকত ভেঁকুৰিছে। মাজতে বিমোৰ অৱস্থাত পৰি অসমীয়া তিৰোতা শিপিনীসকলে তেওঁলোকৰ অংগৰ ভূষণ বোৱা-কটা পৰিহাৰ কৰিছিল। ডিব্ৰুগড়ীয়া নতুন তৰপৰ মহিলাসকলে তাক আকৌ সাদৰেৰে হাতত তুলি লৈছে। তেওঁলোকৰ বিনন্দীয়া মুখ মলিয়ন কৰোঁতা কাণ্ডজনহীন পৰ্দাক তেওঁলোকে পৰিহাৰ কৰিছে। আৰু বাহিৰলৈ গ'লে ওৰণিৰ সৰ্বগ্ৰাসী গ্ৰহণৰ পৰা বিমুক্ত হৈ মনোজ্ঞ আংশিক গ্ৰাস গ্ৰহণ বৰণ কৰিছে। নিন্দুক সমালোচকৰ সস্তা সমালোচনাবোৰ, সমালোচকৰ আজিকালি অব্যৱহাৰ্য দ'তৰ জোলোঙাত সুমাই থ'বলৈ

তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ মনৰ বলেৰে পৰোক্ষভাৱে সমালোচকক অনুজ্ঞা কৰিছে। সভা-সমিতিত তেওঁলোকে পুৰুষৰ আগত ওলাই একে শাৰীতে বা সমুখতে বহি প্ৰজাসাধাৰণৰ মঙ্গলা-মঙ্গলৰ বিষয়ত স্বাধীন মতামত প্ৰকাশ কৰিছে;— অথচ তেওঁলোকৰ স্ত্ৰী-সুলভ গাভীৰ্য আৰু কমণীয়তাৰ এচুলিমানকো হ্রাস হ'বলৈ তেওঁলোকে দিয়া নাই। দুজনা-এজনাই সভাত উঠি এনে সুন্দৰকৈ বক্তৃতা কৰিছে যে অনেক নামজ্বলা বক্তা পুৰুষকো তেওঁলোকে সেই বিষয়ত চেৰ পেলাইছে। ৰামমোহন ৰায়ৰ স্মৃতিসভাত মোক সভাপতিৰ আসন দিয়া হৈছিল। তাত কল্যাণীয়া শ্ৰীমতী যোগদা দেৱীয়ে যিটি বক্তৃতা অনৰ্গলভাৱে দিলে, মই শূনি সঁচাকৈয়ে পুলকিত হৈ পৰিছিলোঁ আৰু মোৰ দেশৰ এজনা সম্ভ্ৰান্ত মহিলাৰ সেই বিষয়ত নৈপুণ্য দেখি নিজকে গৌৰৱাঘিত বিবেচনা কৰিছিলোঁ। মই ডিব্ৰুগড় পোৱাৰ দ্বিতীয় কি তৃতীয়দিনা জ্বৰত শোৱাপাটীত পৰি কেঁকাই আছোঁ, এনেতে বালিকা স্কুলৰ প্ৰধান-শিক্ষয়িত্ৰী আয়ুস্মতী শ্ৰীমতী গৌৰীপ্ৰভা চলিহাই লগত একুৰিমান ছোৱালী ছাত্ৰী আৰু তেওঁৰ সহযোগী শিক্ষয়িত্ৰী জনচেৰেকক লৈ মোৰ আগত ওলালগৈ। তেওঁলোকৰ মোৰ প্ৰতি কি দয়া আৰু কি আগ্ৰহ! তেওঁলোকৰ মুখত অনাৱশ্যকীয় সংকোচ নাই, থোতামোজা নাই; তেওঁলোকে তেওঁলোকৰে দেশৰ এই চিৰপ্ৰসুৱাক সাক্ষাৎ কৰি সমাদৰ কৰি সন্মানিত কৰিবলৈ আহিছে আৰু পাৰিলে তেওঁক তেওঁলোকৰ স্কুললৈ আদৰি লৈ গৈ তেওঁৰ মুখৰ পৰা দুয়াৰ-চাৰিয়াৰ কথা শুনিবলৈ ইচ্ছা কৰিছে। কি সুখকৰ দৃশ্য! কি সুন্দৰ ব্যৱহাৰ! শ্ৰীমতী গৌৰীপ্ৰভা আইদেওক অৱশ্যে তেওঁ কলিকতাত কলেজত পঢ়াৰে পৰা মই জানো, আৰু মোৰ নিজৰ জীৱ নিচিনাকৈ তেওঁক স্নেহ কৰোঁ। গৌৰী চন্দ্ৰমাক মাজত লৈ তেওঁৰ সহযোগী নক্ষত্ৰৰূপিনী শিক্ষয়িত্ৰী আৰু ছাত্ৰীসকল যেতিয়া মোৰ আগত উপস্থিত হ'লহি, জ্বৰত চেপেটা লাগি থকা মই জ্বৰৰ অত্যাচাৰলৈ খন্তেকৰ নিমিত্তে পাহৰি বিমল আনন্দ অনুভৱ কৰিছিলোঁ। ইয়াৰ কিছুদিনৰ পিছত তেওঁলোকৰ স্কুললৈ মই গৈ স্কুল চাই

আৰু তেওঁলোকৰ কাৰ্য দেখি অতি সন্তোষ পাইছিলোঁ। স্কুলত তেওঁলোকে বাছকবনীয়া ৰূপৰ বাঁটা এটিত যি কাকত এডুখৰি মোক দিছিল, সেই বাঁটাটি আৰু কাকতডুখৰিয়ে সদায় মোক সন্তোষ দি থাকিব। ডিব্ৰুগড়ত সম্ভ্ৰান্ত মহিলাসকলৰ সভাতো এই লেখকক যিখন অভিনন্দনপত্ৰ মুগাৰ কাপোৰৰ ওপৰত ছপাই দিছিল, সেইখনো নিশ্চয় এই লেখকৰ পক্ষে অতি আদৰৰ সমল হৈ সদায় তেওঁৰ হাতত থাকিব।

ডিব্ৰুগড়ৰ থিয়েটাৰ অৰ্থাৎ ৰংগশালৰ বিষয়ে একাষাৰ কণ্ঠ। ডেকাসকলৰ উদ্যমৰ ফলত ৰংগশালটি সুদৰ্শন হৈ পৰি সি ডিব্ৰুগড়ৰ সমৃদ্ধি বৃদ্ধি কৰিছে। সভা-সমিতি, থিয়েটাৰ, যাত্ৰা, গান, ভাৱনা প্ৰভৃতি এই ঘৰতে হয়। থিয়েটাৰৰ চিত্ৰপটবোৰ অসমীয়া চিত্ৰবিদ ডেকাসকলৰ দ্বাৰাই অঁকা হৈছে আৰু সেইবোৰ কলিকতাৰ ব্যৱসায়, নিপুণ চিত্ৰবিদৰ চিত্ৰতকৈ কোনোগুণে হীন নহয়। নাট্যকলাত ডিব্ৰুগড়ৰ সম্ভ্ৰান্ত ঘৰৰ ডেকাসকলে আশাতীতভাৱে উন্নতি লাভ কৰিছে দেখি মোৰ মনত হৰ্ষ উপজিছিল। পেইণ্টিং আৰু ফটোগ্ৰাফীত স্নেহাস্পদ মুক্তানাথ বৰদলৈৰ কৃতিত্ব লেখত ল'বলগীয়া। থিয়েটাৰৰ ভালেমান দৃশ্যপট তেওঁৰ হাতৰ। তেওঁৰ ষ্টুডিঅ'লৈকো আমি গৈছিলোঁ। তাত তেওঁৰ হাতৰ চিত্ৰবোৰ দেখি বৰ সন্তোষ পালোঁ। তেওঁ যদি সেই ষ্টুডিঅ' অৰ্থাৎ চিত্ৰশাল আনি কলিকতাত পাতি বহে, তেন্তে তেওঁক সেই কাৰ্যত চেৰ পেলোৱা লোকৰ লেখ সৰহ নহ'ব। ডেকাসকলে পূজাৰ সময়ত কেইবাখনো নাটৰ অভিনয় কৰিছিল। অৱশ্যে আটাইবোৰ দেখা মোৰ কপালত নঘটিল। কিন্তু যিকেইটা দেখিলোঁ, তাতে মোৰ অশেষ সন্তোষ লভিছিল। সাজ-সজ্জা, চিত্ৰপট, ভাবপূৰ্ণ অভিনয়, সুস্বৰ সংগীত আৰু মনোজ্ঞ নৃত্যত তেওঁলোকৰ বৈশিষ্ট্য দেখা গৈছিল। কালত তেওঁলোকে যে আৰু উন্নতি কৰিব তাত সংশয় নাই। চিত্ৰকলাবিদ শ্ৰীযুত মুক্তানাথ বৰদলৈৰ কৃতিত্ব 'কমিক এক্টিঙতো' অৰ্থাৎ হাস্যৰসৰ ভাবতো পৰিস্ফুট। ডাক্তৰ শ্ৰীযুত প্ৰভাতচন্দ্ৰ দাস আৰু জনদিয়েকৰ অভিনয় কলিকতাৰ থিয়েটাৰৰ বিখ্যাত অভিনেতাসকলতকৈও কোনোগুণে

কম নহয়। মাথোন এটি কথা ডিব্ৰুগড়ীয়া ডেকা বন্ধুসকলক জনাই থওঁ— যেন তেওঁলোকৰ যত্নত মৌলিক অসমীয়া নাটৰ অভিনয় সৰহ হয়। অৱশ্যে তেনে নাটকৰ যে আটক, সেইটো জানো। যি হওক, ভৱিষ্যতলৈ সেই আটক গুচিব বুলি আশা কৰিলোঁ। বিদেশী নাটক অসমীয়ালৈ ভাঙি অসমীয়া বংগশালত অভিনয় কৰাটোত অনেকে দায় ধৰে। ময়ো তেনে কাৰ্যত বৰ সন্তোষ পাওঁ, এনে নহয়। কিন্তু বিদেশী ভাষাৰ নাটক একেবাৰেই আমাৰ বংগশালৰ বাহিৰ কৰি দিয়াটোৰো মই বিৰোধী। অৱশ্যে যদি তাৰ অনুবাদ প্রকৃত অসমীয়া অনুবাদ হৈ অসমীয়াৰ পেটত সি জীণ যোৱা হয়। ভাল বিদেশী নাটকৰ উৎকৃষ্ট ভাবসম্পদেৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ সৌন্দৰ্য বঢ়োৱাটো অতি শোভন কথা, — যদি সেই ভাবসম্পদক বাবেবঙলুৱা অসমীয়া নকৰি আচল অসমীয়া কৰি দিয়া যায়। ভাৰতৰ নানা দেশৰ পৰা মানুহ আহি অসমত বসতি কৰিছে। যদি সেইবোৰে অসমক সৰ্বতোভাৱে বৰণ কৰি অসমীয়া হৈ যায় তাৰ দ্বাৰাই অসমৰ আপদ নাবাঢ়ি সম্পদ হৈ বাঢ়িব। এনে গঢ়েৰেই পুৰণি কালৰে পৰা অসম পুৰিপুষ্ট হৈ আহিছেও। কিন্তু অসমীয়াৰ বৰসবাহত যদি কোনোবাই অসমীয়াৰ দৰে চাপৰি বজাই বা তাল লৈ নাম নাগাই খোল-কৰতাল লৈ—

‘দয়াল দয়াল, দয়াল বলে ডাকৰে বসনা।

যাৰে ডাকলে হৃদয় শাতল হবে যাবে যম যন্ত্রণা।।’

এনে বঙলুৱা সংকীৰ্তন মেলি দিয়ে, তেন্তে সি অসমীয়াৰ বৰসবাহত হাঁহৰ মাজত কাউৰী হৈ পৰি খেলিমেলিহে লগাব, শোভা নকৰে। Hybrid অৰ্থাৎ এধাকেচেলুৱা গান মিহলি আহাৰে পেট গোমাই তাত বিপ্লৱৰহে সৃষ্টি কৰিব, শাস্তি সৃষ্টি নকৰে। এই কথা মনত ৰাখি আমাৰ নাট্যকাৰসকলে বিদেশী নাটৰ অসমীয়া ভাঙনি কৰিবলৈ গ’লে মংগল, নতুবা অমংগল। তাহানি কলিকতা নিবাসী জনচেৰেক অসমীয়া ছাত্ৰে লগ লাগি শ্বেক্সপিয়েৰৰ Comedy of Errors অসমীয়ালৈ ভাঙি তাৰ নাম ভ্ৰমৰংগ দি অভিনয় কৰিছিল। অনুবাদকৰ

লগত যদিও এই লেখক পৰা নাছিল,— তথাপি তেওঁৰ হাত যে সেই অনুবাদৰ ওপৰত নুফুৰিছিল এনে নহয়। মোৰ বিশ্বাস, ইংৰাজী নাটৰ সেই অনুবাদ একেবাৰেই অসমীয়া হৈ পৰি অসমীয়া সৰ্বসাধাৰণৰ মন হৰণ কৰিব পৰা হৈছিল। এতিয়াও নতুনকৈ উঠি অহা ডেকাসকলে তেনে গঢ়েৰে বিদেশী নাট অসমীয়ালৈ ভাঙি তাক অসমীয়া সাজপাৰ পিন্ধাই অসমীয়া বংগশালত তুলি দিলে, আমাৰ আঁসোৱাহ ধৰিবলৈ একো নাথাকিব।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ :

আপচু	—	কুৎসিত, কুশ্ৰী, দেখিবলৈ-শুনিবলৈ বেয়া।
কৈফিয়ৎ	—	কাৰণ দৰ্শোৱা, জবাব।
মাথাপোট	—	কৰ্মৰ প্ৰতি অৱহেলাৰ ফলত ওপজা দুঃচিন্তা।
ভৈল	—	হ’ল।
মহাভাৰ	—	গধুৰ বোজা।
শাওপাত	—	অভিশাপ।
পিয়াসী	—	তৃষ্ণাতুৰ, পিয়াহত আতুৰ।
ফৰিয়াদ	—	গোচৰ, অভিযোগ।
গজপত	—	অভিশাপ, শাওপাত।
বৃন্দাবনচন্দ্ৰ	—	শ্ৰীকৃষ্ণ।
ভিজিট	—	ৰোগীৰ চিকিৎসাৰ বাবে ডাক্তৰক দিবলগীয়া মাননি।
সঁচাৰকাঠী	—	চাবি।
লেকেটীয়া নৰিয়া	—	দীৰ্ঘ সময় জুৰি হৈ থকা ৰোগ, শৰীৰত আঠাৰ দৰে লাগি থকা বেমাৰ।
ছব্জজ	—	Sub Judge, উপ বিচাৰপতি।

কঁথা	— ফটা কাপোৰ লগ লগাই সী লোৱা ডাঠ কাপোৰ।
জজমেন্ট	— Judgement, ৰায়।
নিয়মিত	— নিয়ম অনুযায়ী হোৱা, নিৰ্দিষ্ট, নিৰ্ধাৰিত।
থেৰোগেঁৰো	— ইতস্ততঃ, হোহোকা-পিছলা।
বিভূ	— ঈশ্বৰ।
শিথিলা	— শিথিল।
জাসে	— জাহ যায়।
ভেৰোণ	— ভাৰা, কেৰেয়া।
সম্পূজিতা	— শ্ৰদ্ধাৰে পূজিতা।
কণকঠীয়া মৰা	— সম্পূৰ্ণৰূপে ধ্বংস হোৱা।
না-জল না-স্থল	— উপায়হীন অৱস্থা।
গুণি-গাথি	— চিন্তা কৰি।
ঢেকেৰ ঢেকেৰ গাড়ী	— লাহে লাহে চলা গাড়ী।
ৰিফ্ৰেছমেণ্ট	— Refreshment, আহাৰ, জলপান।
জীৰ্ণ-শীৰ্ণ-দীৰ্ণ	— নিঃকিন অৱস্থা।
অবিলুপ্ত	— বিলুপ্ত নোহোৱা, নিঃশেষ নোহোৱা।
ঘূঘুয়া	— অলপীয়া, অলপকৈ হোৱা।
আনীত	— আমদানিকৃত, অনা, ওচৰ চপোৱা।
কপটি	— ৰোগৰ আনুষংগিক লেঠা।
এলাবাদু	— কোনো কামৰ বাবে যোগ্য নহয়, অপাত্ৰ।
ৰিপুৱা ধৰ	— গুপ্তচৰ নিযুক্ত কৰ।
শলাকানি	— শলিতা, শিহা।
আগ্ৰহাতিশয্য	— অতি বেছি আগ্ৰহ।

দ্বিৰা-গমন	— বিয়াৰ পিছত কন্যাৰ দ্বিতীয়বাৰ স্বামীৰ ঘৰলৈ যোৱা সংস্কাৰ।
তাবেদাৰ	— অনুচৰ, অনুসৰণকাৰী।
ককৰ্থনা	— তিবস্কাৰ।
ৰাইখ	— ৰাখে।
চৰ্জন	— স্ৰজন।
ওৰা পাত	— লানি লাগ।
জকা	— পিতল আদিৰ বৰ ডাঙৰ টৌ।
তৎপশ্চাৎ	— তাৰ পিছত।
কল্লোল	— ডাঙৰ টৌ।
ৰসনা	— জিভা।

টোকা : (ক) “পানীমে মীন পিয়াসী।

মোক শুনত শুনত লাগে হাসি।।”

প্ৰবাসী অসমীয়া লেখক লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই কৰ্ম-ব্যস্ততাৰ কাৰণে বহু বছৰ ধৰি ঘৰলৈ অৰ্থাৎ অসমলৈ আহিব পৰা নাই। শিৱসাগৰত অনুষ্ঠিত হোৱা সভা এখনত এজন অসমীয়া ডেকাই কয় যে বেজবৰুৱাই গপ বা অভিমান কৰি মাতৃভূমিৰ পৰা আঁতৰি আছে। এই অভিযোগৰ উত্তৰ দিবলৈ গৈ বেজবৰুৱাই ভক্ত কবীৰ বিৰচিত উক্ত পদ ফাকিৰ অৱতাৰণা কৰিছে। শাওপাত বা বিধিৰ বিপাকত পৰিহে তেওঁ বহু বছৰ ধৰি মাতৃভূমিলৈ উভতিব পৰা নাই। বিধিৰ বিপাকত পৰিলে এডিঙি পানীত থকা মানুহেও পিয়াহত শুকাই মৰে। কবীৰৰ উক্ত পদ ফাকিৰ সৰল অসমীয়া ভাবানুবাদ হ'ল—

পানীত থাকিও মাছ তৃষগতুৰ।

শুনি শুনি হাঁহি উঠে মোৰ।।

পদ ফাকিৰ তাত্ত্বিক অৰ্থ হ'ল— মানুহৰ অন্তৰতে ঈশ্বৰ আছে, তথাপি ভক্তিহীন অজ্ঞানী মানুহে ঈশ্বৰ উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰে। অজ্ঞানীজনৰ এনে

অৱস্থা দেখি কবিৰ হাঁহি উঠে।

(খ) “যথা নিযুক্তোহস্মি তথা কৰোমি।”

এই সংস্কৃত পদটিৰ অৰ্থ হ'ল— যিদৰে (অৰ্থাৎ যি কামৰ বাবে) নিযুক্ত হৈছোঁ, তাকে কৰিছোঁ।

কৰ্মসূত্ৰে উৰিষ্যাৰ সম্বলপুৰত থাকিবলৈ লোৱা সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই ডেৰ-দুকুৰি বছৰ পাছত, ১৯৩০ চনত মাতৃভূমি অসমলৈ উভতি আহে। বাইশ ছেপ্টেম্বৰ তাৰিখে তেওঁ গুৱাহাটীত উপস্থিত হয়। তেওঁক সম্বৰ্ধনা জনোৱাৰ উদ্দেশ্যে কটন কলেজৰ ছাত্ৰসকলে গধূলি এখন সভা অনুষ্ঠিত কৰে। সিদিনা বেজবৰুৱাৰ গা সিমান ভাল নাছিল। তথাপি জাতীয় সাহিত্যৰ কাণ্ডাৰী হিচাপে সভালৈ গৈ ছাত্ৰসকলক উৎসাহিত কৰাটো তেওঁৰ দায়িত্ব বুলি বিবেচনা কৰিছিল। ঈশ্বৰে যেন তেনেবোৰ কাম কৰিবলৈ তেওঁক পৃথিৱীলৈ পঠিয়াইছে। — এই ভাৱ প্ৰকাশ কৰিবলৈ লেখকে উক্ত পদটিৰ অৱতাৰণা কৰিছে।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

- ১। ‘মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন’ শীৰ্ষক পাঠটো ক’ৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হৈছে?
- ২। সম্বলপুৰ ভাৰতৰ কোনখন ৰাজ্যত অৱস্থিত?
- ৩। বেজবৰুৱাই ‘মাতৃমুখ’ দৰ্শনৰ বাবে ক’ৰ পৰা ক’লৈ যাত্ৰা কৰিছিল?
- ৪। ১৯৩০ চনৰ ১৯ ছেপ্টেম্বৰত সম্বলপুৰৰ পৰা অসমলৈ যাত্ৰা কৰোঁতে বেজবৰুৱাৰ সংগী কোন আছিল?
- ৫। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা ৰচিত এখন ধেমেলীয়া নাটকৰ নাম লিখা।

(খ) চমু প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)

- ১। ‘মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন’ শীৰ্ষক পাঠটিৰ নামকৰণৰ তাৎপৰ্য বিশ্লেষণ কৰা।
- ২। ‘মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন’ শীৰ্ষকটিত ‘মাতৃ’ শব্দৰে কি বুজোৱা হৈছে? কিমান বছৰ পিছত লেখকৰ ‘মাতৃমুখ’ দৰ্শন হৈছিল?

- ৩। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাক কটন কলেজৰ ছাত্ৰসকলে কিদৰে অভিনন্দন জনাইছিল?
 - ৪। ‘মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন’ৰ লেখকে উল্লেখ কৰা ‘মাজিউ’ আৰু ‘জ্ঞান’ কোন আছিল?
 - ৫। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ গুৱাহাটীক ভাল লগাৰ তিনিটা কাৰণ উল্লেখ কৰা।
- (গ) দীঘল প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)
- ১। ‘মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন’ পাঠটিৰ আধাৰত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই সম্বলপুৰৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ কৰা ৰেলযাত্ৰাৰ চমু বিৱৰণ আগবঢ়োৱা।
 - ২। ‘মোৰ মাতৃমুখ দৰ্শন’ পাঠটিত লেখকে উল্লেখ কৰা মহাদেৱৰ কৃষি-কৰ্মৰ কাহিনীটো তোমাৰ নিজৰ ভাষাত লিখা।
 - ৩। ‘হাহা ছু’ কোন আছিল? এওঁলোকক কোনে কি কাৰণে সৃষ্টি কৰিছিল বুজাই লিখা।
 - ৪। ‘ডিবৰুগড়ত গোটাচৰেক কথাই মোক বৰ সন্তোষ দিছিল।’ — ডিবৰুগড়ত কোনবোৰ কথাই বেজবৰুৱাক সন্তোষ দিছিল, বুজাই লিখা।
 - ৫। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ মতে বিদেশী নাটকৰ অসমীয়া অনুবাদ কেনে হোৱা উচিত, বুজাই লিখা।

পাঠবোধ :

সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা কৰ্মসূত্ৰে অসমৰ বাহিৰত, কলকাতা আৰু সম্বলপুৰত আছিল। কৰ্ম-ব্যস্ততাৰ কাৰণে তেওঁ ত্ৰিশ-চল্লিছ বছৰ ধৰি ঘৰলৈ (মাতৃভূমি অসমলৈ) আহিব পৰা নাছিল। আত্মীয়-স্বজনসকলে বাৰে বাৰে মাতি আছিল যদিও সময়-সুবিধা উলিয়াব পৰা নাছিল। অৱশেষত ১৯৩০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ১৯ ছেপ্টেম্বৰ তাৰিখে সম্বলপুৰৰ পৰা অসমলৈ বুলি যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে। সংগী আছিল তেওঁৰ সহধৰ্মিণী প্ৰজ্ঞা সুন্দৰী দেৱী আৰু সৰু

জীয়ৰী। বেংগল-নাগপুৰ ৰেলেৰে সম্বলপুৰৰ পৰা দুঘণ্টা যাত্ৰা কৰি তেওঁ
ঝাৰচোগোড়া জংচনত নামে আৰু তাৰ পৰা কলকাতা অভিমুখী ৰে'লত উঠে।
লগত খোৱা বস্ত্ৰ নিনিয়া কাৰণে আৰু ৰে'লতে খোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব নোৱৰা
কাৰণে পৰিয়াল সহ লেখকে লঘোণে-ভোকে যাত্ৰা কৰিবলগীয়া হয়। বিশ
তাৰিখৰ ৰাতি আঠ মান বজাত তেওঁ কলকাতাত নামি মহানগৰৰ এঠাইৰ
এটি ঘৰত উপস্থিত হয় আৰু লৰালৰিকৈ ভাত খাই শুই থাকে। পিছদিনা
কলকাতাৰ শিয়ালদহ ষ্টেশ্যনৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ বুলি যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে আৰু
বাইশ তাৰিখে গুৱাহাটীত উপস্থিত হয়। সেই সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওপৰত দলং
নিৰ্মাণ হোৱা নাছিল। গতিকে যাত্ৰীসকলে নদীৰ উত্তৰ পাৰে (আমিনগাঁও)
থকা ষ্টেশ্যনত নামি নদী-জাহাজেৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ গুৱাহাটীলৈ গৈছিল।
বেজবৰুৱাক পাণ্ডু-জাহাজ ঘাটতে কবি চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু আৰ্ল ল
কলেজৰ অধ্যক্ষ জে. বৰুৱাই আদৰণি জনাইছিল।

অনেক কাৰণত বেজবৰুৱাৰ গুৱাহাটী চহৰ ভাল লাগে। তাৰ গোটাডিয়েক
হ'ল— ১। প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য, ২। ঐতিহাসিক উৎকৰ্ষ, ৩। প্ৰাচীন জ্ঞান-
গৌৰৱৰ গৰিমা। কষ্টকৰ ৰেলযাত্ৰা কৰি বেজবৰুৱা শাৰীৰিকভাৱে অসুস্থ হৈ
পৰিছিল যদিও 'মাতৃমুখ' দৰ্শন কৰি অৰ্থাৎ অসম ভূমিত পদাৰ্পণ কৰি
আনন্দিত হৈ পৰিছিল। সেইদিনা (বাইছ ছেপ্টেম্বৰ) গধূলি কটন কলেজৰ
ছাত্ৰসকলে সভা অনুষ্ঠিত কৰি ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাক সম্বৰ্ধনা জনায়।
পিছদিনা, অৰ্থাৎ ২৩ তাৰিখে তেওঁ ডিব্ৰুগড়লৈ বুলি যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে আৰু
২৪ তাৰিখে পুৱা গন্তব্য স্থানত উপস্থিত হয়। কেবাগৰাকীও আপোন মানুহে
লেখকক ষ্টেশ্যনৰ পৰা আদৰি নিয়ে। ডিব্ৰুগড় চহৰৰ প্ৰগতি দেখি লেখক
আনন্দিত হৈ পৰে। তেওঁ লক্ষ্য কৰে যে ডিব্ৰুগড়ৰ তিৰোতাসকল শিক্ষিত
হৈছে। ৰাজহুৱা কাম আদিতো তেওঁলোক আগৰণুৱা। তেওঁলোকে বোৱা-
কটাও শিকিছে। বহু বছৰৰ মূৰত এই মহিলাসকলে লেখকক ওচৰতে পাই
সভা পাতি অভিনন্দন জনালে। ডিব্ৰুগড়ৰ ডেকাসকলে নাট-চৰ্চা কৰে।
তেওঁলোকে চহৰৰ ৰংগশালাত গীত-মাত, নাটক আদি পৰিবেশন কৰে।

মঞ্চত অসমীয়া মৌলিক নাটকৰ উপৰিও অনূদিত নাটকো অভিনীত হয়।
বেজবৰুৱাই আশা কৰে যে ডেকা নাট্যকাৰসকলে বিদেশী নাটক অনুবাদ
কৰোঁতে বিশেষ সাৱধানতা অৱলম্বন কৰিব। বিদেশী নাটক অসমীয়া নিভাঁজ
ৰূপত অনুবাদ কৰি অভিনয়ৰ ব্যৱস্থা কৰিব। চাৰিগৰাকী অসমীয়া ছাত্ৰ-
সাহিত্যিক ৰমাকান্ত বৰকাকতী, ঘনশ্যাম বৰুৱা, গুঞ্জান বৰুৱা আৰু ৰত্নধৰ
বৰুৱাই যুটীয়াভাৱে শ্বেক্সপীয়েৰৰ 'Comedy of Errors' অসমীয়ালৈ
অনুবাদ কৰি 'ভ্ৰমৰংগ' নামেৰে প্ৰকাশ কৰে (১৮৮৮)। ই হ'ল নিভাঁজ
অসমীয়া অনুবাদ।

ওপৰৰিঃ তথ্য :

সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা কৰ্মসূত্ৰে বহু বছৰ ধৰি মাতৃভূমি অসমৰ
বাহিৰত আছিল। প্ৰথমতে তেওঁ কলকাতাত তেওঁৰ বন্ধু ভোলানাথ বৰুৱাৰ
লগ লাগি কাঠৰ কাৰবাৰ কৰিছিল যদিও পাছত স্বতন্ত্ৰীয়াভাৱে সেই
ব্যৱসায়ত লাগে। কিন্তু প্ৰথম মহাযুদ্ধৰ প্ৰকোপত তেওঁৰ ব্যৱসায় পৰি যায়।
পাছত, ১৯১৬ চনত তেওঁ কাঠৰ ব্যৱসায় কৰা 'বাৰ্ড কোম্পানী'ৰ চাকৰিত
যোগদান কৰে। কোম্পানীৰ কলকাতাৰ কাৰ্যালয়ত এবছৰ কাম কৰাৰ পাছত
কোম্পানীয়ে তেওঁক উৰিষ্যাৰ সম্বলপুৰত থকা ফাৰ্মলৈ পঠিয়ায়। ১৯১৭
চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত তেওঁ সম্বলপুৰলৈ যায় আৰু বাৰ্ড কোম্পানীৰ ফাৰ্মৰ
'মেনেজাৰ'ৰ কামত যোগদান কৰে।

এই সম্পৰ্কত বেজবৰুৱাই 'মোৰ মৃগয়া' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটিত লিখিছে—
"কোম্পানীয়ে মোক তেওঁলোকৰ জংঘলৰ কাম 'মেনেজ' কৰিবৰ নিমিত্তে
সম্বলপুৰলৈ পঠিয়াই দিলে, আৰু মোৰ দৰমহা ২০০ টকা হ'ল।"

শিক্ষকৰ প্ৰতি :

শিক্ষকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বেজবৰুৱাৰ কৰ্মজীৱনৰ আভাস দিব। বেজবৰুৱাৰ
ৰচনাৰাজিৰ সম্পূৰ্ণ তালিকা এখন প্ৰস্তুত কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক উপদেশ দিব।

মগনিয়াৰ

যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰা

পাঠটো নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য :

কথা-কবিতা উনৈশ শতিকাৰ এক উল্লেখযোগ্য সৃষ্টি। ৰুছ সাহিত্যিক আইভান টুৰ্গেনিভক ইয়াৰ জনক বুলি কোৱা হয়। অসমীয়া ভাষাত প্ৰথম কথা-কবিতা ৰচনা কৰে যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰাই। তেওঁৰ কথা-কবিতাৰ পুথিখনৰ নাম হৈছে ‘কথা-কবিতা’। কথা-কবিতা সম্পৰ্কে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক অৱগত কৰোৱাটোৱে হৈছে এই পাঠ নিৰ্বাচন কৰাৰ ঘাই উদ্দেশ্য। পাঠটো অধ্যয়নৰ জৰিয়তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কবিতা আৰু কথা-কবিতাৰ মাজৰ পাৰ্থক্যখিনি বুজিব পাৰিব।

লেখক পৰিচিতি :

১৮৯২ চনত শিৱসাগৰৰ আমোলাপট্টিত যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰাৰ জন্ম হয়। ১৯০৯ চনত তেওঁ শিৱসাগৰ চৰকাৰী উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়ৰ পৰা প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। উচ্চ শিক্ষাৰ্থে তেওঁ কটন কলেজত ভৰ্তি হৈছিল যদিও পিছত কলকাতালৈ গৈ স্কটিছ চাৰ্চ কলেজৰ পৰা বি.এ. পাছ কৰে। তাৰ পিছত আইন আৰু এম.এ. শিক্ষা আধাতে সামৰি শিৱসাগৰলৈ উভতি আহে।

ডিব্ৰুগড়ৰ জৰ্জ ইন্সটিটিউছনত দুৱৰাই পোনপ্ৰথম শিক্ষকতা কৰিবলৈ লয়। তাৰ পিছত স্কটিছ চাৰ্চ কলেজিয়েট স্কুলত বহু বছৰ শিক্ষকতা কৰে। কিছুদিন কলকাতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এম.এ. শ্ৰেণীতো অংশকালীন অধ্যাপক হিচাপে

কাম কৰিছিল। ১৯৪৫ চনত ডিব্ৰুগড়ত হনুমানবল্লী সূৰ্যমল কানৈ কলেজ স্থাপিত হোৱাত দুৱৰা অসমীয়া বিভাগৰ মুখ্য অধ্যাপক পদত নিযুক্ত হয়। এই পদৰ পৰাই তেওঁ চাকৰি জীৱনৰ পৰা অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে।

ছাত্ৰাৱস্থাৰ পৰাই কবিতা ৰচনা কৰা দুৱৰাৰ কবিতাৰ পুথিকেইখন হ’ল— ‘ওমৰ তীৰ্থ’, ‘আপোন সুৰ’, ‘বনফুল’, ‘মিলনৰ সুৰ’ আৰু ‘মৰমৰ সুৰ’। ‘কথা-কবিতা’ একমাত্ৰ কথা-কবিতাৰ পুথি। ফাৰ্চী ছুফী কবি ওমৰ খায়ামৰ ৰুবায়তৰ প্ৰথম অসমীয়ালৈ ভাৱানুবাদ কৰি দুৱৰাই ‘ওমৰ তীৰ্থ’ পুথিখনি ৰচনা কৰে।

‘বনফুল’ কবিতাপুথিৰ বাবে দুৱৰাই সাহিত্য অকাডেমি বাঁটা লাভ কৰে। এই বাঁটা লাভ কৰা তেৱেঁই প্ৰথম অসমীয়া। ১৯৫৫ চনত গুৱাহাটীত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ চতুৰ্বিংশ অধিবেশনত দুৱৰাই সভাপতিত্ব কৰিছিল।

১৯৬৪ চনত শিৱসাগৰত দুৱৰাৰ মৃত্যু হয়।

মূল পাঠ :

মই বাটেদি গৈ আছিলো—এটা বুঢ়া বেমাৰী হাড়-ছাল ওলোৱা মগনিয়াৰ আহি মোৰ ওচৰত থিয় হ’লহি।

তাৰ ওঁঠ শেঁতা, চকু দুটা ৰঙা আৰু গাত ফটা কাপোৰ...হৰি হৰিহু সি দুখত পৰি কেনেকুৱা হৈছে—চকুৰ আগতে দৰিদ্ৰতাৰ কেনে জ্বলন্ত শোক লগা দৃশ্যহু সি সেই উখহা অপৰিষ্কাৰ হাতখন মেলি মোক সহায় খুজিলে। মই চোলাৰ মোনাত হাত সুমাই একোকে নাপালোঁ—টকা নাই, ঘড়ী নাই, অইন কি এখন উৰ্মালো নাই, মই মোৰ লগত একোকে অনা নাছিলোঁ। মগনিয়াৰটোৱে তেতিয়াও মোৰ ওচৰতে হাত পাতি থিয় হৈ আছে—আৰু তাৰ দুৰ্বল শৰীৰ কঁপিবলৈ ধৰিছে।

মই এনেদৰে থাকিব নোৱাৰি লৰালৰিকৈ তাৰ হাত দুখন সাৰটি ধৰিলোঁ আৰু ক’লোঁ—“ককাই, মোৰ ওপৰত খং নকৰিবা, মোৰ হাতত একোৱেই নাই।”

মগনিয়াৰটোৱে আচৰিত হৈ মোৰ ফালে এবাৰ চালে—শেঁতা ওঁঠ

দুখনেৰে অলপ হাঁহিলে—আৰু সিও মোৰ হাত দুখনত ধৰি অতি কষ্টেৰে মাত লগালে—“কি হ’ল, একো কথা নাই—ইয়াৰ কাৰণে অশেষ ধন্যবাদ—ইও যে এটা দান।”

ময়ো বুজিলোঁ যে মোৰ এজন লগৰীয়াৰ পৰা ময়ো এটা দান পালোঁ।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ :

মগনিয়াৰ — মাগি খাওঁতা, ভিক্ষাৰী।

উখহা — ওফন্দি উঠা, (গাৰ মঙহ আদি) ফুলি উঠা।

উৰ্মাল — কমাল।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

- ১। অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰথম কথা-কবিতা ৰচনা কৰা কবিগৰাকী কোন?
- ২। কবি যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰাৰ জন্ম কিমান চনত হৈছিল?
- ৩। যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰাক কি কবি বুলি কোৱা হয়?
- ৪। ‘ওমৰ তীৰ্থ’ পুথিখনি কোনখন পুথিৰ ভাৱানুবাদ?
- ৫। যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰাই কোনখন কাব্যগ্ৰন্থৰ বাবে সাহিত্য অকাডেমি বঁটা লাভ কৰিছিল?

(খ) চমু প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)

- ১। কথা-কবিতা বুলিলে কি বুজা? ইয়াৰ দুটা বৈশিষ্ট্য লিখা।
- ২। কবিতা আৰু কথা-কবিতাৰ মাজত কি কি পাৰ্থক্য আছে?
- ৩। ওমৰ খায়াম কোন? তেওঁ ৰচনা কৰা পুথি এখনৰ নাম লিখা।
- ৪। মগনিয়াৰজনে কবিৰ পৰা কি দান পোৱাৰ কথা কৈছে?
- ৫। ‘ককাই, মোৰ ওপৰত খং নকৰিবা, মোৰ হাতত একোৱেই নাই।’ —
কোনে কি প্ৰসংগত এই উক্তি কৰিছিল?

(গ) দীঘল প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)

- ১। ‘মগনিয়াৰ’ শীৰ্ষক কথা-কবিতাটিৰ সাৰাংশ লিখা।
- ২। ‘মগনিয়াৰ’ পাঠটিত কথা-কবিতাৰ কি কি লক্ষণ পৰিস্ফুট হৈছে?
- ৩। কবি যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰাৰ সাহিত্য-কৃতিৰ এটি চমু পৰিচয় দাঙি ধৰা।
- ৪। ‘মগনিয়াৰ’ পাঠটি ক’ৰপৰা সংগ্ৰহ কৰা হৈছে? পাঠটিৰ মূল ভাৱটি তোমাৰ ভাষাত লিখা।
- ৫। ‘মগনিয়াৰ’ পাঠটিৰ কবি আৰু মগনিয়াৰজনৰ মাজত হোৱা কথোপকথনখিনি তোমাৰ ভাষাত লিখা।

পাঠবোধ :

- ১। মগনিয়াৰজন অতি দৰিদ্ৰ। তাৰ সৰ্বদেহত দৰিদ্ৰতাৰ চিন পৰিস্ফুট।
- ২। কবিৰ চেহেৰাত দৰিদ্ৰতাৰ কোনো চিন নাই। কিন্তু মগনিয়াৰজনৰ দৰে তেওঁৰো হাতত একো নাই।
- ৩। মগনিয়াৰ আৰু কবিৰ মাজত সাদৃশ্য থকা বিষয়টো হৈছে আন্তৰিকতা।
- ৪। পাঠটোৰ মাজেৰে দৰিদ্ৰ লোকৰ মহানুভৱতা প্ৰকাশ পাইছে।

ওপৰৰিঃ তথ্য :

- ১। ৰুছ সাহিত্যিক আইভান টুগেনিভৰ “The Beggar” নামৰ কথা-কবিতাটোৰ লগত ‘মগনিয়াৰ’ৰ সাদৃশ্য আছে।
- ২। উল্লেখযোগ্য যে টুগেনিভৰ ‘Poems in Prose’ আৰু আফ্ৰিকাৰ লেখিকা অলিভ শ্ৰাইনাৰ ৰচনাৰ আলমত যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰাই ‘কথা-কবিতা’ ৰচনা কৰিছে।
- ৩। (ক) কথা-কবিতা এবিধ কবিতাই, ই ব্যঞ্জনাময়ী গদ্যত ৰচিত।
(খ) কথা-কবিতাত ৰূপকৰ সমাবেশ থাকে আৰু ই প্ৰায়েই ৰূপকাত্মক।
(গ) কথা-কবিতা চিত্ৰধৰ্মিতাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত।
(ঘ) কথা-কবিতাত ভাৱেই প্ৰধান বস্তু। ইয়াত এটি মাত্ৰ কেন্দ্ৰস্থ ভাৱ থাকে।

৪। ‘মগনিয়াৰ’ দুৱৰাৰ ‘কথা-কবিতা’ নামৰ পুথিখনৰ পৰা লোৱা হৈছে।
দুৱৰাক ‘বনফুল’ৰ কবি বুলি কোৱা হয়।

শিক্ষকৰ প্ৰতি :

কথা-কবিতাৰ লক্ষণ পাঠটোত কেনেদৰে পৰিস্ফুট হৈছে শিক্ষকে ছাত্ৰ-
ছাত্ৰীক বুজাই দিব। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক কথা-কবিতা ৰচনা কৰিবলৈও দিব পাৰে
যাতে তেওঁলোকৰ সুপ্ত প্ৰতিভা প্ৰকাশ পায়।

আনন্দৰাম বৰুৱা

উপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ লেখাৰু

পাঠটো নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য :

এই পাঠটোত অসমৰ এগৰাকী গুণী, বিদ্বান পুৰুষ আনন্দৰাম বৰুৱাৰ
কৰ্ম আৰু সাধনাৰ পৰিচয় দিয়া হৈছে। ছাত্ৰ জীৱনৰ পৰা তেওঁ নিজৰ মেধাৰ
পৰিচয় দি, ভাৰতীয় প্ৰশাসনিক সেৱাৰ প্ৰতিযোগিতাত উত্তীৰ্ণ হৈ প্ৰথমজন
অসমীয়া আৰু পঞ্চমজন ভাৰতীয় হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। প্ৰতিভাসম্পন্ন
আৰু কৰ্মোদ্যমী আনন্দৰাম বৰুৱাৰ কৰ্মস্পৃহা আৰু স্বদেশৰ প্ৰতি থকা
ভালপোৱা চিৰস্মৰণীয়। এই পাঠৰ অধ্যয়নে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক এই গুণৰাজিৰ প্ৰতি
আকৰ্ষিত কৰিব। জীৱনী-অধ্যয়নে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মানসিক বিকাশ সাধন কৰে।

লেখক পৰিচিতি :

উপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ লেখাৰু (১৯০৫—১৯৭৯) অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ
অন্যতম গৱেষক পণ্ডিত। ‘অসমীয়া’ বিষয়ৰ উপৰি ‘বাংলা’ বিষয়তো তেওঁ
এম.এ. ডিগ্ৰী লাভ কৰে। শিক্ষা শেষ কৰি পোন প্ৰথমে উত্তৰ গুৱাহাটীৰ
কমলাদেৱ হাইস্কুলত শিক্ষকতা কৰিবলৈ লয়। পাছত কটন কলেজৰ অসমীয়া
বিভাগত সুদীৰ্ঘ কাল অধ্যাপনা কৰি বিভাগীয় মূৰব্বী হিচাপে অৱসৰ গ্ৰহণ
কৰে। লেখাৰুদেৱে সম্পাদনা কৰা বৃহৎ কলেজৰ ‘কথা-গুৰু-চৰিত’ অসমীয়া
সাহিত্যৰ এক মূল্যবান সম্পদ। ‘অসমীয়া ৰামায়ণ সাহিত্য’, ‘অসমীয়া
সাহিত্যৰ সেৱক ৰজনীকান্ত বৰদলৈ’, ‘লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা’ তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য

গ্ৰন্থ। তেওঁৰ অনুবাদমূলক গ্ৰন্থকেইখন হ'ল—‘শ্ৰীশ্ৰী বামকৃষ্ণৰ উপদেশ’, ‘ধনুপদ’, ‘এনক আৰ্ভেন’। আধুনিক বিজ্ঞানসন্মত পদ্ধতিত পুৰণি সাহিত্য গ্ৰন্থৰ সম্পাদনাৰ প্ৰয়াস কৰা লেখাৰুদেৱৰ ‘ভক্তি বিবেক’ আৰু ‘কথা সাহিত্য’ উল্লেখযোগ্য সম্পাদিত গ্ৰন্থ। ১৯৭০ চনত ধিঙত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তত্রিংশ অধিবেশনত তেওঁ সভাপতিত্ব কৰে।

মূল পাঠ :

ক্ষণজন্মা আনন্দৰামৰ নাম আমি সকলোৱে শুনিছোঁ। আমাৰ আগতো তেওঁৰ নাম বহুতে শুনিছিল আৰু আমাৰ পিছতো বহুতে শুনিব। গতিকে, অতীত, বৰ্তমান, ভৱিষ্যৎ তিনি কালতে ব্যাপি থাকি তেওঁ তেওঁৰ মহত্বৰ পৰিচয় দিছে। ভাৰত, ইউৰোপ, আমেৰিকা আদি সকলো সভ্য দেশতে জ্ঞানী সমাজত আনন্দৰামৰ নাম জনাজাত। প্ৰকৃত মহৎ লোকসকলে এইদৰেই দেশ-কালৰ সীমা অতিক্ৰম কৰে। আনন্দৰাম প্ৰকৃত জ্ঞানী, অসাধাৰণ পণ্ডিত আৰু অসাধাৰণ কৰ্মী আছিল; সেই দেখি সুধী সমাজে তেওঁক শ্ৰদ্ধা দেখুৱায় আৰু ভক্তি কৰে। মানুহৰ সাৰবস্তু হৈছে জ্ঞান, গতিকে জ্ঞানৰ মূৰ্তিয়েই পূজনীয়। গুণজ্ঞ কবিয়ে সেইদেখি গাইছে—‘আনন্দ, তোমাৰ জ্ঞানৰ মূৰুতি আমি সকলোৱে কৰিছোঁ ধ্যান’ ইত্যাদি।

আনন্দৰাম অসমৰে এখনি সৰু গাঁৱত জন্মিছিল। আন অসমীয়াৰ দৰে তেওঁ খাৰ-পাত, কল-কুঁহিয়াৰকে খাই ডাঙৰ-দীঘল হৈছিল। কিন্তু তেওঁ একান্তভাৱে জ্ঞান চৰ্চা কৰিছিল। ইয়ে তেওঁৰ বিশেষত্ব, ইয়ে তেওঁক মহৎ আৰু অমৰ কৰি তুলিছে। তেওঁৰ মূল্যবান সংস্কৃতৰ গ্ৰন্থসমূহৰ কাৰণে তেওঁ সদায় পূজনীয় হৈ থাকিব। ইয়াৰ উপৰি, তেওঁ তেওঁৰ জীৱনত যিবিলাক আদৰ্শ দেখুৱাই গৈছে সেইবোৰ সদায় অনুকৰণ কৰিবলগীয়া। গতিকে পথ দেখাওঁতা ৰূপে তেওঁক স্মৰণ কৰিব লাগে আৰু অমৰ আৰু আকাৰহীন আনন্দৰামক মূৰ্তিমন্ত কৰি সদায় চকুৰ আগত ৰাখিব লাগে। প্ৰকৃততে, মহাপুৰুষসকলৰ পদাংক অনুসৰণ কৰি প্ৰত্যেক মানুহে নিজক উন্নতিৰ পথেৰে পৰিচালিত কৰিব পাৰে।

কোনো লোকে প্ৰকৃত জ্ঞানৰ অধিকাৰী হ'লে বা জীৱনৰ মাধুৰী ভোগ কৰিবলৈ পালে বা পৃথিৱীত জন্মলাভ কৰাৰ সাৰ্থকতা উপলব্ধি কৰিলে জন্মদাতা পিতৃ-মাতৃ আৰু লালন-পালন কৰি ডাঙৰ কৰোঁতা উপৰিস্থসকল, সংগীসকল, জ্ঞানদাতাসকল দেশ বা সমাজৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞ হয়। আনন্দৰামৰ জীৱনত ইয়াৰ সত্যতা প্ৰমাণিত হয়। ভাৰত আৰু সুদূৰ ইউৰোপত শিক্ষা লাভ কৰি তেওঁ অগাধ পণ্ডিত হৈ উঠিছিল। তাৰ উপৰি, দেশৰ আন কোনো লোকে সেই কালত আশা কৰিব নোৱৰা বজাঘৰীয়া ডাঙৰ বিষয় পাইছিল। তথাপি তেওঁৰ নিজৰ আই-বোপাই, ভাই-ককাইৰ প্ৰতি ভক্তি আৰু শ্ৰদ্ধা লেখমানো কমা নাছিল। সংস্কৃত সাগৰ মথি জগত বিখ্যাত পণ্ডিতসকলৰ শাৰীত বহি তেওঁ সংস্কৃতৰ সুবৃহৎ গ্ৰন্থ লেখিবলৈ বহিছে, তেতিয়াও তেওঁ দুৰ্লভেশ্বৰী আৰু গৰ্গৰামৰ পুত্ৰ পৰশুৰাম আৰু জানকীৰামৰ ভ্ৰাতৃ বুলি পৰিচয় দিহে সন্তোষ লাভ কৰিছে। জন্ম দিওঁতা আৰু লালন-পালন কৰি ডাঙৰ-দীঘল কৰোঁতাসকলক কেনেকৈ ভক্তি দেখুৱাব, কেনেকৈ তেওঁলোকৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰিব তাকেহে তেওঁ চিন্তা কৰিছিল।

আনন্দৰামৰ নিজ দেশৰ প্ৰতি ভক্তিও কম নাছিল। ‘প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ সম্ভৱম্’ বুলি কৈ তেওঁ বিশেষ গৌৰৱ অনুভৱ কৰিছিল। তেওঁৰ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থসমূহৰ তেওঁ এইদৰে পৰিচয় দিছে। তেওঁৰ ‘মহাবীৰ চৰিত’ৰ সংস্কৃত ব্যাখ্যাত নাট অভিনয়ৰ বিষয়ে লিখোঁতে কামৰূপৰ ভাওনাৰ উল্লেখ কৰিছে। এইদৰে য’তে সুবিধা পাইছে ত’তে প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ আৰু কামৰূপৰ উল্লেখ কৰি তেওঁ স্বদেশপ্ৰেমৰ পৰিচয় দিছে। শ্ৰদ্ধেয় ভূঞা ডাঙৰীয়াই লিখা আনন্দৰামৰ জীৱনীৰ বিৱৰণবোৰৰ পৰা আমি জানিব পাৰোঁ যে তেওঁ সদায় নিজ দেশৰ লোকসকলৰ সন্মান ৰক্ষা কৰিছিল। আমিও কওঁ, যি দেশৰ পিতৃ-মাতৃৰ পৰা আনন্দৰামৰ দৰে আজীৱন জ্ঞান-পিপাসু আৰু প্ৰকৃষ্ট কৰ্মী পুত্ৰৰ জন্ম হ’ব পাৰে সেই দেশৰ নৰ-নাৰী উভয়ে শ্ৰদ্ধা পায়।

আনন্দৰামে অসমীয়া ভাষাত কোনো গ্ৰন্থ লিখা নাছিল। সেই দেখি

কোনো কোনোৱে তেওঁক দোষাৰোপ কৰিব খুজিব পাৰে। কিন্তু সেইটো ভুল আৰু যুক্তিহীন। তেওঁ কি কি নকৰিলে সেইবোৰলৈ নেচাই তেওঁ কি কি কৰিলে, তাকে চালেহে আমি তেওঁৰ পৰিচয় পাম। এজন মানুহে সকলোবোৰ কাম কৰা অসম্ভৱ। বিশেষকৈ সংস্কৃত ভাষা আৰু সাহিত্যকে আনন্দৰামে ভাল পাইছিল। তাৰে বিশেষ চৰ্চা কৰি নিজ প্ৰতিভাৰে তেওঁ জগতত চিৰকাললৈ অসমীয়াৰ সন্মান বঢ়ালে আৰু আন আন অসমীয়াক দেশৰ উন্নতি পথৰ ইংগিত দি গ'ল। দেশৰ প্ৰতি এয়ে তেওঁৰ মহৎ দান। ইয়াৰ বাবেই তেওঁ আমাৰ পূজনীয়।

আনন্দৰাম সদায় একাগ্ৰ আছিল। একাগ্ৰতাৰ গুণতে তেওঁ অসাধাৰণ জ্ঞানী আৰু অসাধাৰণ কৰ্মী হ'ব পাৰিছিল। এই গুণেই তেওঁক সাহ আৰু শক্তি দান কৰিছিল। সেই দেখিয়ে আগৰ জ্ঞানীসকলে সকলো জ্ঞান লাভৰ লগতে একাগ্ৰতা সাধন কৰিবলৈ কৈছিল। ল'ৰাকালতে ভাওনা আদি অভিনয় উৎসৱত যোগ দিওঁতে আনন্দৰাম যেনে একমনা আছিল সেইদৰে লিখা-পঢ়া বিষয়তো তেওঁ একমনা আছিল। সেয়েহে গোটেই 'অমৰকোষ'খনি তেওঁ ল'ৰাকালতে কণ্ঠস্থ কৰিব পাৰিছিল। নানা কুভাৱ মনত ঠাই দিলে আৰু মনপুতি নালাগিলে কোনেও এনেদৰে পাঠ আয়ত্ত কৰিব নোৱাৰে আৰু কোনো বিষয়তে সফল হ'ব নোৱাৰে। আনন্দৰাম কৰ্মত এনে একনিষ্ঠভাৱে লিপ্ত আছিল, জ্ঞান চৰ্চাৰ অনুৰাগ তেওঁৰ ইমান প্ৰবল আছিল যে তেওঁ তাৰ বাবে চিৰকুমাৰ ব্ৰত অৱলম্বন কৰিছিল। এনে পৱিত্ৰ পথৰ পথিক তেওঁ আমাৰ নমস্যা।

আনন্দৰামে জ্ঞান লাভৰ কাৰণে ভাৰতত শিক্ষা শেষ কৰি সুদূৰ ইউৰোপ ওলাইছিলগৈ। তেওঁৰ জ্ঞান বা বিদ্যা যেনে অসীম আছিল, তাক লাভ কৰিবলৈ সেইদৰে তেওঁ অশেষ পৰিশ্ৰম কৰিবলগীয়া হৈছিল আৰু তাত কম সাহসৰ আৱশ্যক হোৱা নাছিল। আজিকালি বিলাতলৈ অনেকে যায়। গতিকে বৰ্তমান ই একো আচৰিত হোৱা কথা নহয়; কিন্তু তেওঁ যি কালত গৈছিল, সেই

কালত ভাৰতৰ পৰা নিচেই কম মানুহেহে ইউৰোপলৈ যাবলৈ সাহ কৰিছিল। আনকি পথ দুৰ্গম হোৱা বাবে অসমৰ পৰা বংগদেশলৈ যাবলৈকে মানুহে ভয় কৰিছিল। এনে ভয়ৰ বাহিৰেও বিলাতলৈ গ'লে জাতি যোৱা ভয়টো মানুহৰ মনত সম্পূৰ্ণ আছিল। গতিকে তেনে সময়ত, পিতৃ-মাতৃ, জ্ঞাতি-কুটুম আৰু সমাজৰ পৰা আঁতৰি মহাসাগৰ পাৰ হৈ সুদূৰ বিলাতলৈ যাবলৈ আনন্দৰামৰ কিমান মনৰ বলৰ আৱশ্যক হৈছিল সহজেই ধৰিব পাৰি। জ্ঞানৰ পিয়াহে যে তেওঁৰ মনত অতুল সাহ উপস্থিত কৰিছিল তাক সহজে ধৰিব পাৰি। আনন্দৰামে সাহস সিদ্ধি লাভ কৰিলে। আনসকলে বিলাতলৈ যোৱা ভাবিয়েই কোঁচ-মোচ খাই ঘৰৰ সুখ লৈ থাকোঁতে আনন্দৰামে অকলে অসীম সাহসে জাতিসমূহৰ অনিয়া-অনিৰ মাজত অসমৰ উচ্চ আসন স্থাপন কৰিলে। ইয়াতকৈ আৰু কি আনন্দ বা গৌৰৱৰ বিষয় হ'ব পাৰে? আনন্দৰামে অসমীয়া ভাষাত একো নেলিখিলে, এখন অসম বুৰঞ্জী লিখি থৈ নগ'ল, বক্তৃতা আদি দি কোনো আন্দোলনৰ সূত্ৰপাত নকৰিলে, কিন্তু তেওঁ সকলো কৰ্মক্ষেত্ৰে মূল দুৱাৰ মুকলি কৰি দি গ'ল। নৱযুগৰ আৰম্ভণি অসমীয়াৰ পক্ষে গৌৰৱময় কৰি তোলাৰ কাৰণে আনন্দৰামে সদায় পূজা পাব।

কৰ্মই জীৱন আৰু কৰ্মহীনতাই প্ৰকৃত মৃত্যুস্বৰূপ। আনন্দৰামৰ মূলমন্ত্ৰ আছিল কৰ্ম। অবিৰাম কৰ্মগতিতে তেওঁৰ আনন্দ। কামৰ বাবে তেওঁ প্ৰশংসা বা মান নিবিচাৰিছিল। ইয়ে প্ৰকৃত কৰ্মীৰ চিন। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষা শেষ কৰি চাকৰি জীৱনৰ অতি কম বয়সৰ ভিতৰতে তেওঁ যিমানবিলাক ওখ শ্ৰেণীৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিছিল দেখিলে আচৰিত মানিব লাগে। প্ৰকাশ হোৱা গ্ৰন্থবোৰৰ বাহিৰেও বহুত গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিবলৈ তেওঁ সংকল্প কৰিছিল। তেওঁৰ কাম আৰু সংকল্প দেখি আন নালাগে জগতবিখ্যাত পণ্ডিত মেক্স মূলাৰৰ দৰে লোকেও বিস্ময় মানিছিল। কিন্তু তেওঁ অকালতে প্ৰাণ ত্যাগ কৰিব লগা হোৱাত সকলোৰে আশা-ভৰসা মাৰ গ'ল। আনন্দৰামৰ অকাল মৃত্যুত স্বদেশ, বিদেশ, প্ৰাচ্য, পাশ্চাত্য সকলোতে হাহাকাৰৰ সৃষ্টি হ'ল। সি হ'বৰে কথা।

কাৰণ, জীৱন আৰু কৰ্মৰ দ্বাৰা তেওঁ জাতিসমূহৰ আৰু প্ৰাচ্য-পাশ্চাত্যৰ ঐক্য সাধন কৰিছিল। এনে এজন প্ৰতিভাশালী লোকৰ মৃত্যুত গোটেই জগত যে শোকাভিভূত হ'ব সি স্বাভাৱিক। আনন্দৰামৰ আগতে সংস্কৃত চৰ্চা বৰ বিশেষ বৰমে হৈছিল বুলি ক'ব নোৱাৰি। পাশ্চাত্যৰ লোকসকলে প্ৰাচ্যৰ জ্ঞানৰাজিৰ বিশেষ আলোচনা কৰিবলৈ সুবিধা পোৱা নাছিল। কিন্তু আনন্দৰামৰ পিছত এই কাম উজু হৈ পৰিছিল। গতিকে প্ৰাচ্য-পাশ্চাত্যৰ ভাৰত সন্মিলনত আনন্দৰামৰ স্থান অতি উচ্চ। তেওঁকে আদৰ্শ কৰি ভাৰততো বহুতে সংস্কৃত চৰ্চা কৰিবলৈ ধৰিলে। আমাৰ অসমৰ লোকসকলৰ তেওঁ গৌৰৱৰ ৰবি। তেওঁৰ অনুসন্ধানস্পৃহা, কৰ্ম আৰু খ্যাতিত বিস্ময়াস্বিত হৈ অসমৰ লোকসকলৰ আত্মস্মৃতি জাগি উঠিল। অসমীয়াই আনন্দৰামক কেতিয়াও পাহৰিব নোৱাৰে। আজিও যিসকল লোকে দেশত শক্তি অনুসৰি চৰ্চা আৰু অনুসন্ধান কৰিছে আৰু খ্যাতি লাভ কৰিছে সেই সকলো প্ৰকৃতপক্ষে আনন্দৰামৰ আদৰ্শত অনুপ্ৰাণিত হৈছে। একাগ্ৰতা আৰু অধ্যৱসায়ৰ বলত অসমীয়ায়ো জগতৰ জাতিসমূহৰ মাজত উচ্চ আসন দাবী কৰিব পাৰে, এই আত্মবিশ্বাস আহিব ধৰিছে। এই আত্মবিশ্বাস প্ৰথমে যিজনে নৱযুগৰ আৰম্ভণিতে আমাৰ দেশক দিলে তেওঁ আনন্দৰাম। অসমীয়া শক্তিৰ প্ৰমাণ দিওঁতা বুলি গৌৰৱ কৰি কবিয়ে দেশবাসীৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰি গাইছে—

‘তোমাৰে আনন্দ বৰুৱাই চোৱা সংস্কৃত সাগৰ মথি।

যুৰুপ, এচিয়াত কিৰিতি ৰাখিলে, জগতে কৈছে ডাঠি।’

আনন্দৰামৰ মহৎ আদৰ্শৰ কথা আলোচনা কৰি, তেওঁৰ স্মৃতি মন্দিৰ স্থাপন কৰি, তেওঁৰ স্মৃতিত গ্ৰন্থাদি কৰি, অনুসন্ধান সমিতি আদিৰ সূত্ৰপাত কৰি আমি নিজকে উন্নতি পথত পৰিচালিত কৰিব পাৰোঁ আৰু মহৎ মহৎ আদৰ্শৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা দেখুৱাই আমাৰ নিজ মনোবৃত্তিৰ আৰু শিক্ষা সাধনাৰ পৰিচয় দিব পাৰোঁ।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ :

ক্ষণজন্মা	—	অতি শুভ সময়ত জন্ম হোৱা, ভাগ্যবান।
উপৰিস্থসকল	—	জ্যেষ্ঠসকল।
প্ৰকৃষ্ট	—	উত্তম, শ্ৰেষ্ঠ।
অনিয়া-অনি	—	পৰস্পৰে দায়িত্ব অস্বীকাৰ কৰা।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন। (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

- ১। আনন্দৰাম বৰুৱাৰ ক'ত জন্ম হৈছিল?
 - ২। ভাৰতত শিক্ষা শেষ কৰি আনন্দৰাম বৰুৱা ক'লৈ গৈছিল?
 - ৩। আনন্দৰাম বৰুৱাই কোনখন গ্ৰন্থত কামৰূপৰ ভাওনাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে?
 - ৪। আনন্দৰাম বৰুৱাৰ কাম আৰু সংকল্প দেখি বিস্ময়াভিভূত হোৱা এজন বিদেশী পণ্ডিতৰ নাম লিখা।
 - ৫। আনন্দৰাম বৰুৱাৰ জীৱনৰ মূলমন্ত্ৰ কি আছিল?
- (খ) চমু প্ৰশ্ন। (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)
- ১। আনন্দৰাম বৰুৱাৰ কোনবোৰ গুণ সদায় অনুকৰণ কৰিবলগীয়া?
 - ২। আনন্দৰাম বৰুৱাৰ সময়ত ভাৰতীয় মানুহে ইউৰোপলৈ যাবলৈ কিয় সাহ কৰা নাছিল?
 - ৩। কেনেধৰণে নিজৰ পৰিচয় দি আনন্দৰাম বৰুৱাই সন্তোষ লাভ কৰিছিল?
 - ৪। ‘আনন্দৰামৰ নিজ দেশৰ প্ৰতি ভক্তিও কম নাছিল’ — বুজাই লিখা।
 - ৫। কি কি কথাৰ বাবে আনন্দৰাম বৰুৱা পূজ্য হৈ থাকিব?
- (গ) দীঘল প্ৰশ্ন। (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)
- ১। মহাপুৰুষৰ পদাংক অনুসৰণ কৰি মানুহে কেনেদৰে নিজক পৰিচালিত কৰিব পাৰে? ‘আনন্দৰাম বৰুৱা’ পাঠটিৰ আধাৰত বুজাই লিখা।

- ২। একাগ্ৰতা গুণে আনন্দৰাম বৰুৱাক কেনেধৰণে সহায় কৰিছিল?
- ৩। প্ৰসংগ সংগতি দৰ্শাই ব্যাখ্যা কৰা — ‘কৰ্মই জীৱন আৰু কৰ্মহীনতাই প্ৰকৃত মৃত্যুস্বৰূপ’।
- ৪। আনন্দৰাম বৰুৱাৰ মহৎ আদৰ্শৰাজি আমি কেনেদৰে গ্ৰহণ কৰিব পাৰোঁ বুজাই লিখা।
- ৫। প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্যৰ সমন্বয় সাধনত আনন্দৰাম বৰুৱাই কেনে অৱদান আগবঢ়াই গৈছে, বুজাই লিখা।

পাঠবোধ :

আনন্দৰাম বৰুৱাৰ বিশাল ব্যক্তিত্ব, জ্ঞান লাভৰ প্ৰতি থকা একাগ্ৰতা, অগাধ পাণ্ডিত্য, দেশপ্ৰেম, কৰ্মস্পৃহা আদি গুণৰাজি এই পাঠটিত প্ৰকাশিত হৈছে। তেওঁৰ বহুমুখী কৰ্মৰাজিৰ সৌৰভ চৌদিশে বিয়পি পৰিছে। এখন সৰু, সাধাৰণ গাঁৱত ডাঙৰ-দীঘল হৈও তেওঁ একান্তভাৱে জ্ঞানৰ চৰ্চা কৰিছিল। জ্ঞান লাভৰ প্ৰতি থকা ঐকান্তিক গুণে তেওঁক মহৎ আৰু অমৰ কৰি ৰাখিছে। নিজ পিতৃ-মাতৃ, স্বদেশ আৰু স্ব-জাতিৰ প্ৰতি তেওঁৰ ভক্তি আৰু শ্ৰদ্ধা অটুট আছিল। তেওঁ য’তেই সুযোগ পাইছিল তাতেই ‘প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ’ আৰু ‘কামৰূপ’ৰ উল্লেখ কৰি স্বদেশপ্ৰেমৰ পৰিচয় দিছে। সংস্কৃত ভাষা আৰু সাহিত্য চৰ্চা কৰি নিজৰ প্ৰতিভাৰে জগতত চিৰকাললৈ অসমীয়াৰ মান বঢ়াইছে।

কৰ্মৰ প্ৰতি থকা একাগ্ৰতাৰ গুণত তেওঁ অসাধাৰণ জ্ঞানী আৰু কৰ্মী হ’ব পাৰিছিল। সকলো ক্ষেত্ৰতে একমনা আছিল। ‘অমৰকোষ’ গ্ৰন্থখনি ল’ৰাকালতে কণ্ঠস্থ কৰিব পাৰিছিল। আজিৰ পৰা প্ৰায় ডেৰশ বছৰ আগতে তেওঁ সুদূৰ ইউৰোপলৈ গৈছিল। মন কৰিব লগীয়া কথা এয়ে যে সেই সময়ত ভাৰতৰ পৰা অতি কম মানুহেহে ইউৰোপলৈ যাবলৈ সাহস গোটাইছিল। জ্ঞানৰ প্ৰতি থকা একান্ত আগ্ৰহৰ বাবে তেওঁ এই কাম কৰিব পাৰিছিল। দেখাত আনন্দৰাম বৰুৱাই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বাবে একো

কৰা নাই যেন লাগিলেও প্ৰকৃততে তেওঁ সকলো কৰ্মক্ষেত্ৰৰ মূল দুৱাৰ মুকলি কৰি দি গৈছে।

কৰ্ম আৰু সাধনা আছিল আনন্দৰাম বৰুৱাৰ জীৱনৰ মূলমন্ত্ৰ। প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্যৰ তেওঁ সমন্বয় সাধক। ভাৰতীয় আদৰ্শৰাজিক পাশ্চাত্যত সন্মিলিত আৰু জনপ্ৰিয় কৰি তুলিছিল। তেওঁৰ অনুসন্ধান স্পৃহা, কৰ্ম আৰু খ্যাতিয়ে অসমবাসীক মুগ্ধ কৰি ৰাখিছে। তেওঁৰ মহৎ আদৰ্শৰাজি আমাৰ বাবে সদায় অনুকৰণীয় হৈ ৰ’ব।

ওপৰঞ্চি তথ্য :

(ক) আনন্দৰাম বৰুৱাৰ জন্ম হৈছিল ১৮৫০ চনৰ ২১ মে’ তাৰিখে। তেওঁৰ জন্মস্থান আছিল উত্তৰ গুৱাহাটীৰ বজাদুৱাৰ।

(খ) গুৱাহাটী কলেজিয়েট স্কুলক এটা সময়ত গুৱাহাটী গভৰ্ণমেণ্ট ছেমিনাৰী নামেৰে জনা গৈছিল। সেই শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰা তেওঁ কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত এণ্ট্ৰেন্স পৰীক্ষাত (১৮৬৪) উত্তীৰ্ণ হৈছিল।

(গ) কলিকতাৰ প্ৰেছিডেন্সী কলেজৰ পৰা তেওঁ ১৮৬৯ চনত আইনৰ স্নাতক ডিগ্ৰী লাভ কৰিছিল।

(ঘ) ১৮৭২ চনত তেওঁ ইংলেণ্ডত ‘ইণ্ডিয়ান চিভিল ছাৰ্ভিচ’ৰ চূড়ান্ত পৰীক্ষাত অৱতীৰ্ণ হৈ সফলতা লাভ কৰে। তেওঁ ভাৰতীয় প্ৰশাসনিক সেৱাত নিযুক্ত প্ৰথমগৰাকী অসমীয়া আৰু পঞ্চমগৰাকী ভাৰতীয়।

(ঙ) আনন্দৰাম বৰুৱা কেৱল প্ৰশাসনিক বিষয়া হিচাপেই নহয়, এগৰাকী সংস্কৃত পণ্ডিত হিচাপেও প্ৰখ্যাত। তেওঁ ইংৰাজী ভাষাত লিখা সংস্কৃত সাহিত্যৰ আলোচনাসমূহ দেশ-বিদেশৰ বিদ্বৎ সমাজত সমাদৃত। লগতে তেওঁ সংস্কৃত ভাষা-সাহিত্য অধ্যয়নৰ সুবিধাৰ হকে অভিধান আৰু ব্যাকৰণো প্ৰণয়ন কৰিছিল।

(চ) ১৮৮৯ চনৰ ১৯ জানুৱাৰী তাৰিখে আনন্দৰাম বৰুৱাৰ মৃত্যু হয়।

বৰগীত (উঠ ৰে উঠ বাপু গোপাল হে.....)

মাধৱদেৱ

পাঠটো নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য :

বৰগীত অসমীয়া সাহিত্যৰ এপদ অমূল্য সম্পদ। মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ দ্বাৰা ৰচিত আধ্যাত্মিক ভাবসম্পন্ন আৰু ৰাগ-ৰাগিনীযুক্ত গীতসমূহক বৰগীত বুলি কোৱা হয়। বৰগীতত বেদ-উপনিষদৰ মৰ্মাৰ্থ, বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ উপাস্য দেৱতা শ্ৰীকৃষ্ণৰ মহিমা আৰু ভক্ত হৃদয়ৰ আকুল প্ৰাৰ্থনা সাংগীতিক ভাষাৰে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। বৰগীতৰ বিষয়বস্তুক লীলা, বিৰহ, বিৰক্তি, পৰমার্থ, চোৰ, চাতুৰি — এই ছটা ভাগত ভাগ কৰা হয়। শ্ৰী কৃষ্ণৰ শিশুকালৰ বিভিন্ন লীলা মাধৱদেৱৰ বৰগীতসমূহত প্ৰকাশ পাইছে। তদুপৰি মাতৃ যশোদা আৰু পুত্ৰ শ্ৰীকৃষ্ণৰ স্নেহপূৰ্ণ, মমতাময় সম্পৰ্কৰ মনোৰম বৰ্ণনাৰ মাজেৰে মাতৃ-পুত্ৰৰ চিৰন্তন ৰূপ পৰিস্ফুট হৈছে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে বৰগীতৰ বিশেষত্ব সম্পৰ্কে জ্ঞাত হোৱাৰ লগতে মাধৱদেৱে ৰচনা কৰা বাৎসল্য ৰসপূৰ্ণ বৰগীতৰো যাতে আভাস পাব পাৰে, সেই উদ্দেশ্যে এই বৰগীতটো পাঠ্যক্রমত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। বৰগীতটো হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা সম্পাদিত 'বৰগীত' নামৰ গ্ৰন্থখনৰ পৰা লোৱা হৈছে।

লেখক পৰিচিতি : ১৪৮৯ খৃষ্টাব্দত উত্তৰ লখিমপুৰৰ নাৰায়ণপুৰ অঞ্চলত মাধৱদেৱে জন্ম গ্ৰহণ কৰে। তেওঁৰ পিতৃৰ নাম গোৱিন্দগিৰী। ৰাজেন্দ্ৰ অধ্যাপকৰ ছাত্ৰশালত তেওঁ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা লাভ কৰে। পিতৃৰ মৃত্যুৰ কিছুকাল পিছত শংকৰদেৱৰ সৈতে মাধৱদেৱৰ প্ৰথম সাক্ষাৎ হয়। এই ঐতিহাসিক সাক্ষাতক 'মণিকাঞ্চন সংযোগ' বুলি অভিহিত কৰা হয়। এই সাক্ষাততে মাধৱদেৱে শংকৰদেৱৰ শিষ্যত্ব গ্ৰহণ কৰে। পৰৱৰ্তী সময়ত মাধৱদেৱেই শংকৰদেৱৰ প্ৰিয় আৰু প্ৰধান শিষ্য হৈ পৰে। মাধৱদেৱে নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰাৰ লগতে কাব্য, নাট, পদ, ভটিমা, গীত আদি ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰিছে। তেওঁ আদিকাণ্ড ৰামায়ণ, ৰাজসূয় কাব্য আদি আখ্যানমূলক গ্ৰন্থ, 'অৰ্জুন ভঞ্জন', 'পিম্পৰা গুচোৱা', 'ভূমি লেটোৱা' আদি নাট আৰু ভালেমান বৰগীত, ভটিমা ৰচনা কৰে। 'নামঘোষা' তেওঁৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ কীৰ্তিস্তম্ভ। তেওঁ ৰচনা কৰা বৰগীতৰ সংখ্যা ১৫৭ টা। ১৫৯৬ খৃষ্টাব্দত কোচবিহাৰত মাধৱদেৱৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ ঘটে।

মূলপাঠ :

ৰাগ - কৌ

ধ্ৰুং - উঠৰে উঠ বাপু গোপাল হে নিশি পৰভাত ভৈল।

কমল নয়ন, বুলি ঘনে ঘন, যশোৱা ডাকিতে লৈল।।

পদ -মোৰ প্ৰাণধন সুচান্দ বয়ন

গাৱ চালি তেজ নিন্দ।

সব পুৰুষৰ শিৰৰ ভূষণ

তুমিসে বাপু গোবিন্দ।।

মোৰ পুত্ৰ বুলি যশোদা গোৱালী

বুকে বান্ধি কোলে লৈলা।

বয়নে চুম্বন

কৰি ঘনে ঘনে

আনন্দে মগন ভৈলা।।
 সিদ্ধ মুনিগণে চিন্তিয়া নপাৰে
 সো হৰি যশোৱা কোলে।
 ত্ৰিজগত পতি ভকতি মিলিল
 মুৰুখ মাধৰে বোলে।।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ :

নিশি	—	ৰাতি, নিশা
পৰভাত	—	প্ৰভাত, ৰাতিপুৱা
তেজ	—	ত্যাগ কৰা
নিন্দ	—	নিদ্ৰা, টোপনি
সুচান্দ	—	চন্দ্ৰটোৰ দৰে সুন্দৰ
বয়ন	—	মুখ
ভূষণ	—	অলংকাৰ
মগন	—	মগ্ন, নিমজ্জিত হোৱা
সো	—	সেই, (ইয়াত সেইজন অৰ্থত)
ত্ৰিজগত পতি	—	স্বৰ্গ, মৰ্ত্য, পাতাল — এই তিনি জগতৰ যি অধিকাৰী, অৰ্থাৎ ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণ।
মুৰুখ	—	মুৰ্খ, মাধৱদেৱৰ ৰচনাৰ এটি বৈশিষ্ট্য হ'ল দাস্যভাৱৰ প্ৰকাশ। মাধৱদেৱে তেওঁৰ ৰচনাত নিজকে মূঢ়মতি, মুৰুখ আদি বুলি উল্লেখ কৰে।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

- ১। মাধৱদেৱৰ জন্ম ক'ত হৈছিল?
- ২। শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ প্ৰথম সাক্ষাতক কি বুলি অভিহিত কৰা হয়?

- ৩। কোনখন গ্ৰন্থক মাধৱদেৱৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ কীৰ্তিস্তম্ভ বুলি কোৱা হয়?
 - ৪। মাধৱদেৱে কিমানটা বৰগীত ৰচনা কৰিছিল?
 - ৫। 'উঠৰে উঠ বাপু গোপাল হে' বৰগীতটো কি ৰাগত বন্ধা?
- (খ) চমু প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)
- ১। বৰগীত কাক বোলে? বৰগীতৰ বিষয়বস্তুক কেইটা ভাগত ভগাব পাৰি? ভাগসমূহ উল্লেখ কৰা।
 - ২। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে বৰগীতবোৰক কিয় Noble Numbers বুলি কৈছে?
 - ৩। মাধৱদেৱৰ বৰগীতৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য কি?
 - ৪। 'সব পুৰুষৰ শিৰৰ ভূষণ' বুলি কোনে, কাক, কিয় কৈছে?
 - ৫। 'সিদ্ধ মুনিগণে চিন্তিয়া নপাৰে
 সো হৰি যশোৱা কোলে। — সিদ্ধ মুনিগণে নোপোৱা
 হৰিক যশোদাই কিহৰ বলত পুত্ৰৰূপে পালে বুজাই লিখা।
- (গ) দীঘল প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)
- ১। মাধৱদেৱৰ 'উঠৰে উঠ বাপু গোপাল হে' বৰগীতটোৰ মূল কথাখিনি আলোচনা কৰা।
 - ২। বৰগীতটোৰ মাজেৰে যশোদাৰ মাতৃস্নেহ কিদৰে প্ৰকাশিত হৈছে বুজাই লিখা।
 - ৩। বৰগীতটোৰ মাজেৰে শ্ৰীকৃষ্ণৰ মানৱীয় আৰু ঐশ্বৰিক ৰূপ কিদৰে পৰিস্ফুট হৈছে আলোচনা কৰা।
 - ৪। বৰগীতটোৰ মাধ্যমেৰে ভক্তিৰ প্ৰকাশ কিদৰে ঘটিছে আলোচনা কৰা।
 - ৫। প্ৰসংগ সংগতি দৰ্শাই ব্যাখ্যা কৰা
 ত্ৰিজগত পতি ভকতি মিলিল
 মুৰুখ মাধৰে বোলে।

পাঠবোধ :

বাৎসল্য ভাবৰ প্ৰকাশ মাধৱদেৱৰ বৰগীতৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। বৎস মানে হ'ল শিশু। ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণৰ শিশুকালৰ নানান ক্ৰিয়া-কলাপৰ মনোমুগ্ধকৰ বৰ্ণনা মাধৱদেৱৰ বৰগীতত পোৱা যায় বাবেই তেওঁৰ বৰগীতসমূহক বাৎসল্য ভাবপ্ৰধান বুলি কোৱা হয়। পাঠ্য বৰগীতটিত শ্ৰীকৃষ্ণক মাতৃ যশোদাই কেনেদৰে টোপনিৰ পৰা জগাইছে সেই কথা সৰল আৰু সুন্দৰ ৰূপত পৰিস্ফুট হৈছে।

যশোদাই মৰমতে কৃষ্ণক বাপু, কমল-নয়ন, প্ৰাণধন আদি বুলি সম্বোধন কৰি টোপনিৰ পৰা উঠিবলৈ কৈছে। সকলো পুৰুষৰ শিৰৰ ভূষণ অৰ্থাৎ সকলোৰে আৰাধ্য কৃষ্ণক বুকুত বান্ধি, কোলাত লৈ মাতৃ যশোদাই বাৰে বাৰে চুমা খাইছে।

মাধৱদেৱে এইদৰে মাতৃ-পুত্ৰৰ মধুৰ সম্পৰ্কৰ বৰ্ণনা কৰাৰ লগতে কৃষ্ণৰ ঐশ্বৰিক ৰূপ আৰু মাহাত্ম্যৰ কথাও প্ৰকাশ কৰিছে। সিদ্ধ মুনি, ঋষিসকলে বহু ধ্যান, বহু সাধনাৰ পাছতো যিজন ভগৱান কৃষ্ণক বিচাৰি নাপায়, পৰম ভক্তিৰ বলত যশোদাই সেইজনকে পুত্ৰৰূপে লাভ কৰি কোলাত লৈ মৰম কৰিব পাৰিছে। ইয়াৰ জৰিয়তে ভক্তিৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰি ভগৱান যে ভক্তৰ অধীন সেই কথা হৃদয়স্পৰ্শী ৰূপত তুলি ধৰিছে।

ওপৰৰ্থঃ তথ্য :

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ আৰু তেওঁলোকৰ শিষ্য-প্ৰশিষ্যসকলে নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে নাট, গীত, ভটিমা আৰু বিবিধ গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল। বেদ, উপনিষদ, পুৰাণ আদিত থকা বৈষ্ণৱ ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় তাত্ত্বিক কথাবোৰ সৰ্বসাধাৰণ লোকে বুজি, ৰস পাব পৰা ধৰণে সহজ-সৰলকৈ নাট, গীত আদিত প্ৰকাশ কৰিছিল। সেইবাবে তেওঁলোকৰ সকলো ৰচনা আধ্যাত্মিক ভাবেৰে পুষ্ট। বিশেষকৈ বৰগীতসমূহৰ ক্ষেত্ৰত এই কথা অধিক প্ৰযোজ্য। বৰগীতৰ ৰাগ, তাল, সাংগীতিক ভাষা আদিৰ অন্তৰালত গভীৰ আধ্যাত্মিক

ভাবৰ প্ৰবাহ লক্ষ্য কৰা যায়। সেইবাবে ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে বৰগীতসমূহক Noble Numbers বুলি কৈছে। একেদৰে কালিৰাম মেধিয়ে বৰগীতক Great Song বা Song Celestial আৰু দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই Holy Songs বুলি কৈছে। অন্য গীততকৈ শ্ৰেষ্ঠ অৰ্থত ইয়াক বৰগীত আখ্যা দিয়া হৈছে। বৰগীতসমূহ ব্ৰজাৱলী নামৰ এটি কৃত্ৰিম সাহিত্যিক ভাষাত ৰচিত।

মাধৱদেৱৰ বৰগীতত শিশু কৃষ্ণই প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। শিশুকৃষ্ণৰ এনে ৰূপ মহাৰাষ্ট্ৰৰ কবি তুকাৰাম, উত্তৰ ভাৰতৰ কবি সুৰদাসৰ গীততো পোৱা যায়। এই দুগৰাকী কবিৰ গীতৰ লগত মাধৱদেৱৰ বৰগীতৰ তুলনা কৰিব পাৰি।

শিক্ষকৰ প্ৰতি :

পাঠ্য বৰগীতটোৰ পাঠদান কৰাৰ পূৰ্বে মাধৱদেৱৰ জীৱনৰ চমু পৰিচয় দাঙি ধৰি তেওঁৰ গুৰুভক্তিৰ আভাস দিব। ভগৱান আৰু গুৰুৰ প্ৰতি থকা ভক্তিয়ে যে তেওঁৰ হৃদয়ত দাস্যভাবৰ সৃষ্টি কৰিছিল সেই বিষয়ে বুজাই ক'ব। আনহাতে, তেওঁৰ সমগ্ৰ ৰচনাতে কিদৰে শিশু কৃষ্ণই প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে সেই কথা আলোচনা কৰাটো যুগুত হ'ব। প্ৰসংগক্ৰমে ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে 'বাৎসল্য প্ৰেম মাধৱদেৱৰ ভক্ত জীৱনৰ সৰ্বহ' বুলি কোৱা কথাশাৰীৰো বিশ্লেষণ আগবঢ়ালে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী উপকৃত হ'ব।

১৯৩০ চনত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ গোলাঘাট অধিবেশনত তেওঁ সভাপতিৰ পদ অলংকৃত কৰিছিল। ১৯৫৮ চনত তেওঁৰ মৃত্যু হয়। অসমীয়া ভাষাত ছুফী সাধকসকলৰ ভাবধাৰা প্ৰথম তেওঁৰ কবিতাতে প্ৰকাশ পায়।

মূল পাঠ :

দেখা নাই যদিস্যাতো আছে ত্ৰিলোকৰ
নিশ্চয় নিশ্চয় এটি বিশ্বখনিকৰ।
গ্ৰহ, তৰা, বেলি, জোন,
আছে আলাসতে পোন,
তেওঁৰেহে কৃপা জৰী টনা টনি কৰি;
ল'ৰা-তিৰী আই ভাই,
এই সকলোকে পাই
মৰু জগততো নৰে আছে জীৱ ধৰি।
তেওঁৰেহে মহিমাৰ
নাই কোনো ওৰ পাৰ,
একো খিলি পাততো যে আছে কত চিন—
তেওঁৰেহে নাম লই,
কেনে যথা-ঠৰ হই,
যত গছনিয়ৈ বাই যশস্যৰ বীণ।
সকলোতে আছে তেওঁ
কিন্তু নেদেখে কেও,
ওৰণিৰে মুখ ঢাকি থাকে ওচৰত
সেয়ে খেপিয়ালে হয়!
পাবলৈকো নাই নাই।
অকণকো চিন চাব ধৰা ওপৰত
সত্ৰঃ ৰজঃ তমো গুণ

বিশ্বখনিকৰ

মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা

পাঠটো নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য :

‘জোনাকী’ যুগৰ কবি-সাহিত্যিকসকলৰ সমসাময়িক হ’লেও সেই কাকতৰ লগত কবি মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা জড়িত নাছিল। সেই বাবেই হয়তো এইগৰাকী কবিৰ কবিতাৰ বিষয় আৰু ছন্দৰীতি অলপ সুকীয়া। সহজ-সৰল ঘৰুৱা ভাষাৰ যোগেদি, সহজবোধ্য ৰূপকৰ সহায়ত এইগৰাকী কবিয়ে আধ্যাত্মিক তত্ত্ব সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ কৰি গৈছে। আধ্যাত্মিক তথা দাৰ্শনিক চিন্তাধাৰা অসমীয়া কবিতাৰ ক্ষেত্ৰখনলৈ কেনেদৰে আহিছিল ‘বিশ্বখনিকৰ’ কবিতাই সেই কথাৰ আভাস দিয়ে।

কবি পৰিচিতি :

মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাৰ জন্ম হয় ১৮৭০ চনত ডিব্ৰুগড়ত। ১৮৯৬ চনত তেওঁৰ প্ৰথম কবিতাপুথি ‘জ্ঞানমালিনী’ প্ৰকাশ পায় আৰু প্ৰকাশৰ লগে লগে কবিতাসমূহে সাহিত্যিকসকলৰ মাজত আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰে। ‘জ্ঞানমালিনী’ কবিতাপুথিখনৰ বাবেই মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা অসমীয়া সাহিত্য জগতত ‘জ্ঞানমালিনীৰ কবি’ ৰূপে জনাজাত। তেওঁৰ মৃত্যুৰ পাছত অপ্ৰকাশিত কবিতাসমূহ গোটাই ‘তত্ত্ব-পাৰিজাত’ নাম দি কাব্যপুথি এখন প্ৰকাশ কৰা হৈছে।

সকলোতে নিৰগুণ
 বোলে হুঁ বিশ্ব-গিৰি সেই মহাজন।
 চাওঁ যদি ইপিনেদি
 আহা! কেনে বুকু ভেদি
 মৰমেৰে বৰষিছে দয়া বৰষুণ।
 তেৰেঁ কুঁহি-গজালিক
 (পমা, চিচু, পাৰলীক)
 শেহান্তৰে একোজোপা কৰে ভয়ংকৰ
 তেৰেঁ এমাডিমা ল'ৰা
 কৰে ডেকা তেজ ধৰা
 অহংকাৰ বঢ়াবলৈ মাক-বাপেকৰ।
 তেৰেঁ মানী, তেৰেঁ মান,
 তেৰেঁ দানী, তেৰেঁ দান;
 তেৰেঁ কাম, তেৰেঁ কৰ্মী, খেতি খেতিয়ক,
 তেৰেঁ জ্ঞানী, তেৰেঁ জ্ঞান,
 তেৰেঁ তীখা, তেৰেঁ শান,
 তেৰেঁ ধৰ্ম, তেৰেঁ ধৰ্মী, বুদ্ধি-বুধিয়ক।
 তেৰেঁ পানী, তেৰেঁ মাছ;
 তেৰেঁ এক, তেৰেঁ পাঁচ
 তেৰেঁ যোগী তপস্বী ও তেৰেঁ বাজীকৰ
 তেৰেঁ ধনী, তেৰেঁ ধন—
 গোমোস্তা ও মহাজন;
 তেৰেঁ কাম তেৰেঁ কৰ্মী তেৰেঁ কাৰিকৰ
 নিশ্চয় নিশ্চয় তেৰেঁ বিশ্বখনিকৰ।।

নিশ্চয় নিশ্চয় তেৰেঁ
 (দেখা নাযো যদি কেৰে)
 অন্তৰ্যামী সৰ্বজ্ঞান, বিশ্ব-আত্মা প্ৰাণ
 সৰ্ব-ব্যাপী সৰ্ব শক্তিমান।।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ :

খনিকৰ	—	শিল-কাঠ-মাটিৰ মূৰ্তি নিৰ্মাণ কৰোঁতা।
বিশ্বখনিকৰ	—	বিশ্ব নিৰ্মাণ কৰোঁতা; ঈশ্বৰ, সৃষ্টিকৰ্তা।
যদিস্যাতে	—	যদিও।
ত্রিলোক	—	ত্রিজগত—স্বৰ্গ, মৰ্ত্য আৰু পাতাল।
নিৰগুণ	—	সকলো গুণৰ উৰ্বৰত।
হুঁ	—	হেনো।
বিশ্ব-গিৰি	—	বিশ্বৰ গৰাকী অৰ্থাৎ ঈশ্বৰ।
শেহান্তৰে	—	অন্তত; অৱশেষত।
এমাডিমা	—	কেঁচুৱা অৱস্থা। নিচেই ল'ৰালি কাল।
গোমোস্তা	—	দোকানৰ হিচাপ-পত্ৰ ৰখা কৰ্মচাৰী।
অন্তৰ্যামী	—	মনৰ সকলো ভাব বুজি পাওঁতা।
সৰ্ব-ব্যাপী	—	সকলোতে জুৰি থকা।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন। (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

- ১। অসমীয়া সাহিত্যত 'জ্ঞানমালিনীৰ কবি' হিচাপে কোনগৰাকী কবি জনাজাত?
- ২। মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাৰ মৰণোত্তৰ কালত প্ৰকাশিত কবিতা পুথিখনৰ নাম কি?

- ৩। 'বিশ্বখনিকৰ' বুলি লেখকে কাৰ কথা কৈছে?
- ৪। 'বিশ্বখনিকৰ' কোন শ্ৰেণীৰ কবিতা?
- ৫। মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা কোন যুগৰ কবি?
- (খ) চমু প্ৰশ্ন। (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)
- ১। মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাৰ কবিতাৰ দুটা বৈশিষ্ট্য লিখা।
- ২। কবিয়ে ঈশ্বৰক কিয় 'বিশ্বখনিকৰ' বুলি অভিহিত কৰিছে?
- ৩। সত্ৰঃ, বজঃ, তমো গুণ কি বুজাই লিখা।
- ৪। মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাৰ দুখন কাব্যপুথিৰ নাম লিখা।
- ৫। কবিয়ে 'বিশ্বখনিকৰ'ক কিয় সৰ্ব-ব্যাপী সৰ্ব শক্তিমান বুলি আখ্যা দিছে?
- (গ) দীঘল প্ৰশ্ন। (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)
- ১। 'বিশ্বখনিকৰ' কবিতাটোৰ মাজেৰে কবিয়ে প্ৰকৃততে কাৰ কথা কৈছে আৰু কি ভাৱ প্ৰকাশ কৰিব বিচাৰিছে?
- ২। 'সকলোতে আছে তেওঁ
কিন্তু নেদেখে কেও
ওৰণিৰে মুখ ঢাকি থাকে ওচৰত।' — এই কবিতাফাৰিৰ
মাজেৰে কবিয়ে কি ভাৱ প্ৰকাশ কৰিব বিচাৰিছে লিখা।
- ৩। 'বিশ্বখনিকৰ' কবিতাটিৰ মূলভাৱটি লিখা।
- ৪। 'বিশ্বখনিকৰ' কবিতাটিত প্ৰকাশিত আধ্যাত্মিক দৰ্শনৰ চমু আভাস
দিয়া।
- ৫। প্ৰসংগ সংগতি দৰ্শাই ব্যাখ্যা কৰা :
তেৱেঁ কাম তেৱেঁ কৰ্মী তেৱেঁ কাৰিকৰ
নিশ্চয় নিশ্চয় তেৱেঁ বিশ্বখনিকৰ।

পাঠবোধ :

যদিও চান্দুৰ দৃষ্টিৰে আজিলৈকে কোনেও প্ৰত্যক্ষ কৰা নাই তথাপি
ত্ৰিলোকৰ সৃষ্টি, স্থিতিৰ মূলতে এক পৰম সত্তাৰ অস্তিত্ব অনুভৱ কৰিব পাৰি।

সেই পৰম সত্তাইহে সকলোকে এক আত্মীয়তাৰ জৰীৰে বান্ধি ৰাখিছে। তেওঁৰ
মহিমাৰ কথা কৈ অন্ত পেলাব নোৱাৰি। গছৰ প্ৰতিটো পাতেও তেওঁৰ মহিমাৰ
কথাকে বখানে। সকলোতে সেই পৰম-সত্তা বিৰাজমান, সকলোৱে তেওঁৰ
অস্তিত্ব অনুভৱ কৰে, তেৱেঁ মায়ৰ ওৰণিৰে মুখ ঢাকি ওচৰতে থাকে যদিও
কোনেও তেওঁক বিচাৰি নাপায়। সত্ৰঃ, বজঃ, তমঃ তিনিও গুণ তেওঁতে
বিৰাজমান যদিও তেওঁ নিৰ্গুণ। সেই পৰম সত্তাই সকলোৰে পালন কৰোঁতা,
সকলোৰে জন্মদাতা। সমগ্ৰ জড়জগত, জীৱজগতৰ তেৱেঁই সৃষ্টিকৰ্তা। তেৱেঁই
খনিকৰ ৰূপে সমগ্ৰ বিশ্বকে তিল্ তিল্কে গঢ়ি তুলিছে। তেওঁক যদিও
কোনেও দেখা নাপায় তথাপি তেৱেঁই অন্তৰ্যামী, সৰ্বজ্ঞানী, বিশ্বৰ প্ৰাণ, আত্মা,
সৰ্বত্ৰতে বিয়পি থকা সৰ্ব শক্তিমান।

ওপৰৰিঃ তথ্য :

সত্ৰঃ বজঃ তমো গুণ — সত্ৰঃ বজঃ তমঃ—এই তিনিটা গুণতে অৰ্থাৎ
শক্তিতে জগতৰ স্থিতি আৰু লয়। সত্ৰঃ গুণ সুখদায়ক আৰু জ্ঞানাত্মক। ই
জীৱক সুখত আসক্ত কৰি মুগ্ধ কৰে। বজঃ গুণ ৰাগাত্মক অৰ্থাৎ ই মানুহক
বিষয়ত আসক্ত কৰে। তমঃ গুণ অজ্ঞানৰ পৰা হয়। ই জীৱৰ মোহ উৎপাদন
কৰে আৰু প্ৰমাদ, আলস্য আৰু নিদ্ৰাৰ দ্বাৰা সকলো ঢাকি ৰাখি জীৱক
মোহপাশত বন্দী কৰে। সত্ৰঃ গুণৰ অধিকাৰী হ'লে জ্ঞান আৰু সুখ পোৱা
যায়, বজঃ গুণে দুখ নমাই আনে আৰু তমঃ গুণে জীৱনলৈ অজ্ঞানতা নমাই
আনে।

শিক্ষকৰ প্ৰতি :

ছুফীবাদ সম্পৰ্কে সাধাৰণ জ্ঞান দিব। লগতে তুলনামূলকভাৱে বহুস্বাভাৱ
কথাও ক'ব পাৰে।

মূল্যবোধ-শিক্ষা

ড° দুৰ্লুমণি গোস্বামী

পাঠটো নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য :

ভাৰতৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত মূল্যবোধৰ ওপৰত সদায় গুৰুত্ব দি অহা হৈছে। ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰাচীন শিক্ষা ব্যৱস্থা আছিল মূল্যবোধ আধাৰিত। এখন সুস্থ, সজ আৰু মানৱীয়বোধসম্পন্ন সমাজৰ বাবে মূল্যবোধৰ সৃষ্টি আৰু বিকাশৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। ভাৰতবৰ্ষৰ নানা জাতি-জনগোষ্ঠী, বিভিন্ন আৰ্থ-সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিৱেশৰ পৰা অহা শিক্ষাৰ্থীয়ে উমৈহতীয়া মূল্যবোধৰ দ্বাৰা উদ্বুদ্ধ হোৱাটো প্ৰয়োজনীয়। আনহাতে, সাম্প্ৰতিক কালত মূল্যবোধৰ অৱক্ষয় বা খেলি-মেলিও সততে লক্ষ্য কৰা গৈছে। সেয়েহে মূল্যবোধৰ জ্ঞান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক দিয়াৰ বাবে সৰ্বভাৰতীয় ভিত্তিত এনে ধৰণৰ পাঠ পাঠ্যসূচীত অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। এই পাঠটোত মূল্যবোধৰ বিভিন্ন দিশ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ নিৰ্দিষ্ট নিৰ্দেশনা অনুসৰি এই পাঠ যুগুত কৰা হৈছে।

লেখক পৰিচিতি :

১৯৬৭ চনত শিৱসাগৰ নগৰত জন্মগ্ৰহণ কৰা ড° দুৰ্লুমণি গোস্বামীয়ে বৰ্তমান গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাবিভাগত অধ্যাপনা কৰি আছে। ইয়াৰ আগতে তেওঁ উত্তৰ কামৰূপ মহাবিদ্যালয়, বৰমা মহাবিদ্যালয় আৰু নগাঁও মহাবিদ্যালয়তো অধ্যাপনা কৰিছিল। ড° গোস্বামীৰ ৪৫ খনতকৈও অধিক গৱেষণা পত্ৰ ইতিমধ্যে ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ৰ গ্ৰন্থ আৰু পত্ৰিকাত

প্রকাশিত হৈছে। ইয়াৰোপৰি তেওঁৰ বহুসংখ্যক তথ্যসমৃদ্ধ প্ৰবন্ধ বিভিন্ন আলোচনী, বাতৰি কাকত আদিত প্ৰকাশিত হৈছে। শিক্ষামূলক চিন্তা আৰু গৱেষণাৰ লগত সক্রিয়ভাৱে জড়িত ড°গোস্বামীৰ দ্বাৰা ৰচিত আৰু সম্পাদিত গ্ৰন্থৰ সংখ্যা ৩ খন।

মূল পাঠ :

মূল্যবোধ-শিক্ষা ধাৰণাটো ভাৰতবৰ্ষৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত একেবাৰে নতুন বুলি ক'ব নোৱাৰি। ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰাচীন শিক্ষা ব্যৱস্থা আছিল মূল্যবোধ আধাৰিত। শিক্ষাৰ আন এক উদ্দেশ্য হৈছে মূল্যবোধ সৃষ্টি কৰা। সমাজত মানুহে মৰ্যাদাসম্পন্নভাৱে জীয়াই থাকিবলৈ হ'লে মূল্যবোধৰ সৃষ্টি আৰু বিকাশ অতি প্ৰয়োজনীয়। মূল্যবোধ অবিহনে প্ৰকৃততে মানুহ আৰু অন্য জীৱ-জন্তুৰ মাজত বিশেষ প্ৰভেদ নাথাকিব। অন্য কথাত ক'বলৈ হ'লে মূল্যবোধৰ জৰিয়তেহে মানুহে প্ৰকৃত জীৱন-নিৰ্বাহৰ পদ্ধতি সম্পৰ্কে জ্ঞান আহৰণ কৰিব পাৰে। মূল্যবোধে মানুহৰ সামাজিক জীৱন পৰিচালিত কৰে।

বিচিত্ৰ সংস্কৃতিৰ দেশ ভাৰতবৰ্ষৰ শিক্ষানুষ্ঠানসমূহলৈ বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে শিক্ষা আহৰণ কৰিবলৈ আহে। বিভিন্ন আৰ্থ-সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিৱেশৰ পৰা অহা ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে আয়ত্ত কৰি অহা মূল্যবোধবোৰ বেলেগ বেলেগ হোৱাটোৱেই স্বাভাৱিক। আনহাতে, বৰ্তমান বিজ্ঞান-প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ বিকাশ তথা পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱত নতুন পুৰুষৰ মাজত মূল্যবোধৰ খেলি-মেলি হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। তেনে ক্ষেত্ৰত মূল্যবোধ শিক্ষা প্ৰদান কৰাটো এক ডাঙৰ প্ৰত্যাহ্বান বুলি ক'ব পাৰি।

মূল্যবোধ কি :

মূল্যবোধ-শিক্ষা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিবলৈ যোৱাৰ আগতে আমি মূল্যবোধ কি সেই সম্পৰ্কে কিছু আলোচনা কৰি লোৱাটো উচিত হ'ব। মূল্যবোধৰ ধাৰণা মানুহৰ কৰ্ম আৰু চিন্তাৰ লগত ইমান গভীৰ আৰু বিস্তৃতভাৱে জড়িত হৈ আছে যে ইয়াৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱাটো খুবই কঠিন

কাম। প্ৰথম অৱস্থাত 'মূল্য' শব্দটো কেৱল অৰ্থনৈতিক উদ্দেশ্যতহে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। বহল অৰ্থত চাবলৈ গ'লে, 'মূল্য' হৈছে কোনো বস্তু বা অৱস্থা বা কাৰ্য, যিয়ে ব্যক্তিৰ প্ৰয়োজন বা ইচ্ছা পূৰণ কৰে। গতিকে, 'মূল্য'ই সেইবোৰ বস্তুকে বুজায় যিবোৰ ব্যক্তিয়ে বিচাৰে। আকৌ, মানুহে বহুতো বস্তুৰেই বিচাৰে, যেনে—টকা-পইচা, সম্পত্তি, খাদ্য, নিৰাপত্তা, সুখ-শান্তি ইত্যাদি। এই সকলোবোৰ ব্যক্তিৰ কাৰণে মূল্যৱান। আনহাতে, মানুহে বহুতো বস্তু নিবিচাৰে বা আশা নকৰে; যেনে—ক্ষুধা, অজ্ঞতা, বেমাৰ-আজাৰ, অশান্তি আদি। এইবোৰ সেই বাবে মূল্যহীন। গতিকে এনে অৰ্থত মূল্যবোধৰ লগত কোনো ভাল-বেয়া বা উচ্চ-নিম্নৰ প্ৰশ্ন জড়িত নাথাকে। আনকি ড্ৰাগ্‌ছ-আসক্ত এজন ব্যক্তিৰ বাবে ড্ৰাগ্‌ছেই হ'ব বেছি মূল্যৱান। সেইদৰে কোনোবাই কাৰোবাক আঘাত কৰি ভাল পালে সেইটোৱে তেওঁৰ বাবে মূল্যৱান হ'ব পাৰে।

মানুহ সামাজিক জীৱ। গতিকে কেৱল ব্যক্তিৰ প্ৰয়োজন পূৰণৰ ধাৰণাৰে মূল্যবোধক বিচাৰ কৰিব নোৱাৰি। ব্যক্তিৰ প্ৰয়োজন পূৰণ কৰা বস্তুক মূল্যৱান নহয় বুলি অৱশ্যে ক'ব নোৱাৰি; কিন্তু ব্যক্তিৰ প্ৰয়োজন পূৰণে যদি আনৰ অপকাৰ কৰে বা সামাজিক জীৱনত অনিষ্ট সাধন কৰে, তেনেহ'লে তেনে কাৰ্যৰ কোনো ধৰণৰ মূল্য আছে বুলি ক'ব নোৱাৰি। প্ৰকৃততে মূল্যবোধক সামাজিক দৃষ্টিকোণৰ পৰাহে বিচাৰ কৰা হয়। সহজ অৰ্থত মূল্যবোধ হৈছে আমাৰ সামাজিক জীৱন সুস্থভাৱে পৰিচালনা কৰিবৰ বাবে বা সামাজিক জীৱন নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ বাবে কিছুমান নীতি আৰু আদৰ্শ—যিবোৰ মানুহে শিক্ষণ আৰু সামাজিকীকৰণৰ যোগেদি আয়ত্ত কৰে।

মূল্যবোধ হৈছে মানুহৰ জীৱনৰ কিছুমান নিৰ্দেশিকা-নীতি যিবোৰ মানুহৰ দৈহিক, মানসিক উন্নতি তথা সমাজৰ কল্যাণৰ বাবে হিতকৰ। সমাজত প্ৰচলিত ধৰ্মীয় বিশ্বাস, জীৱন দৰ্শন, নৈতিক আদৰ্শ, ৰাজনৈতিক আদৰ্শ, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, দৈনন্দিন জীৱনৰ কাৰ্যাৱলী—এই সকলোবোৰ মূল্যবোধে

সামৰি লয়। আকৌ মূল্যবোধসমূহ কোনো ব্যক্তিয়ে জন্মতে আহৰণ কৰি নাহে, ইয়াক আয়ত্ত কৰে সামাজিক পৰিৱেশতহে।

মূল্যবোধ সম্পৰ্কে দাৰ্শনিকসকলৰ মাজত বিভিন্ন মতভেদ থকা দেখা যায়। মূল্যবোধসমূহ চিৰন্তন নে পৰিৱৰ্তনশীল এই সম্পৰ্কে বিভিন্ন দাৰ্শনিক দৃষ্টিভঙ্গী আছে। যেনে—

আদৰ্শবাদী দাৰ্শনিকসকলৰ মতে, সত্যম-শিৱম-সুন্দৰম, এই তিনিটা হৈছে চিৰন্তন মূল্যবোধ; যাৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নাই। এই মূল্যবোধসমূহ সমাজতে আছে। মানুহৰ দায়িত্ব হ'ল কেৱল এইবোৰ আৱিষ্কাৰ কৰা বা উপলব্ধি কৰা। চিৰন্তন মূল্যবোধসমূহৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নাই। প্ৰকৃতিবাদী দাৰ্শনিকসকলে মূল্যবোধৰ ক্ষেত্ৰত বস্তুবাদী জগতখনৰ ওপৰতহে বেছি গুৰুত্ব দিছে। তেওঁলোকৰ মতে, বস্তু বা প্ৰকৃতিয়েহে মূল্যবোধ নিৰূপণ কৰে। প্ৰয়োগবাদী দাৰ্শনিকসকলে কিন্তু সম্পূৰ্ণ বেলেগ মত প্ৰকাশ কৰা দেখা যায়। তেওঁলোকে কোনো ধৰণৰ চিৰন্তন মূল্যবোধত বিশ্বাস নকৰে। তেওঁলোকৰ মতে, মূল্যবোধৰ সৃষ্টি যেনেকৈ সমাজে কৰে তেনেদৰে পৰিৱৰ্তনো কৰে সমাজে। প্ৰকৃততে মূল্যবোধ সম্পূৰ্ণৰূপে সমাজৰ পৰিৱেশ আৰু প্ৰয়োজনীয়তা সাপেক্ষে পৰিৱৰ্তন হয়। সমাজৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে নতুন নতুন মূল্যবোধৰ সৃষ্টি হয়।

ভাৰতীয় দৰ্শনত মূল্যবোধ :

ভাৰতীয় সংস্কৃতিত মূল্যবোধৰ চিন্তা যথেষ্ট প্ৰাচীন। ভাৰতীয় দৰ্শন হৈছে মূল্যবোধৰ দৰ্শন। ভাৰতীয় দৰ্শন পাশ্চাত্য দৰ্শনৰ দৰে কেৱল বহস্যৰ পৰা সৃষ্টি হোৱা নাই, বৰং প্ৰয়োজনীয়তাৰ ফলতহে সৃষ্টি হৈছে। সমাজৰ নৈতিক আৰু আধ্যাত্মিক প্ৰয়োজনীয়তাৰ পৰা ইয়াৰ সৃষ্টি হৈছে। ভাৰতীয় দৰ্শনৰ উৎপত্তি—ব্যক্তিক জীৱন ধাৰণৰ উত্তম উপায় দেখুৱাবৰ বাবেহে।

ভাৰতীয় দৰ্শনে মূল্যবোধক চাৰিটা শ্ৰেণীত ভাগ কৰিছে—(১) ধৰ্ম, (২) অৰ্থ, (৩) কাম আৰু (৪) মোক্ষ। ধৰ্ম হৈছে নৈতিক মূল্যবোধ যিয়ে মানুহক

কৰ্তব্য সম্পৰ্কে স্কীয়াই দিয়ে। এই মূল্যবোধক আন দুটা মূল্যবোধ 'অৰ্থ' আৰু 'কাম'তকৈ শ্ৰেষ্ঠ বুলি গণ্য কৰা হয়। প্ৰকৃততে 'অৰ্থ' আৰু 'কাম'ক পৰিচালিত কৰিব লাগে ধৰ্মই অৰ্থাৎ নৈতিকতাই। আন কথাত ভাল বা বেয়া কাৰ্যৰ পাৰ্থক্য নিৰ্ধাৰণ কৰে ধৰ্মই। আকৌ, 'মোক্ষ' হৈছে মানুহৰ জীৱনৰ চৰম উদ্দেশ্য লাভৰ উপায়, যিটো মানুহৰ আত্মবোধৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। এই চাৰিটাৰ উপৰি ভাৰতীয় জীৱন দৰ্শন প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে তিনিটা প্ৰধান মূল্যবোধ 'সত্যম, শিৱম আৰু সুন্দৰম'ৰ ওপৰত; যাক কোৱা হয় মূল্যবোধৰ 'ত্ৰিনীতি' বুলি।

ভাৰতীয় দৰ্শনে অতুলনীয় অৱদান আগবঢ়াইছে মূল্যবোধৰ ক্ষেত্ৰত। অহিংসা হৈছে ভাৰতীয় মূল্যবোধত এক অভিনৱ সংযোজন।

ভাৰতীয় সংবিধানে ভাৰতবৰ্ষক এখন সাৰ্বভৌম গণতান্ত্ৰিক, সমাজবাদী আৰু ধৰ্মনিৰপেক্ষ ৰাষ্ট্ৰ হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰত্যেক নাগৰিকৰ বাবে স্বাধীনতা, সমতা, ন্যায় আৰু ভ্ৰাতৃত্ববোধ প্ৰতিষ্ঠা কৰি ভাৰতবৰ্ষক এখন মূল্যবোধসম্পন্ন আদৰ্শ ৰাষ্ট্ৰ হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ বিচৰা হৈছে। ভাৰতীয় সংবিধানে নাগৰিকৰ মৌলিক কৰ্তব্য সম্পৰ্কেও উল্লেখ কৰিছে।

বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ মূল্যবোধ :

মূল্যবোধসমূহৰ অৰ্থ, উদ্দেশ্য আৰু ব্যৱহাৰলৈ চাই বিভিন্ন প্ৰকাৰত ভাগ কৰিব পৰা যায়। মাত্ৰ কেইটামান প্ৰকাৰত ভাগ কৰি আলোচনা সম্পূৰ্ণ নহ'ব। তথাপি ইয়াৰ কেইটামান উল্লেখযোগ্য প্ৰকাৰ হ'ল—(১) নৈতিক মূল্যবোধ, (২) আধ্যাত্মিক মূল্যবোধ, (৩) নান্দনিক মূল্যবোধ, (৪) অৰ্থনৈতিক মূল্যবোধ, (৫) সাংস্কৃতিক মূল্যবোধ আৰু (৬) ৰাজনৈতিক মূল্যবোধ। ইয়াৰে প্ৰথম তিনিটা মূল্যবোধ সম্পৰ্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল—

নৈতিক মূল্যবোধ : নৈতিক শব্দটোৰ ইংৰাজী প্ৰতিশব্দ 'ম'ৰেল' (moral) শব্দটোৰ উৎপত্তি হৈছে লেটিন ভাষাৰ 'ম'ৰীজ' শব্দটোৰ পৰা, যাৰ অৰ্থ হৈছে আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু লোকাচাৰ। নৈতিকতাৰ লগত সামাজিক

নীতি-নিয়ম আৰু আদৰ্শ জড়িত হৈ থাকে। মানুহে জন্ম লাভ কৰিয়ে সামাজিক ধাৰণাসমূহ আয়ত্ত নকৰে। ক্ৰমে সামাজিক সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ পিছত পৰিৱেশ আৰু শিক্ষাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈ সামাজিক নীতি-নিয়মসমূহ আয়ত্ত কৰে। কেৱল জন্মগত প্ৰবৃত্তিসমূহে মানুহক সামাজিক জীৱ হিচাপে গঢ়ি তুলিব নোৱাৰে। জন্মগত প্ৰবৃত্তিসমূহৰ সংশোধনৰো প্ৰয়োজন হয়। তাৰ বাবে মানুহক লাগে উচ্চ মূল্যবোধ, উচ্চ আদৰ্শ আৰু মনোভাৱ।

নৈতিকতাই সমাজৰ ৰীতি-নীতি মানি চলাটো বুজায়। সমাজৰ গ্ৰহণযোগ্য নীতি-নিয়ম, আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ বিপৰীতে চলাকেই অনৈতিক আচৰণ বুলি ক'ব পাৰি। নৈতিক মূল্যবোধে মানুহক প্ৰভাৱিত কৰে আৰু সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, সাংস্কৃতিক, ৰাজনৈতিক, প্ৰশাসনিক আদি সকলো ক্ষেত্ৰতে ইয়াৰ প্ৰতিফলন হয়। গতিকে, শিশুৰ নৈতিক বিকাশৰ অৰ্থ হৈছে সমাজৰ প্ৰচলিত আচৰণবোৰ আয়ত্ত কৰিবলৈ শিকোৱা। মনোবিজ্ঞানীসকলে শিশুৰ নৈতিক বিকাশৰ বিষয়ে অধ্যয়ন চলাই চাৰিটা বিশেষ আচৰণৰ কথা চিনাক্ত কৰিছে—

(ক) **যুক্তিনিষ্ঠতা** : শিশুৱে সন্মুখীন হোৱা বিভিন্ন পৰিৱেশ যুক্তিনিষ্ঠভাৱে বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰা।

(খ) **পৰোপকাৰিতা** : অন্য মানুহৰ সুখ-দুখৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল হোৱা আৰু প্ৰয়োজন সাপেক্ষে সহায় কৰা।

(গ) **দায়িত্ববোধ** : সমাজত নিজৰ দায়িত্ব সম্পৰ্কে সচেতন হোৱা আৰু নিজে কৰা কামৰ ভুল-ভ্ৰুটিসমূহ স্বীকাৰ কৰি লোৱা।

(ঘ) **নৈতিক স্বতন্ত্ৰতা** : নিজস্বভাৱে কোনো এক নৈতিক সিদ্ধান্ত লোৱাৰ ক্ষমতা। আনৰ লগত আলোচনা কৰিলেও এনে ধৰণৰ সিদ্ধান্তৰ সমস্ত দায়িত্ব ব্যক্তিয়ে নিজে স্বীকাৰ কৰি লোৱাৰ মানসিকতা।

বিজ্ঞান প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ অভাৱনীয় বিকাশে আনি দিয়া সা-সুবিধাৰ কাৰণে মানুহ বিলাসিতাপূৰ্ণ জীৱনৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হৈছে। ফলত মানুহ বস্তুকেन्द्रিক হৈ পৰিছে। যাৰ ফলত নৈতিক মূল্যবোধসমূহ মানৱ সমাজৰ পৰা ক্ৰমান্বয়ে

লোপ পাবলৈ ধৰিছে। এনে ক্ষেত্ৰত নৈতিক মূল্যবোধ শিক্ষাত অতি প্ৰয়োজন বুলি ভবা হৈছে। শিশুৰ নৈতিক বিকাশৰ বাবে কিছু বাস্তৱিক ব্যৱস্থা লোৱাৰ কথা সকলোৱে উপলব্ধি কৰিছে।

আধ্যাত্মিক মূল্যবোধ : আদৰ্শবাদী দাৰ্শনিকসকলৰ মতে মানুহ অন্য জীৱ-জন্তুতকৈ শ্ৰেষ্ঠ এই বাবেই যে মানুহৰ আধ্যাত্মিকতা আছে। ভাৰতীয় সমাজ-সংস্কৃতিত আধ্যাত্মিকতাৰ স্থান অতি উচ্চ। অৱশ্যে আধ্যাত্মিক মূল্যবোধৰ লগত ধৰ্মীয় মূল্যবোধৰ সম্পৰ্ক আছে। ভাৰতবৰ্ষত বেদ-উপনিষদৰ যুগৰ পৰাই বহুতো মনীষীয়ে আধ্যাত্মিক মূল্যবোধৰ উত্তৰণত অৱদান আগ বঢ়াই আহিছে।

আদৰ্শবাদী দাৰ্শনিকসকলৰ মতবাদসমূহ আধ্যাত্মিক মূল্যবোধৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। আধ্যাত্মিক মূল্যবোধে বস্তুবাদী জগতখনৰ ওপৰত গুৰুত্ব নিদি মন বা আত্মাৰ বিকাশৰ ওপৰতহে গুৰুত্ব দিয়ে। মনৰ নাহিবা আত্মাৰ বিকাশেহে মানুহক উচ্চস্তৰলৈ লৈ যাব পাৰে আৰু প্ৰকৃত সুখৰ সন্ধান দিব পাৰে। আনহাতে, বৰ্তমান যান্ত্ৰিক সভ্যতাই মানুহক বস্তুবাদী জগতখনৰ প্ৰতি বেছি আকৰ্ষিত কৰিছে যাৰ ফলত আধ্যাত্মিক মূল্যবোধৰ গুৰুত্ব কমি আহিছে। বিলাসিতাপূৰ্ণ জীৱনৰ প্ৰতি মানুহ বেছি আকৰ্ষিত হৈছে। আদৰ্শবাদীসকলে ভাবে যে আধ্যাত্মিক মূল্যবোধৰ অভাৱৰ বাবেই আজিৰ সমাজখন হৈ পৰিছে বিশৃংখল, দুৰ্নীতিপৰায়ণ আৰু অনৈতিক। আধ্যাত্মিক মূল্যবোধৰ বিকাশ হ'ব তেতিয়া, যেতিয়া মানুহে মানুহক ভাল পাবলৈ শিকিব; সহযোগিতা, অহিংসা ভাব, ভক্তি, সংযম, উদাৰতা আদি বৃদ্ধি হ'ব। মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে কোৱাৰ দৰে, 'কুকুৰ শৃগাল গৰ্দভৰো আত্মাৰাম, জানিয়া সবাকো পৰি কৰিবা প্ৰণাম'।

নন্দনতাত্ত্বিক মূল্যবোধ : নন্দনতাত্ত্বিক মূল্যবোধক আন কথাত সৌন্দৰ্যবোধ বুলি ক'ব পাৰি। কিছুমান পণ্ডিতে মত প্ৰকাশ কৰে যে নন্দনতাত্ত্বিক মূল্যবোধ কেৱল ইন্দ্ৰিয়গ্ৰাহ্য বস্তুৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰযোজ্য, অপাৰ্থিৰ বস্তুৰ ক্ষেত্ৰত তাক

প্রয়োগ কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু মানুহে সকলো ধৰণৰ ভাল কাম বা ঘটনা বা ধাৰণাক মূল্য দিয়ে। সেই বাবে এইবোৰৰ নান্দনিক মূল্যবোধ বিচাৰি পোৱা যায়। মানৱ জীৱনৰ তিনিটা মূল মূল্যবোধ হৈছে—(১) সত্য, (২) শিৱ আৰু (৩) সুন্দৰ। এই সুন্দৰৰ মূল্যবোধেই হৈছে নন্দনতাত্ত্বিক মূল্যবোধ। নন্দনতাত্ত্বিক সৌন্দৰ্যই মানুহক শান্তি প্ৰদান কৰে আৰু জীৱনটো সুন্দৰ কৰি তোলে। জীৱন্ত বা জড় সকলো বস্তুৰে নন্দনতাত্ত্বিক মূল্যায়ন হ'ব পাৰে। মানুহৰ সকলো কাৰ্য একেটা চকুৰে চালেও মনোযোগৰ বেলেগ বেলেগ বিন্দুৰ পৰা বেলেগ বেলেগ পৰ্যায়ত মূল্যায়ন কৰা হয়। গতিকে, মনোযোগেই হৈছে নন্দনতাত্ত্বিক মূল্যবোধৰ চাবি-কাঠী।

নান্দনিক বা সৌন্দৰ্যবোধ সম্পৰ্কে দাৰ্শনিকসকলে বিভিন্ন দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰা দেখা যায়। দাৰ্শনিক প্লেটোৰ মতে সকলো বস্তুৰে এক ঐশ্বৰিক সৌন্দৰ্য আছে। আমি মাথোঁ ঐশ্বৰিক ধ্যান-ধাৰণাৰ যোগেদি সেই সৌন্দৰ্য উপলব্ধি কৰিব পাৰিব লাগিব। পৃথিৱীত থকা সকলো বস্তুৰে সৌন্দৰ্য আৱিষ্কাৰ কৰিবলৈ আমি সক্ষম হ'ব লাগে। মহৰ্ষি টলষ্টয়ে সৌন্দৰ্যবোধৰ বৰ্ণনা কৰি কৈছে যে সৌন্দৰ্যবোধ নিৰ্ভৰ কৰে সম্পূৰ্ণভাৱে ব্যক্তিৰ নিজস্ব গ্ৰহণযোগ্য ক্ষমতাৰ ওপৰত। আমি যেতিয়া এটা কবিতা অধ্যয়ন কৰোঁ বা এখন ছবি চাওঁ বা এটা মূৰ্তিৰ সৌন্দৰ্য উপলব্ধি কৰোঁ, সেই সৌন্দৰ্যবোধৰ উপলব্ধিখিনি আমাৰ নিজস্ব গ্ৰহণযোগ্য দৃষ্টিভংগীৰ ওপৰতহে সম্পূৰ্ণভাৱে নিৰ্ভৰ কৰে। তেওঁৰ মতে, সৌন্দৰ্যবোধ বস্তুনিষ্ঠ নহয়, ব্যক্তিনিষ্ঠহে।

মূল্যবোধ চিনাক্তকৰণ :

মূল্যবোধৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰ বা শ্ৰেণী সম্পৰ্কে আমি ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰিছোঁ। মূল্যবোধ সম্পৰ্কে ভালকৈ জানিবলৈ হ'লে ইয়াৰ চিনাক্তকৰণ কৰা প্ৰয়োজন। সমাজ আৰু সংস্কৃতি ভেদে মূল্যবোধসমূহ বেলেগ বেলেগ হ'ব পাৰে। অৱশ্যে মূল্যবোধসমূহ চিনাক্তকৰণ কৰি সীমাবদ্ধ কৰাটো বাস্তৱসন্মত নহয়। ১৯৭৯ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদে ৮৪

বিধ মূল্যবোধ চিনাক্ত কৰি এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰিছে। এই তালিকাত অন্তৰ্ভুক্ত মূল্যবোধবোৰৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য ১০টা মূল্যবোধ হ'ল—

(১) সংযম, (২) সহানুভূতি, (৩) সহযোগিতা, (৪) অন্য সংস্কৃতিৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা, (৫) পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা, (৬) নশ্ৰুতা, (৭) মানৱতাবোধ, (৮) অহিংসা, (৯) দেশপ্ৰেম আৰু (১০) সামাজিক দায়িত্ববোধ।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ :

মোক্ষ	— মুক্তি, নিৰ্বাণ, সংসাৰ-বন্ধনৰ পৰা মোচন।
সত্যম্ শিৱম্ সুন্দৰম্	— নন্দনতাত্ত্বিক সুখ বা আনন্দজনক।
কুক্কুৰ	— কুকুৰ।
শূগাল	— শিয়াল।
গৰ্দভ	— গাধ।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

- ১। ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰাচীন শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ মূল আধাৰ কি আছিল?
- ২। প্ৰথম অৱস্থাত 'মূল্য' শব্দটো কি উদ্দেশ্যত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল?
- ৩। নৈতিক শব্দটোৰ ইংৰাজী প্ৰতিশব্দ 'ম'ৰেল' (moral) শব্দটোৰ উৎপত্তি কোন ভাষাৰ পৰা হৈছে?
- ৪। মহৰ্ষি টলষ্টয়ৰ মতে সৌন্দৰ্যবোধ কি?
- ৫। ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা আৰু গৱেষণা শিক্ষণ পৰিষদে কিমানটা মূল্যবোধ চিনাক্ত কৰিছে?

(খ) চমু প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)

- ১। আদৰ্শবাদী দাৰ্শনিকসকলৰ মতে মূল্যবোধ কেইটা আৰু কি কি?
- ২। ভাৰতীয় দৰ্শনে মূল্যবোধক কেইটা শ্ৰেণীত ভাগ কৰিছে আৰু কি কি?

- ৩। প্রকৃততে মূল্যবোধক কি দৃষ্টিকোণৰ পৰা বিচাৰ কৰা হয়?
 - ৪। সহজ অৰ্থত মূল্যবোধ মানে কি?
 - ৫। মনোবিজ্ঞানীসকলে শিশুৰ নৈতিক বিকাশৰ বিষয়ে কেইটা আচৰণৰ কথা চিনাক্ত কৰিছে আৰু কি কি?
- (গ) দীঘল প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)
- ১। আদৰ্শবাদী দাৰ্শনিক সকলৰ মতে আধ্যাত্মিক মূল্যবোধ মানে কি? বুজাই লিখা।
 - ২। নন্দন তাত্ত্বিক মূল্যবোধে কি কি বিষয় সামৰি লয় চমুকৈ আলোচনা কৰা।
 - ৩। চিৰন্তন মূল্যবোধ সম্পৰ্কে চমুকৈ বুজাই লিখা।
 - ৪। নৈতিক মূল্যবোধৰ ধাৰণাই কি কি কথা সামৰি লয় আলোচনা কৰা।
 - ৫। মূল্যবোধ সম্পৰ্কে তোমাৰ কি ধাৰণা তাক চমুকৈ ব্যক্ত কৰা।

পাঠবোধ :

শিক্ষাৰ মূল উদ্দেশ্য মূল্যবোধ সৃষ্টি কৰা। প্ৰাচীন কালৰ পৰা বৰ্তমানলৈ মূল্যবোধ শিক্ষাৰ সম্পৰ্কত সেয়েহে গুৰুত্ব দি অহা হৈছে। বৰ্তমান বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ বিকাশ তথা পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱত নতুন পুৰুষৰ মাজত ভাৰতীয় দৰ্শন আধাৰিত মূল্যবোধৰ খেলি-মেলিও দেখা গৈছে। সেয়েহে মূল্যবোধ-শিক্ষা প্ৰদান প্ৰত্যাহ্বান হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব লগীয়া হৈছে। পাঠটোত মূল্যবোধ কি সেই সম্পৰ্কত বিভিন্ন ব্যাখ্যা, দাৰ্শনিকসকলে আগ বঢ়োৱা দৃষ্টিভঙ্গী সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত ভাৰতীয় দৰ্শনত মূল্যবোধক ধৰ্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ—যি চাৰিটা শ্ৰেণীত ভাগ কৰা হৈছে সেই বিষয়েও আলোচনা কৰা হৈছে। মূল্যবোধৰ অৰ্থ, উদ্দেশ্য আৰু ব্যৱহাৰৰ আধাৰত ইয়াৰ কেইটিমান বিশেষ প্ৰকাৰৰ চমু আলোচনা পাঠটিত আছে। ১৯৭৯ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদে ৮৪টা

মূল্যবোধ চিনাক্ত কৰিছে। ইয়াৰে ১০টা মূল্যবোধ এনে ধৰণৰ—(১) সংযম (২) সহানুভূতি (৩) সহযোগিতা (৪) অন্য সংস্কৃতিৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা (৫) পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা (৬) নম্ৰতা (৭) মানৱতাবোধ (৮) অহিংসা (৯) দেশপ্ৰেম আৰু (১০) সামাজিক দায়িত্ববোধ।

ওপৰঞ্চি তথ্য :

মূল্যবোধে সমাজৰ বিকাশত বিশেষ অৰিহণা যোগায়। গতিকে মূল্যবোধ শিক্ষা অতি প্ৰয়োজনীয় বিষয়।

শিক্ষকৰ প্ৰতি :

মূল্যবোধ-শিক্ষাই পিতৃ-মাতৃ, শিক্ষাগুৰু, বন্ধু-বান্ধৱ, আত্মীয়-স্বজন আদিৰ লগত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মধুৰ সম্পৰ্ক সৃষ্টি কৰে—এই সম্পৰ্কে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বুজাব।

অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ

ব্যাকৰণ :

কোনো এটা ভাষাৰ গঠন পদ্ধতিৰ বিজ্ঞানসন্মত আৰু তন্ন তন্ন বিচাৰ-বিশ্লেষণেই সেই ভাষাটোৰ ব্যাকৰণ। অৰ্থাৎ ব্যাকৰণ এখনত নিৰ্দিষ্ট ভাষা এটাৰ গাঁথনিক দিশৰ বিশ্লেষণ বিজ্ঞানসন্মতভাৱে দাঙি ধৰা হয়। গতিকে ব্যাকৰণ পুথি এখন পঢ়িলেই ভাষা এটা শুদ্ধকৈ লিখিব বা ক'ব পাৰি বুলি ধাৰণা কৰাটো সমীচীন নহয়। ব্যাকৰণ এখন পঢ়িলে কোনো এটা ভাষাৰ গঠন পদ্ধতিৰ বিষয়ে জানিব পাৰি।

ভাষা এটাৰ গঠন পদ্ধতি সম্পাদন হয় প্রধানতঃ চাৰিটা উপাদানৰ সমন্বয়ত। সেই উপাদানকেইটা হৈছে— ধ্বনি, শব্দ, বাক্য আৰু অৰ্থ। ব্যাকৰণত ধ্বনি, শব্দ আৰু বাক্য— এই তিনিটা উপাদানৰ আলোচনা হৈ থাকে।

ব্যাকৰণৰ উপাদানসমূহ :

(ক) ধ্বনি : ধ্বনি হৈছে ভাষা এটাৰ আটাইতকৈ ক্ষুদ্ৰ উপাদান। মানুহে বাগিদ্ৰিয়ৰ সহায়ত (গুঁঠ, জিভা, দাঁত, তালু, ঘটিকা, গলকোষ, শ্বাসনলী, নাসিকা বিবৰ, হাঁওফাঁও আদি অংগসমূহ) ধ্বনি উচ্চাৰণ কৰে বাবে ইয়াক বাগ্‌ধ্বনি বোলা হয়। মানুহে শ্বাস-প্ৰশ্বাস লওঁতে হাঁওফাঁওলৈ বায়ু সোমায় আৰু হাঁওফাঁওৰ পৰা বায়ু ওলাই আহে। এই বায়ুপ্ৰবাহৰ সোঁতক গুঁঠ আৰু জিভাৰ সহায়ত দাঁত, তালু আদি অংগবোৰত ৰোধ বা নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ ফলত

যি নাদৰ সৃষ্টি হয়, সেয়াই বাগ্‌ধ্বনি। দৰাচলতে মানুহৰ মাত বা কথাৰ ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ ভাগবোৰেই হৈছে বাগ্‌ধ্বনি।

ধ্বনিৰ বিশিষ্ট ৰূপটোৱেই হৈছে বৰ্ণ। অৰ্থাৎ কোনো এটা ভাষাৰ সুকীয়া উচ্চাৰণ বৈশিষ্ট্য থকা ধ্বনিবোৰেই হৈছে সেই ভাষাটোৰ বৰ্ণ। আনহাতে আখৰ হৈছে ধ্বনি বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা চিহ্ন বা প্ৰতীক। ধ্বনি, বৰ্ণ আৰু আখৰৰ নিজা অৰ্থ নাই।

(খ) শব্দ : এক বা একাধিক বৰ্ণৰে গঠিত ভাষাৰ অৰ্থযুক্ত গোটকে শব্দ বোলে। যেনে— ই, সি, ক, মানুহ, গৰু, ঘৰ আদি। শব্দ এটা উচ্চাৰণ কৰাৰ লগে লগে ইয়াৰ লগত জড়িত অৰ্থটো আপোনা-আপুনি স্পষ্ট হয়। কেতিয়াবা দুটা ভিন্ন অৰ্থযুক্ত শব্দ লগ লাগিও অন্য এটা অৰ্থযুক্ত শব্দ গঠন হ'ব পাৰে। যেনে— তল-সৰা, তলা-নলা, চকু-মুদা ইত্যাদি। এইদৰে বিভিন্ন ধৰণে শব্দ গঠন হ'ব পাৰে।

(গ) বাক্য : ভাষাৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ উপাদানবিধেই হৈছে বাক্য। শব্দৰ সুসম্বন্ধীয়ত বাক্য গঢ় লৈ উঠে। পৰস্পৰ সম্বন্ধযুক্ত শব্দসমষ্টিয়ে একোটা মনোভাৱ পূৰ্ণকৈ প্ৰকাশ কৰিব পাৰিলে একোটা বাক্য হয়। বাক্যত সংযুক্ত শব্দবোৰ এটা ক্ৰমত লগ লাগে। পূৰ্ব প্ৰসংগ থাকিলে কেতিয়াবা এটা শব্দৰেও বাক্য গঠন হ'ব পাৰে। যেনে—

তুমি ভাত খালানে? (তিনিটা শব্দৰে গঠন হোৱা বাক্য)

খালোঁ। (এটা শব্দৰে গঠন হোৱা বাক্য)

(ক) অসমীয়া ভাষাৰ বিভক্তি :

ভাষাৰ ক্ষুদ্ৰতম অৰ্থৰহ গোটবোৰেই হৈছে ৰূপ বা প্ৰাকৃতি (morpheme)। কিছুমান প্ৰাকৃতিৰ অৰ্থ স্বতন্ত্ৰভাৱে প্ৰকাশ পায়; যেনে— মানুহ, ফুল, ধান, কৰ, খা ইত্যাদি। এনেবোৰ প্ৰাকৃতিক মুক্ত প্ৰাকৃতি বোলা হয়। এই মুক্ত প্ৰাকৃতিবোৰৰ প্ৰত্যেকটোৱেই একো একোটা শব্দ। আনহাতে কিছুমান প্ৰাকৃতিৰ অৰ্থ স্বতন্ত্ৰভাৱে প্ৰকাশ নাপায়। আন প্ৰাকৃতিৰ লগত যুক্ত হ'লেহে সেইবোৰ প্ৰাকৃতিৰ অৰ্থ প্ৰকাশিত হয় যেনে : -জন (মানুহজন), -ৰ (মানুহৰ),

-অনি (ধাননি, ফুলনি), -এ (ধানে, ফুলে), -ওঁ (কৰোঁ, খাওঁ) ইত্যাদি। -জন, -ৰ, -অনি, -এ, -ওঁ ইত্যাদি ধৰণৰ প্ৰাকৃতিবোৰে অকলে অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰে। অকলে অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰা এনেধৰণৰ প্ৰাকৃতিকে যুক্ত প্ৰাকৃতি বা সৰ্গ বোলে।

সৰ্গবোৰৰ কিছুমানে আন প্ৰাকৃতিৰ লগত যোগ হৈ নতুন অৰ্থৰহ শব্দৰ সাধন কৰিব পাৰে আৰু কিছুমানে শব্দৰ সাধন কৰিব নোৱাৰে, কেৱল শব্দৰ ৰূপৰহে সলনি কৰিব পাৰে। নতুন অৰ্থৰহ শব্দৰ সাধন কৰিব পৰা সৰ্গক প্ৰত্যয় আৰু শব্দৰ ৰূপৰ সলনি ঘটাব পৰা সৰ্গক বিভক্তি বোলা হয়।

বিভক্তিয়ে বাক্যত প্ৰয়োগ হোৱা শব্দৰ স্থান নিৰ্ণয় কৰে। অৰ্থাৎ যিবোৰ সৰ্গই বাক্যত প্ৰযুক্ত শব্দবোৰৰ ক্ৰম নিৰ্ণয় কৰি অৰ্থৰ সংগতি বক্ষা কৰে আৰু যিবোৰ সৰ্গ যুক্ত হ'লে শব্দৰ ৰূপৰ পৰিৱৰ্তন ঘটে, সেইবোৰ সৰ্গই বিভক্তি।

কেতিয়াবা বিভক্তি যোগ নোহোৱাকৈও বাক্যত শব্দ যুক্ত হোৱা দেখা যায়। যেনে—

মানুহ আহিছে।

মানুহে ভাত খাইছে।

তই কামটো কৰ।

ওপৰৰ তিনিওটা বাক্যত তলত আঁচ টনা শব্দকেইটা বিভক্তি যোগ নোহোৱাকৈ প্ৰয়োগ হৈছে। বিভক্তি লগ নলগাকৈ বাক্যত যোগ হোৱা এনেবোৰ শব্দত -০ (শূন্য) বিভক্তি প্ৰয়োগ হোৱা বুলি ধৰি লোৱা হয়। অৰ্থাৎ—

প্ৰথম বাক্যত : মানুহ + -০ (শূন্য) বিভক্তি

দ্বিতীয় বাক্যত : ভাত + -০ (শূন্য) বিভক্তি

তৃতীয় বাক্যত : কৰ্ + -০ (শূন্য) বিভক্তি

বিভক্তিৰ শ্ৰেণীবিভাগ :

বিভক্তিৰ ধাতুমূলীয় আৰু নামমূলীয় শব্দত যোগ হয়। সেই হিচাপে অসমীয়া ভাষাত বিভক্তি প্ৰধানতঃ দুই প্ৰকাৰৰ—

(১) ক্ৰিয়াবিভক্তি বা ধাতুৰূপৰ পুৰুষবাচক বিভক্তি

(২) নামবিভক্তি

নামবিভক্তি দুই প্ৰকাৰৰ :

সম্বন্ধবাচক শব্দৰ পাছত যোগ হোৱা পুৰুষবাচক বিভক্তি আৰু কাৰকবাচক বিভক্তি বা শব্দবিভক্তি।

(১) ক্ৰিয়াবিভক্তি বা ধাতুৰূপৰ পুৰুষবাচক বিভক্তি : পুৰুষ অনুযায়ী ধাতুৰ পিছত যোগ হোৱা বিভক্তিবোৰেই ক্ৰিয়াবিভক্তি বা ধাতুৰূপৰ পুৰুষবাচক বিভক্তি। তলত পুৰুষ অনুযায়ী এই বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ দেখুওৱা হ'ল :

(ক) প্ৰথম পুৰুষৰ বিভক্তি : অসমীয়া ভাষাত প্ৰথম পুৰুষত ধাতুৰ পিছত যোগ হোৱা বিভক্তি হৈছে দুটা : বৰ্তমান আৰু অতীত কালৰ প্ৰথম পুৰুষৰ বিভক্তি -ওঁ আৰু ভৱিষ্যত কালৰ প্ৰথম পুৰুষৰ বিভক্তি -ইম্।

স্বৰাস্ত শব্দত -ইম্‌টো -ম্ হিচাপে ব্যৱহাৰ হয়।

বৰ্তমান আৰু অতীত কালত -ওঁ বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰ :

মই খাওঁ (খা + ওঁ)।

মই খাইছোঁ (খা + ইচ্ + ওঁ)।

আমি খাইছিলোঁ (খা + ইচ্ + ইল্ + ওঁ)।

ভৱিষ্যত কালত -ইম্/-ম্ বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰ :

মই/আমি কামটো কৰিম (কৰ্ + ইম্)।

মই/আমি ভাত খাম (খা + -ম্)।

(খ) দ্বিতীয় পুৰুষৰ বিভক্তি : অসমীয়া ভাষাত দ্বিতীয় পুৰুষত বিভক্তিৰ দুটা ৰূপ : তুচ্ছ আৰু মান্য। তুচ্ছ ৰূপত ব্যৱহাৰ হোৱা ক্ৰিয়াবিভক্তি হৈছে : -অ আৰু -ই; যেনে,

তই/তহঁতে সদায় কামটো কৰ (কৰ্ + অ)।

তই/তহঁতে কামটো কৰিছিলি (কৰ্ + ইচ্ + ইল্ + ই)।

তই/তহঁতে কামটো কৰিবি (কৰ্ + ইব্ + ই)।

মান্য ৰূপত ব্যৱহাৰ ক্ৰিয়াবিভক্তি হৈছে : -আ; প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ—

তুমি/তোমালোকে কামটো কৰা (কৰ্ + আ)।

তুমি/তোমালোকে কামটো কৰিছা (কৰ্ + ইচ্ + আ)।

তুমি/তোমালোকে কামটো কৰিছিলি (কৰ্ + ইচ্ + ইল্ + আ)।

তুমি/তোমালোকে কামটো কৰিবা (কৰ্ + ইব্ + আ)।

(গ) তৃতীয় পুৰুষৰ বিভক্তি : অসমীয়া ভাষাৰ তৃতীয় পুৰুষত প্ৰয়োগ হোৱা ক্ৰিয়াবিভক্তি হৈছে দুটা : -এ আৰু -য়; -এ ব্যঞ্জনান্ত আৰু -য় স্বৰাস্ত ধাতুত যোগ হয়।

উদাহৰণ :

সি/সিহঁতে/তেওঁ/তেওঁলোকে কৰে (কৰ্ + -এ)।

সি/সিহঁতে/তেওঁ/তেওঁলোকে খায় (খা + -য়)।

মন কৰিবলগীয়া যে অতীত আৰু ভৱিষ্যত কালৰ তৃতীয় পুৰুষত কোনো বিভক্তি যোগ নহয়। যেনে,

সি/সিহঁতে/তেওঁ/তেওঁলোকে কৰিছিল (কৰ্ + -ইচ্ + -ইল্ + -০)।

সি/সিহঁতে/তেওঁ/তেওঁলোকে কৰিব (কৰ্ + -ইব্ + -০)।

অসমীয়া ভাষাত অনুজ্ঞা ভাবত (আদেশ, অনুৰোধ, অনুমতি, আশীৰ্বাদ, ইচ্ছা আদি বুজোৱা) দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় পুৰুষত ধাতুৰ পিছত কিছুমান বিভক্তি যোগ হয়। এইবোৰ অনুজ্ঞাৰ বিভক্তি। এই বিভক্তিবোৰ হৈছে—

দ্বিতীয় পুৰুষ মান্য ৰূপত : -আ

তুচ্ছ ৰূপত : -০, -ই

তৃতীয় পুৰুষ : -অক (-ওক)

দ্বিতীয় পুৰুষত অনুজ্ঞাৰ বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰ :

মান্য ৰূপ

তুচ্ছ ৰূপ

তুমি/তোমালোকে কৰা

(কৰ্ + -আ)।

তুমি/তোমালোকে কৰিবা

(কৰ্ + -ইব্ + -আ)।

তই/তহঁতে কৰ্ (কৰ্ + -০)।

তই/তহঁতে কৰিবি

(কৰ্ + ইব্ + -ই)।

তুমি/তোমালোকে দিবা তই/তহঁতেদিবি (-ইব্)
(দি + -ব্ + -আ)। (দি + -ব্ + -ই)।

দ্বিতীয় পুৰুষৰ বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যত কালৰ বাক্যতহে অনুজ্ঞাৰ ভাব প্ৰকাশ হয়। এনে বাক্যবোৰত অনুজ্ঞাবাচক সুৰ বা লয় নিহিত হৈ থাকে।

তৃতীয় পুৰুষত অনুজ্ঞাৰ বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰ :

সি/সিহঁতে/তেওঁ/তেওঁলোকে কৰক (কব্ + -অক)

সি/সিহঁতে/তেওঁ/তেওঁলোকে খাওক (খা + -ওক)

(২) নাম বিভক্তি :

(ক) সম্বন্ধবাচক বিশেষ্যৰ পুৰুষবাচক বিভক্তি :

অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক বিশেষ্য শব্দৰ পিছত পুৰুষ অনুযায়ী নিৰ্দিষ্ট বিভক্তি কিছুমান যোগ হয়; এইবোৰেই সম্বন্ধবাচক বিশেষ্যৰ পুৰুষবাচক বিভক্তি। ভাৰতীয় আৰ্যভাষাসমূহৰ ভিতৰত একমাত্ৰ অসমীয়া ভাষাতহে পুৰুষ অনুযায়ী সম্বন্ধ পদৰ সুকীয়া ৰূপ হয়। অসমীয়া ভাষাৰ এই বিভক্তিকেইটা হৈছে : -ৰা (-এৰা), -ৰ (-অৰ), -ক (-এক)।

প্ৰথম পুৰুষত কোনো বিভক্তি যোগ নহয় বাবে তাত -০ (শূন্য) বিভক্তি যোগ হোৱা বুলি ধৰি লোৱা হয়। দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় পুৰুষত যোগ হোৱা -ৰা (-এৰা), -ৰ (-অৰ), -ক (-এক) বিভক্তিকেইটাৰ প্ৰয়োগ ধ্বনিসাপেক্ষে। -আ স্বৰাস্ত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ পিছত -ৰা, -ৰ, -ক বিভক্তি তিনিটা আৰু -আ ভিন্ন অন্য স্বৰাস্ত তথা ব্যঞ্জনাস্ত শব্দৰ পিছত -এৰা, -এৰ, -এক বিভক্তি তিনিটা যোগ হয়।

সম্বন্ধবাচক শব্দৰ পাছত যোগ হোৱা পুৰুষবাচক বিভক্তি :

দ্বিতীয় পুৰুষৰ বিভক্তি : -ৰা (-এৰা), ৰ (-এৰ)

মান্য ৰূপ

তোমাৰ দেউতাৰা (দেউতা+ৰা)।

তোমাৰ মাৰা (মা + -ৰা)

তোমাৰ শহুৰেৰা (শহুৰ + -এৰা)

তুচ্ছ ৰূপ

তোৰ দেউতাৰ (দেউতা + -ৰ)।

তোৰ মাৰ (মা + -ৰ)।

তোৰ শহুৰেৰ (শহুৰ + -এৰ)।

তোমাৰ পেহীয়েৰা (পেহী+ -এৰা) তোৰ পেহীয়েৰ (পেহী + -এৰ)।

তৃতীয় পুৰুষৰ বিভক্তি : -ক (-এক)

তাৰ / সিহঁতৰ দেউতাক (দেউতা + -ক)।

তাইৰ / সিহঁতৰ মাক (মা + -ক)।

ৰামৰ শহুৰেক (শহুৰ + -এক)।

সীতাৰ পেহীয়েক (পেহী + -এক)।

(খ) কাৰকবাচক বিভক্তি বা শব্দবিভক্তি : কাৰকৰ লগত যোগ হোৱা বিভক্তিবোৰকে কাৰকবাচক বিভক্তি বা শব্দবিভক্তি বোলা হয়।

বাক্যত ক্ৰিয়াৰ সৈতে হোৱা বিভিন্ন নামশব্দৰ সম্বন্ধই কাৰক। বাক্যৰ বিভিন্ন স্থানত বহি কাৰকে ক্ৰিয়াৰ সৈতে সম্বন্ধ স্থাপন কৰে। অসমীয়া ভাষাত কাৰক ছয় প্ৰকাৰৰ : কৰ্তাকাৰক, কৰ্মকাৰক, কৰণকাৰক, নিমিত্তকাৰক, অপাদানকাৰক আৰু অধিকৰণকাৰক।

কেতিয়াবা এটা নামশব্দৰ ক্ৰিয়াৰ পৰিৱৰ্তে অন্য এটা নামশব্দৰ সৈতে সম্বন্ধ স্থাপিত হয়। দুটা নামশব্দৰ এনে সম্পৰ্কক সম্বন্ধ পদ বোলে।

উদাহৰণস্বৰূপে—

দেউতাৰ কলম।

ৰামৰ ভনীয়েক।

উদাহৰণ দুটাত নাম শব্দৰ সৈতে নামশব্দৰহে সম্বন্ধ ঘটিছে। সম্বন্ধ পদ বিশুদ্ধ কাৰক নহয়। কিন্তু ইয়াত শব্দবিভক্তি যোগ হয়।

কাৰক আৰু সম্বন্ধপদৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা সৰ্গবোৰেই কাৰকবাচক বিভক্তি বা শব্দবিভক্তি। অসমীয়াত কাৰকবাচক বিভক্তি ছটা। সেইবোৰ হৈছে—

প্ৰথমা : -এ(-ই) (কৰ্তা কাৰক)

দ্বিতীয়া : -ক(-অক) (কৰ্ম কাৰক)

তৃতীয়া : -ৰে(-এৰে) (কৰণ কাৰক)

চতুৰ্থী : -লৈ(-অলৈ) (নিমিত্ত কাৰক)

যষ্ঠী : -ৰ(-অৰ) (সম্বন্ধ পদ)

সপ্তমী : -ত(-অত) (অধিকৰণ কাৰক)

অসমীয়া ভাষাত কৰ্তা আৰু কৰ্ম কাৰকত কেতিয়াবা কোনো বিভক্তি যোগ নহয়। তেনেক্ষেত্ৰত কৰ্তা আৰু কৰ্ম কাৰকত -০ (শূন্য) বিভক্তি যোগ হোৱা বুলি ধৰি লোৱা হয়। আনহাতে অসমীয়া ভাষাত অপাদান কাৰক আছে কিন্তু সংস্কৃতত থকাৰ দৰে অসমীয়া ভাষাত পঞ্চমী বিভক্তি নাই। অসমীয়াত সম্বন্ধপদৰ বিভক্তি অৰ্থাৎ যষ্ঠীৰ -ৰ(-অৰ) বিভক্তিৰ পিছত 'পৰা' অনুপদ যোগ দিহে অপাদান কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। অসমীয়া ভাষাত আন কেইটামান অনুপদৰ জৰিয়তেও কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। কৰণ কাৰকত তৃতীয়াৰ -ৰে(-এৰে) বিভক্তি যোগ হোৱাৰ উপৰিও দি, দ্বাৰা, জৰিয়তে, হতুৱাই, সৈতে আদি অনুপদৰো ব্যৱহাৰ হয়।

তলত কাৰক অনুযায়ী কাৰকবাচক বিভক্তিবোৰৰ প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ'ল :

কৰ্তাকাৰকৰ বিভক্তি : -০ (শূন্য) আৰু -এ(-ই);

যি কৰে বা হয়, সেয়াই কৰ্তাকাৰক। কৰ্তাকাৰকত -০ (শূন্য) বিভক্তি আৰু প্ৰথমৰ -এ(-ই) বিভক্তি যোগ হয়। ব্যঞ্জনান্ত শব্দত -এ আৰু স্বৰান্ত শব্দত -ই যোগ হয়। যেনে—

মানুহ (মানুহ + -০) আহিছে।

মানুহে (মানুহ + -এ) ভাত খায়।

সীতাই (সীতা + -ই) পঢ়িছে।

পাৰই (পাৰ + -ই) ৰুণ দিছে।

কৰ্মকাৰকৰ বিভক্তি : -০ (শূন্য) আৰু -ক (-অক); কৰ্তাই যাৰ ওপৰত ক্ৰিয়া সম্পাদন কৰে তাকে কৰ্মকাৰক বোলে। কৰ্মকাৰকত -০ (শূন্য) আৰু দ্বিতীয়াৰ -ক (-অক) বিভক্তি যোগ হয়। স্বৰান্ত শব্দত -ক বিভক্তি আৰু ব্যঞ্জনান্ত শব্দত -অক বিভক্তি প্ৰয়োগ হয়। যেনে—

মানুহে ভাত (ভাত + -০) খায়।

বাঘে হৰিণা (হৰিণা + -০) খায়।

মানুহে প্ৰকৃতিক (প্ৰকৃতি + -ক) ভাল পাব লাগে।

মানুহে মানুহক (মানুহ + -অক) হিংসা কৰিব নালাগে।

কৰণকাৰকৰ বিভক্তি : -ৰে (-এৰে)

যাৰ বা যিহৰ সহায়ত কৰ্তাই ক্ৰিয়া সম্পাদন কৰে তাকে কৰণকাৰক বোলা হয়। অসমীয়া ভাষাত স্বৰান্ত শব্দত -ৰে আৰু ব্যঞ্জনান্ত শব্দত -এৰে বিভক্তি যুক্ত হৈ কৰণকাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ হয়। যেনে—

তাই কটাৰীৰে (কটাৰী + -ৰে) তামোল কাটিছে।

নাপিতে কেঁচীৰে (কেঁচী + -ৰে) চুলি কাটে।

বনুৱাই কোৰেৰে (কোৰ + -এৰে) মাটি খান্দিছে।

তেওঁ সদায় চামুচেৰে (চামুচ + -এৰে) ভাত খায়।

দি, দ্বাৰা, জৰিয়তে, হতুৱাই, সৈতে আদি অনুপদৰ সহায়তো কৰণকাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিব পাৰি। এইক্ষেত্ৰত প্ৰথমৰ -এ আৰু যষ্ঠীৰ ৰ(-অৰ) বিভক্তিয়ুক্ত পদৰ পিছত অনুপদবোৰ যোগ হয়।

'দি' অনুপদ -এ বিভক্তিৰ পিছত আৰু বাকীবোৰ -ৰ বিভক্তিৰ পিছত বহে। যেনে—

তুমি কামটো হাতেদি (হাত + -এ + দি) কৰা।

দেউতাৰদ্বাৰা (দেউতা + -ৰ + দ্বাৰা) কামটো কৰাম।

ৰমেশৰ জৰিয়তে (ৰমেশ + -অৰ + জৰিয়তে) মই তালৈ যাম।

গীতাৰ হতুৱাই (গীতা + -ৰ + হতুৱাই) তোমাক খবৰটো দিম।

ছেৱালীজনী মাকৰ সৈতে (মাক + -অৰ + সৈতে) আহিছে।

ইত্যাদি

নিমিত্ত বা নিমিত্তাৰ্থক কাৰকৰ বিভক্তি : -লৈ (-অলৈ)

দিশ, উদ্দেশ্য, লক্ষ্য, নিমিত্ত আদি অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ক্ৰিয়াৰ সৈতে সম্বন্ধ ঘটাবলৈ পদকে নিমিত্ত বা নিমিত্তাৰ্থক কাৰক বোলে। নিমিত্তকাৰকত চতুৰ্থীৰ -লৈ (স্বৰান্ত শব্দত) আৰু -অলৈ (ব্যঞ্জনান্ত শব্দত) বিভক্তি যোগ হয়।

যেনে—

মই দিল্লীলৈ (দিল্লী + -লৈ) গৈছিলোঁ।
 এইপাহ ফুল তোমালৈ (তোমা- + -লৈ) আনিছোঁ।
 দেউতা বজাৰলৈ (বজাৰ + -লৈ) গ'ল।
 ভাল কামে জীৱনলৈ (জীৱন + -লৈ) খ্যাতি আনে।

অপাদান কাৰক :

“যাৰ পৰা বা যিহৰ পৰা উৎপন্ন হোৱা, আৰম্ভ হোৱা, পতিত হোৱা, ভয় পোৱা, ৰক্ষা পোৱা, আঁতৰ হোৱা” বুজায়, সিয়ে অপাদান কাৰক। অসমীয়া ভাষাত অপাদান কাৰকৰ সুকীয়া বিভক্তি নাই। সম্বন্ধপদত যোগ হোৱা ষষ্ঠীৰ -ৰ (-অৰ) বিভক্তিৰ পিছত ‘পৰা’ অনুপদ যোগ দিহে অসমীয়াত অপাদান কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। যেনে—

গুটিৰপৰা (গুটি + -ৰ + পৰা) গছ হয়।

কুকুৰৰ পৰা (কুকুৰ + -অৰ + পৰা) সাৱধানে থাকিব।

সম্বন্ধ পদ : সম্বন্ধ পদ কাৰক নহয়। কিন্তু ইয়াত ষষ্ঠী বিভক্তি -ৰ/-অৰ যোগ হয়। সেয়েহে ইয়াৰ আলোচনা কাৰকৰ লগতে কৰা হয়। ষষ্ঠী বিভক্তিক ধৰিহে অসমীয়া ভাষাত বিভক্তি ছটা। সম্বন্ধ পদৰ উদাহৰণঃ

দেউতাৰ (দেউতা + -ৰ) কলম।

ৰামৰ (ৰাম + -অৰ) ভনীয়েক।

অধিকৰণ কাৰকৰ বিভক্তি : -ত (-অত)

স্থান, কাল, পাত্ৰ আদি যিহৰ আধাৰত ক্ৰিয়া সম্পাদন হয়, সেয়াই অধিকৰণ কাৰক। অধিকৰণ কাৰকত সপ্তমীত -ত (স্বৰাস্ত শব্দত) আৰু -অত (ব্যঞ্জনাস্ত শব্দত) বিভক্তি যোগ হয়।

যেনে—

হাবিত (হাবি + -ত) সাপ থাকে।

পানীত (পানী + -ত) মাছ থাকে।

আকাশত (আকাশ + -অত) চৰাই উৰিছে।

কলমটো মেজত (মেজ + -অত) আছে।

প্ৰথমা -এ(ই) বিভক্তিৰ সহায়তো কেতিয়াবা অধিকৰণ কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ হয়। যেনে—

সি ঘাটে ঘাটে পানী খাইছে।

তাই বাটে বাটে ঘূৰি ফুৰিছে।

কথাই কথাই তৰ্ক নকৰিবা। ইত্যাদি।

শব্দৰ লগত শব্দৰ সম্বন্ধ ঘটাই হিচাপে সম্বন্ধপদ বিশুদ্ধ কাৰক নহয়। কিন্তু ষষ্ঠী বিভক্তি যোগ হোৱাৰ কাৰণে কাৰকৰ শিতানত সম্বন্ধ পদৰো আলোচনা কৰা হয়।

কাৰক আৰু সম্বন্ধপদত যোগ হোৱা অসমীয়া কাৰকবাচক বিভক্তি বা শব্দবিভক্তিবোৰক তলত দিয়া ধৰণে তালিকাভুক্ত কৰিব পাৰি—

কাৰক	বিভক্তি	বিভক্তিৰ ৰূপ	
		স্বৰাস্ত শব্দত	ব্যঞ্জনাস্ত শব্দত
কৰ্তা	শূন্য প্ৰথমা	-০ -এ, -ই	-০ -এ
কৰ্ম	শূন্য দ্বিতীয়া	-০ -ক	-০ -অক
কৰণ	তৃতীয়া	-ৰে	-এৰে
নিমিত্ত	চতুৰ্থী	-লৈ	-অলৈ
অপাদান	—	—	—
সম্বন্ধ পদ	ষষ্ঠী	-ৰ	-অৰ
অধিকৰণ	সপ্তমী	-ত	-অত

(খ) অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰত্যয়

বিভক্তিৰ আলোচনাত উল্লেখ কৰা হৈছে যে যুক্ত প্ৰাকৃতি বা শব্দৰ লগত যোগ হৈ নতুন অৰ্থৰহ শব্দৰ সাধন কৰিব পৰা যুক্ত প্ৰাকৃতিবোৰেই সৰ্গ। অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-সাধন প্ৰক্ৰিয়াৰ এটা মুখ্য ভাগ হৈছে সৰ্গৰ

সংযোগত শব্দ-সাধন। অসমীয়া ভাষাত দুই ধৰণে সৰ্গ যোগ হৈ শব্দৰ সাধন হয় : মূল শব্দৰ আগত আৰু মূল শব্দৰ পিছত সৰ্গ যোগ হৈ শব্দৰ সাধন হ'ব পাৰে। মূল শব্দৰ আগত যোগ হোৱা সৰ্গবোৰক উপসৰ্গ বা পূৰ্ব সৰ্গ আৰু মূল শব্দৰ পিছত যোগ হোৱা সৰ্গক পৰসৰ্গ বোলা হয়।

শব্দ সাধনৰ সৰ্গবোৰক প্ৰত্যয় বুলি কোৱা হয়। সেই পিনৰ পৰা অসমীয়া ভাষাত প্ৰত্যয়ক দুটা প্ৰধান ভাগত ভগাব পাৰি— (১) পূৰ্ব প্ৰত্যয় আৰু (২) পৰ প্ৰত্যয়।

(১) পূৰ্ব প্ৰত্যয় : উপসৰ্গবোৰেই পূৰ্ব প্ৰত্যয়। সংস্কৃতৰ কুৰিটা উপসৰ্গৰ ব্যৱহাৰ হোৱাৰ উপৰিও অসমীয়া ভাষাত আন কেইবাটাও উপসৰ্গৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে,

বে- : বেদখল, বেআইন

আও- : আওমৰণ, আওবাট

অ- : অমিল, অসময়

অনা- : অনাঅসমীয়া, অনাহক আদি।

(১) পৰ প্ৰত্যয় : অসমীয়া ভাষাত পৰসৰ্গ বা পৰ প্ৰত্যয় দুই প্ৰকাৰৰ—

(ক) কৃৎ প্ৰত্যয় আৰু (খ) তদ্ধিৎ প্ৰত্যয়।

(ক) কৃৎ প্ৰত্যয় :

ধাতুৰ পিছত যোগ হৈ যি প্ৰত্যয়ে নতুন অৰ্থবাচক শব্দৰ সৃষ্টি কৰে, তেনে প্ৰত্যয়কে কৃৎ প্ৰত্যয় বোলে। অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা কিছুমান কৃৎ প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ তলত দেখুওৱা হ'ল।

ধাতু + কৃৎ প্ৰত্যয় = নতুন অৰ্থবাচক শব্দ

বহ্ + -উৱা = বহুৱা

শো + -অন = শোৱন

উজা>উজ্ + -অনি = উজনি

মাগ্>মগ্ + -অনিয়াৰ = মগনিয়াৰ

নাচ্ + -অনী = নাচনী

কান্দ্ + -উৱা = কান্দুৱা ইত্যাদি।

(খ) তদ্ধিৎ প্ৰত্যয় : নামশব্দ বা প্ৰাতিপদিকৰ পিছত যোগ হৈ নতুন অৰ্থযুক্ত শব্দৰ সৃষ্টি কৰা প্ৰত্যয়কে তদ্ধিৎ প্ৰত্যয় বোলে।

অসমীয়া ভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা তদ্ধিৎ প্ৰত্যয় কিছুমানৰ উদাহৰণ হৈছে—

নাম শব্দ/ প্ৰাতিপাদিক + তদ্ধিৎ প্ৰত্যয় = নতুন অৰ্থবাচক শব্দ

খেত্ + -ই = খেতি

ধান + -অনি = ধাননি

বস + -আল = বসাল

ধাৰ + -উৱা = ধাৰুৱা

বেগ + -আই = বেগাই

সাধু + -তা = সাধুতা ইত্যাদি।

(গ) জতুৱা ঠাঁচ

জতুৱা ঠাঁচ ভাষা এটাৰ স্বকীয় প্ৰকাশভংগী বা ঘৰুৱা কথনভংগী। দুটা বা ততোধিক শব্দ লগ লাগি গঠন হোৱা ভাষাৰ যি গোটে কেৱল আভিধানিক অৰ্থ প্ৰকাশতেই সীমাবদ্ধ নাথাকি সম্প্ৰসাৰিত অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে, বৰং কেতিয়াবা আভিধানিক অৰ্থৰ পৰিৱৰ্তে সম্প্ৰসাৰিত অৰ্থহে মুখ্য হৈ পৰে, ভাষাৰ তেনে গোটকে জতুৱা ঠাঁচ বোলে।

জতুৱা ঠাঁচ ভাষা এটাৰ অলংকাৰ স্বৰূপ। ই ভাষাক শূৰলা আৰু চহকী কৰে। জতুৱা ঠাঁচ এক বাচিক কলা আৰু ই মানুহৰ মুখ বাগৰি অহা। মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ সামাজিক, ৰাজনৈতিক, সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক আদি অভিজ্ঞতাৰ পটভূমিত জতুৱা ঠাঁচ গঢ় লৈ উঠে আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত এইবোৰ লিখিত ৰূপত প্ৰকাশ হয়। দৰাচলতে জতুৱা ঠাঁচবোৰ নিৰ্দিষ্ট ভাষিক গোষ্ঠী একোটাৰ স্বকীয় সম্পদ; জাতি একোটাৰ পৰিচায়ক। 'জতুৱা' শব্দটোৰ ব্যুৎপত্তি হৈছে 'জাত' (জাতি) শব্দৰ পৰা। 'চন্দ্ৰকান্ত অভিধান'ত জতুৱা শব্দৰ অৰ্থ দিয়া আছে এনেদৰে— "বিণ. নিজৰ জাতৰ বস্ত্ৰৰ দৰে হোৱা; বিজতৰীয়া নোহোৱা"।

জতুৱা ঠাঁচৰ দুই ধৰণৰ প্ৰয়োগ লক্ষ্য কৰা যায়—

(১) সাধাৰণ অৰ্থ প্ৰকাশক।

(২) সম্প্ৰসাৰিত অৰ্থ প্ৰকাশক।

(১) সাধাৰণ অৰ্থ প্ৰকাশক জতুৱা ঠাঁচ : নাম শব্দৰ লগত ক্ৰিয়া বা আন শব্দ যোগ হৈ সাধাৰণ অৰ্থ প্ৰকাশক জতুৱা ঠাঁচবোৰ সৃষ্টি হয়।

উদাহৰণ :

আউল লাগ্, আশা পাল্, ইতিকিং কৰ্, লগ ধৰ্,
কঠীয়া পাৰ্, কাপোৰ ধো, গছ বগা, আঁঠুৱা তৰ্,
দুৱাৰ মাৰ্, ঘৰ ভাঙ্, কথা হ্, ঘৰ সাজ্,
ধন দিয়া, পিয়াহ লগা, ফাঁকি দে। ইত্যাদি।

উল্লিখিত জতুৱা ঠাঁচবোৰ মোটামুটিভাৱে সাধাৰণ অৰ্থ প্ৰকাশক। এইবোৰত সম্প্ৰসাৰিত অৰ্থ মুখ্য হৈ পৰা নাই। এনে জতুৱা ঠাঁচ গঠন হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত যোগ হোৱা শব্দ সমষ্টিৰ অৰ্থৰ সংগতি আৰু প্ৰয়োগৰ যোগ্যতা থকা নিতান্তই আৱশ্যক। উদাহৰণস্বৰূপে অসমীয়া ভাষাত মানুহৰ ক্ষেত্ৰত 'লগ' শব্দৰ লগত ধৰ্ শব্দ যোগ হোৱাৰহে যোগ্যতা আছে; সেয়েহে আমি 'দুটা বস্তু লগ কৰোঁ' কিন্তু 'মানুহক লগ ধৰোঁ'। তেনেদৰে 'ভৰি মেলোঁ' কিন্তু 'আঁঠুৱা তৰোঁ'।

(২) সম্প্ৰসাৰিত অৰ্থ প্ৰকাশক জতুৱা ঠাঁচ : বিশেষ্য, বিশেষণ, ক্ৰিয়া আদি শব্দবোৰ ভিন্ ভিন্কে বা একেলগে প্ৰয়োগ হৈ সম্প্ৰসাৰিত অৰ্থ প্ৰকাশক জতুৱা ঠাঁচবোৰ গঠন হয়। এনে জতুৱা ঠাঁচ গঠন হোৱা শব্দবোৰৰ সাধাৰণ বা আভিধানিক অৰ্থ তল পৰি সম্প্ৰসাৰিত অৰ্থহে প্ৰকাশি উঠে।

উদাহৰণ :

কপাল ফুলা — সৌভাগ্য উপস্থিত হোৱা
কাণে কাণ মাৰি — কোনোমতে
কঁকালত টঙালি বন্ধা — কোনো কামলৈ সাজু হোৱা
গা এৰা দিয়া — মনোযোগ নিদিয়া বা দায়িত্ব এৰা
গাৰ নোম ডাল ডাল হোৱা — অতিপাত ভয় খোৱা
গা টঙা — সুস্থ হৈ উঠা

চকু কপালত উঠা — আচৰিত হোৱা
চকু চৰহা — আনৰ ভাল দেখিব নোৱৰা
চকুৰ কুটা — অপ্ৰিয়, শত্ৰু
মুখ বজোৱা — কাজিয়া কৰা
হাত লৰ — চোৰ স্বভাৱৰ
হাত দীঘল — ক্ষমতাশালী, প্ৰভাৱশালী
দাঁতে-ওঁঠে লগা — কাজিয়া-পেচাল কৰি থকা
দাঁত নোহোৱা — সাহস নথকা
হিয়াৰ আমঠু — অতি মৰমৰ
মূৰ পোলোকা দিয়া — দায়িত্বৰ পৰা আঁতৰি থকা
এলা-পেচা — সাধাৰণ
উৰুলি পুঙা — থান খিত নোহোৱা
পিঠি দিয়া — আওকাণ কৰা
অজীণ পাতকী — জীণ যাব নোৱৰা, মিলিব নোৱৰা
উনৈশত বা বলা — আনন্দত আত্মহাৰা হোৱা

ইত্যাদি।

জতুৱা ঠাঁচৰ সৈতে খণ্ডবাক্য, প্ৰবাদ-প্ৰবচন, পটন্তৰ, ফকৰা-যোজনা আদি অভিধাবোৰো জড়িত হৈ থাকে। বহু সময়ত এইবোৰৰ মাজত পানী নসৰকা পাৰ্থক্য বিচাৰি উলিওৱা কঠিন হৈ পৰে। তথাপি কিছু কিছু সুকীয়া বৈশিষ্ট্যই এইবোৰক স্বকীয় মৰ্যাদা প্ৰদান কৰে।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

১। ভাষাৰ আটাইতকৈ ক্ষুদ্ৰ উপাদানটো কি?

২। শব্দ কাক বোলে?

- ৩। অসমীয়া ভাষাত কেতিয়াবা কৰ্তা আৰু কৰ্মকাৰকত কোনো বিভক্তি যোগ নহ'লে কি বিভক্তি যোগ হোৱা বুলি ধৰা হয়?
 - ৪। অসমীয়া ভাষাত পূৰ্বসৰ্গ বা উপসৰ্গই শব্দ সাধন কৰেনে?
 - ৫। জতুৱা ঠাঁচৰ দুই ধৰণৰ প্ৰয়োগ কি কি?
- (খ) চমু প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)
- ১। ব্যাকৰণ কাক বোলে?
 - ২। অসমীয়া ভাষাত বিভক্তিবোৰক প্ৰধানত কি কি ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি?
 - ৩। ক্ৰিয়াবিভক্তি কাক বোলে? দুটা উদাহৰণ দিয়া।
 - ৪। প্ৰত্যয় কাক বোলে?
 - ৫। পৰ প্ৰত্যয় বা পৰসৰ্গক কি কি দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি?
- (গ) দীঘল প্ৰশ্ন । (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)
- ১। ব্যাকৰণৰ উপাদানসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।
 - ২। অসমীয়া ভাষাত সম্বন্ধবাচক বিশেষ্যৰ পিছত যোগ হোৱা পুৰুষবাচক বিভক্তিবোৰৰ প্ৰয়োগ দেখুওৱা।
 - ৩। অসমীয়া কাৰকবাচক বিভক্তিৰ এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰা।
 - ৪। তলৰ শব্দবোৰত কি প্ৰত্যয় যোগ হৈছে ভাঙি দেখুওৱা।
খেতি, খাৱন, লিখক, ধাননি, কান্দুৱা।
 - ৫। তলৰ জতুৱা ঠাঁচবোৰেৰে বাক্য গঠন কৰা।
কঁকালত টঙালি বন্ধা, চকু কপালত উঠা, দাঁতে-ওঁঠে লগা, মূৰ পোলোকা দিয়া, উনৈশত বা বলা।

